

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Diplomová práce

Vzdělávací politika EU

Bc. Helena Ptáková

© 2011 ČZU v Praze

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Akademický rok 2009/2010

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Helena Ptáková

obor Veřejná správa a regionální rozvoj

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZU v Praze
čl. 17 odst. 2 určuje tuto diplomovou práci.

Název práce: **Vzdělávací politika EU**

Osnova diplomové práce:

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Vzdelávání a jeho význam
4. Evropská unie – orgány a dokumenty
5. Programy EU na podporu vzdělávání
6. Analýza vybraného vzdělávacího problému
7. Závěr
8. Seznam použitých zdrojů
9. Přílohy

Rozsah hlavní textové části: 60 - 80 stran

Doporučené zdroje:

BRDEK, M., VYCHOVÁ, H. Evropská vzdělávací politika, 1. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2004. 167 s. ISBN 80-86395-96-0.

BROŽOVÁ, D. Společenské souvislosti trhu práce. 1.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. 140 s. ISBN 80-86429-16-4.

CIHELKOVÁ, E., JAKŠ, J. a kol. Evropská integrace – Evropská unie. 1.vyd. Praha: Oeconomica, 2004. 377 s. ISBN 80-245-0854-0.

FIALA, P., PITROVÁ M. Evropská unie. 2.vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. 803 s. ISBN 978-80-7325-180-2.

KAMENÍČEK, J. Lidský kapitál: úvod do ekonomie chování. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2003. 248 s. ISBN 80-246-0449-3.

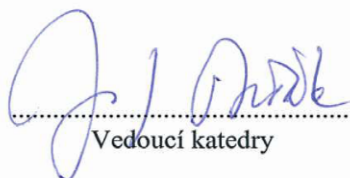
OCHRANA, F. Veřejný sektor a efektivní rozhodování. 1.vyd. Praha: Management Press, 2001. 246 s. ISBN 80-7261-018-X.

Evropský sociální fond v ČR
<http://www.esfcr.cz>

Fondy evropské unie
<http://www.strukturalni-fondy.cz/>

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Lenka Kopecká**

Termín odevzdání diplomové práce: duben 2011

Vedoucí katedry

Děkan

V Praze dne: 15. 1. 2010

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Vzdělávací politika EU" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Lence Kopecké, za její odborné vedení a rady, které mi v průběhu této diplomové práce poskytovala.

Vzdělávací politika EU

Educational policy of the EU

Souhrn

Tato práce podává informaci o významu, vývoji a současném stavu vzdělávací politiky ve státech Evropské unie. V první teoretické části se věnuje institucím, nejdůležitějším dokumentům, které se této problematice věnují a také programům na podporu vzdělávání určeným pro různé cílové skupiny - žáky, studenty, pedagogy a další skupiny populace. Zmiňuje se také o přínosu Evropského sociálního fondu jako dalšího nástroje k naplnění cílů vzdělávací politiky. Ve druhé praktické části se poměrně detailně zabývá dvěma konkrétními členskými státy EU: Českou republikou a Švédskem, porovnává jednotlivé mezinárodní klasifikační úrovně dle počtu vzdělávacích zařízení včetně podílu veřejných a privátních škol, jejich žáků a studentů, pedagogů, rozsahu státních finančních dotací, informuje o způsobech hodnocení studijních výsledků. Pojednává rovněž o celoživotním vzdělávání a o konkrétních operačních programech Evropského sociálního fondu a výši přidělených příspěvků a spoluúčasti v probíhajícím období 2007-2013. Srovnává též finanční ohodnocení pedagogů v těchto zemích a rovněž výši výdajů vynakládaných na vzdělávání jak v těchto zemích tak i ve všech státech Evropské unie.

Klíčová slova:

- Vzdělávání
- Vzdělávací politika
- Vzdělávací systém
- Lidský kapitál
- Mezinárodní klasifikační úrovně ISCED
- Evropský sociální fond
- Výdaje na vzdělávání

Summary

This paper provides information on the importance, development and current state of education policy in European Union countries. The first part is dedicated to the institutions, the most important documents dealing with this issue and to supporting training programs designed for different target groups - pupils, students, teachers and other populations or institutions. It also mentions the contribution of the European Social Fund as an additional tool to meet the objectives of education policy. In the second part are described in detail two EU Member States: the Czech Republic and Sweden. There are compared the different levels according to international classification of educational facilities including the share of public and private schools, their students, teachers, extent of government financial subsidies, it informs about the ways of assessment of study results. It also deals with lifelong learning and specific operational programs of the European Social Fund and the allocation of contributions and participation in these countries in the ongoing 2007-2013. It also compares salaries of teachers in these countries and the amount of expenditure spent on education not only in Czech Republic and Sweden but in all the States of the EU as a whole.

Keywords:

- Education
- Education policy
- Education System
- Human Capital
- International Qualification Levels ISCED
- European Social Fund
- Expenditure on Education

OBSAH:

1. Úvod	12
2. Cíl práce a metodika.....	13
3. Vzdělávání a jeho význam.....	14
3.1. Vzdělávání	14
3.1.1. Preprimární vzdělávání (ISCED 0).....	14
3.1.2. Primární vzdělávání (ISCED 1).....	14
3.1.3. Nižší sekundární vzdělávání (ISCED 2).....	15
3.1.4. Vyšší sekundární vzdělávání (ISCED 3)	15
3.1.5. Postsekundární vzdělávání (ISCED 4)	15
3.1.6. Terciární vzdělávání (ISCED 5, ISCED 6).....	15
3.1.7. Vzdělávání dospělých	15
3.2. Lidský kapitál a jeho význam	16
3.3. Vzdělávání v EU	18
4. Evropská unie – orgány a dokumenty	19
4.1. Instituce a orgány EU	19
4.1.1. Evropská rada	19
4.1.2. Rada Evropské unie	19
4.1.3. Evropská komise.....	20
4.1.4. Evropský parlament	21
4.1.5. Evropský soudní dvůr	21
4.1.6. Evropský účetní dvůr	22
4.1.7. Poradní orgány EU.....	22
4.1.7.1. Hospodářský a sociální výbor.....	22
4.1.7.2. Výbor regionů	22
4.1.8. Finanční orgány	22
4.1.8.1. Evropská centrální banka.....	22
4.1.8.2. Evropská investiční banka	23
4.2. Dokumenty EU	23
4.2.1. Římská smlouva.....	23
4.2.2. Jednotný evropský akt (JEA).....	23
4.2.3. Smlouva o EU (Maastrichtská smlouva)	24
4.2.4. Amsterodamská smlouva	24
4.2.5. Smlouva z Nice	25
4.2.6. Lisabonská smlouva.....	25
4.3. Vzdělávací politika EU	26
4.3.1. Cíle vzdělávací politiky v zemích EU	27
4.3.2. Instituce a organizace působící ve vzdělávací politice	30
4.3.3. Nástroje vzdělávací politiky	30
5. Programy EU na podporu vzdělávání	32
5.1. Program celoživotního učení a jeho aktivity	32
5.1.1. Comenius	32
5.1.2. Erasmus.....	33
5.1.3. Leonardo da Vinci	35
5.1.4. Grundtvig	35
5.1.5. Přípravné návštěvy.....	35
5.1.6. Průřezový program	36
5.1.7. Jean Monnet.....	36

5.2.	Další programy	36
5.2.1.	Erasmus Mundus.....	36
5.2.2.	Tempus.....	37
5.2.3.	Finanční mechanismus EHP/Norska – Fond na podporu spolupráce škol	37
5.2.4.	SCIEX-NMSch – Fond na stipendia.....	37
5.2.5.	eTwinning	38
5.2.6.	Euroguidance	38
5.2.7.	Program Mládež v akci	38
5.3.	Spolupráce s mimoevropskými zeměmi	38
6.	Analýza vybraného vzdělávacího problému.....	39
6.1.	Porovnání vzdělávacích systémů dvou vybraných zemí	39
6.1.1.	Vzdělávací systém v ČR	39
6.1.1.1.	Řídící a kontrolní orgány, financování	41
6.1.2.	Vzdělávací systém ve Švédsku	41
6.1.2.1.	Řídící a kontrolní orgány, financování ve Švédsku	42
6.1.3.	Preprimární vzdělávání	42
6.1.3.1.	Předškolní vzdělávání v ČR.....	42
6.1.3.2.	Předškolní vzdělávání ve Švédsku.....	44
6.1.3.3.	Srovnání České republiky a Švédska.....	45
6.1.4.	Primární a nižší sekundární vzdělávání	47
6.1.4.1.	Základní vzdělávání v ČR.....	47
6.1.4.2.	Základní vzdělávání ve Švédsku.....	50
6.1.4.3.	Srovnání České republiky a Švédska.....	52
6.1.5.	Vyšší sekundární vzdělávání	54
6.1.5.1.	Střední vzdělávání v ČR	54
6.1.5.2.	Střední vzdělávání ve Švédsku	58
6.1.5.3.	Srovnání České republiky a Švédska.....	61
6.1.6.	Post-sekundární neterciární vzdělávání	63
6.1.6.1.	Post-sekundární neterciární vzdělávání v ČR.....	63
6.1.6.2.	Post-sekundární neterciární vzdělávání ve Švédsku.....	64
6.1.6.3.	Srovnání České republiky a Švédska.....	65
6.1.7.	Terciární vzdělávání	66
6.1.7.1.	Terciární vzdělávání v ČR	66
6.1.7.2.	Terciární vzdělávání ve Švédsku	71
6.1.7.3.	Srovnání České republiky a Švédska.....	74
6.1.8.	Další vzdělávání a odborná příprava	77
6.1.8.1.	Účast dospělých v dalším vzdělávání v ČR.....	77
6.1.8.2.	Účast dospělých v dalším vzdělávání ve Švédsku.....	80
6.1.8.3.	Srovnání České republiky a Švédska.....	82
6.2.	Evropský sociální fond	82
6.2.1.	Evropský sociální fond v ČR.....	82
6.2.2.	Evropský sociální fond ve Švédsku	84
6.2.3.	ESF: srovnání České republiky a Švédska	85
6.3.	Výdaje na vzdělávání.....	86
7.	Závěr	87
8.	Seznam literatury.....	90
9.	Přílohy.....	96

Seznam tabulek

Tabulka č. 1	Míra účasti v předškolním vzdělávání v ČR v roce 2008/2009.....	43
Tabulka č. 2	Počet dětí navštěvujících jednotlivé typy předškolních zařízení ve Švédsku v roce 2008/2009.....	45
Tabulka č. 3	Žáci plnící povinnou školní docházku v ČR v roce 2008/2009.....	49
Tabulka č. 4	Švédská zařízení poskytující povinnou školní docházku v roce 2008/2009.....	52
Tabulka č. 5	Počet žáků vyšší sekundární úrovně středních škol a konzervatoří v ČR v denní formě vzdělávání v roce 2008/2009.....	56
Tabulka č. 6	Procentuální podíl švédských studentů dle typu programu v roce 2008/2009.....	61
Tabulka č. 7	Počet českých žáků středních škol studujících v denní formě v rámci postsekundárního vzdělávání v roce 2008/2009.....	63
Tabulka č. 8	Počet studentů dle formy studia na vyšších odborných školách v ČR v roce 2008/2009.....	67
Tabulka č. 9	Struktura absolventů studijních oborů v ČR v roce 2008/2009.....	68
Tabulka č. 10	Studující na českých vysokých školách ve všech formách studia v roce 2008/2009.....	70
Tabulka č. 11	Procentuální počet vysokoškolských studentů ve Švédsku dle studijního oboru	74
Tabulka č. 12	Finanční plán operačních programů ESF ČR, 2007-2013 (EUR)	83
Tabulka č. 13	Finanční plán operačních programů ESF Švédska, 2007-2013 (EUR) ...	84
Tabulka č. 14	Průměrné platy v ČR a ve Švédsku v EUR v roce 2008.....	86
Tabulka č. 15	Průměrné platy v ČR a ve Švédsku v % v roce 2008.....	86

Seznam grafů

Graf č. 1	Mateřské školy – žáci a učitelé v ČR a Švédsku v roce 2008/2009.....	46
Graf č. 2	Počty mateřských kol v ČR a Švédsku v roce 2008/2009.....	47
Graf č. 3	Základní školy – žáci a učitelé v ČR a Švédsku v roce 2008/2009.....	53
Graf č. 4	Počty základních škol v ČR a Švédsku v roce 2008/2009.....	54
Graf č. 5	Střední školy – žáci a učitelé v ČR a Švédsku v roce 2008/2009.....	62
Graf č. 6	Počty středních škol v ČR a Švédsku v roce 2008/2009.....	62
Graf č. 7	Vysoké školy – studenti a učitelé v ČR a Švédsku v roce 2008/2009.....	76
Graf č. 8	Počty vysokých škol v ČR a Švédsku v roce 2008/2009.....	76
Graf č. 9	Financování ESF podle priorit.....	85

1. Úvod

Tato práce se zabývá problematikou vzdělávání a to v teoretické části v zemích Evropské unie všeobecně, v praktické části pak detailně pojednává o jednotlivých úrovních vzdělávání ve dvou vybraných zemích a porovnává je.

Teoretická část se věnuje v úvodní části vzdělávání a jeho významu pro růst lidského kapitálu, dále seznamuje s Evropskou unií a zejména její tendencí v oblasti vzdělávání. Také se věnuje v krátkosti hlavním institucím Evropské unie, zastoupení jednotlivých členských států v těchto institucích a také popisuje konkrétní programy na podporu vzdělávání. Zdůrazňuje stále větší význam vzdělávání jako celku včetně celoživotního vzdělávání v návaznosti na technický pokrok a jemu odpovídající nároky trhu práce na pracovní sílu. Zatímco v mnoha jiných oblastech byla přijata státy Evropské unie závazná pravidla, v oblasti vzdělávání tento sjednocovací proces probíhá jen pozvolna a stále jsou do značné míry respektována národní specifika.

Hospodářská úroveň členských států Evropské unie se značně liší, stejně jako stávající vzdělávací systémy těchto zemí. Příkladem těchto odlišností je popis školských systémů v České republice a ve Švédsku a jejich porovnání.

2. Cíl práce a metodika

Cílem této práce je přispět alespoň minimální měrou k tomu, aby si uvědomili ti, kteří dosud svému vzdělání věnovali jen minimální pozornost, jeho důležitost v průběhu celého svého života, tj. nejen jeho pracovní etapy, ale i následující etapy důchodové. Práce charakterizuje vzdělávací politiku Evropské unie a její vývoj až do současnosti. Stručně popisuje hlavní instituce Evropské unie včetně zastoupení jednotlivých členských zemí v těchto institucích, uvádí přijaté dokumenty a nástroje, které podporují vzdělávání na všech úrovních a integraci školských systémů za účelem zvýšení mobility studentů, pedagogů i dalších pracovníků členských států a zvýšení konkurenceschopnosti v celosvětovém měřítku. Dále také uvádí, jak vzdělávací politiku EU ovlivňují národní vzdělávací systémy.

V praktické části jsou analyzovány školské systémy od nejnižší úrovně – předškolního vzdělávání až po celoživotní vzdělávání v České republice a ve Švédsku. Jsou zde popsány rozdíly v organizaci, financování, hodnocení studijních výsledků, přijímací a postupová kritéria, kvalifikační požadavky na pedagogy, jejich zařazení ve společnosti podle výše mezd, je porovnáváno zastoupení veřejných a soukromých škol na všech úrovních. Práce obsahuje v neposlední řadě kapitolu o příspěvku Evropského sociálního fondu na financování operačních programů obou zemí. Obě země porovnává také s ostatními zeměmi podle výdajů na vzdělávání jak v absolutní výši, tak v procentech vyjádřených k hrubému domácímu produktu.

Práce je vypracována na základě literatury zabývající se historií i současností Evropské unie a další odborné literatury zabývající se vzděláváním a jeho významem, přijatými klasifikačními úrovněmi. Statistické údaje a další data jsou použita nebo také samostatně zpracována z webových stránek poskytujících informace o vzdělávacích systémech a politice jednotlivých členských zemí Evropské unie a dále z webových stránek Evropského sociálního fondu, případně z tištěných informačních materiálů nebo i z novinových článků. Část statistických údajů týkajících se Švédska je získána na základě osobní konzultace s pracovníky Velvyslanectví Švédska v Praze.

3. Vzdělávání a jeho význam

V současném 21. století, kdy rozvoj vědy a techniky nabral takovou rychlost, že to, co platilo před několika lety je velmi rychle překonáno, není myslitelné, aby jedinec, ať již dosáhl jakéhokoliv školního vzdělání, s ním vystačil po celý život. Nové technologické generace přicházejí na svět ve stále kratších intervalech a člověk, který nechce ustrnout a zůstat pozadu, je nucen získávat nové znalosti a dovednosti prakticky nepřetržitě. Od státu, případně od zaměstnavatele očekává, že mu k tomu vytvoří vhodné podmínky širokou nabídkou vzdělávacích možností a dostatečnou motivací.

3.1. Vzdělávání

Vzdělávací systémy jsou v jednotlivých zemích celého světa velmi různorodé. Je to dáno specifikem jejich historického, kulturního, náboženského vývoje a tradic. Na druhé straně probíhá ve vzdělávání určitá globalizace, když vládní a školští činitelé stále ve větší míře aplikují ve svých zemích již osvědčené poznatky a zkušenosti vzdělávacích systémů v zemích jiných a podporují tímto způsobem svůj další rozvoj. Obecně se pro jednotlivé úrovně vzdělávání používá mezinárodní klasifikace o sedmi úrovních ISCED. [1]

3.1.1. Preprimární vzdělávání (ISCED 0)

Toto vzdělávání je určeno výhradně pro předškolní děti ve věku od tří let a jeho vzdělávací programy se uskutečňují v mateřských školách a jim odpovídajících zařízeních v jednotlivých zemích. [1]

3.1.2. Primární vzdělávání (ISCED 1)

Zatímco preprimární vzdělávání není povinné, primární vzdělávání znamená zahájení povinné školní docházky. Děje se tak na základních (elementárních) školách, přičemž v některých zemích poskytují tyto školy pouze uzavřené primární vzdělání a v některých jiných zemích jsou základní školy dvoustupňové (např. ČR), přičemž primární vzdělávání probíhá pouze na prvním stupni. Délka primárního vzdělávání bývá 4 – 6 let. [1]

3.1.3. Nižší sekundární vzdělávání (ISCED 2)

Spojení primárního a nižšího sekundárního vzdělávání tvoří tzv. základní vzdělávání. Těchto obvykle 8 až 9 ročníků školy zároveň představuje povinnou školní docházku. V některých zemích poskytuje nižší sekundární vzdělávání druhý stupeň základních škol. [1]

3.1.4. Vyšší sekundární vzdělávání (ISCED 3)

Toto vzdělávání navazuje na nižší sekundární vzdělávání, jeho délka se v jednotlivých zemích liší od dvou do pěti let. Podle obsahu se toto vzdělávání dělí na všeobecné a odborné. Pro část studujících (nejčastěji s odborným vzděláním) je to nejvyšší stupeň vzdělání, po jehož dosažení již nastupují do práce, pro další studenty představuje pouze přípravu pro přechod do postsekundárního nebo terciárního vzdělávání. [1]

3.1.5. Postsekundární vzdělávání (ISCED 4)

Do této úrovně vzdělávání patří např. různá nástavbová studia, učební obory po dokončení střední školy, rekvalifikační kurzy a také předuniverzitní přípravné kurzy s délkou trvání několika týdnů až měsíců, max. dvou let. [1]

3.1.6. Terciární vzdělávání (ISCED 5, ISCED 6)

Toto vzdělávání zahrnuje vysokoškolské vzdělávání a dělí se na dvě úrovně. První stupeň zastupují programy bakalářské a magisterské a také programy na vyšších odborných školách. Programy na druhém stupni (doktorské studijní programy) směřují k získání vědecké kvalifikace. [1]

3.1.7. Vzdělávání dospělých

Bez ohledu na dosaženou úroveň vzdělání dle výše uvedené klasifikace se dospělí jedinci celý následující pracovní život neustále učí s cílem zvýšení znalostí, schopností a dovedností. Ti, kteří nezískali v průběhu povinné školní docházky elementární vědomosti a dovednosti, si je mohou doplnit v rámci tzv. základního vzdělávání dospělých, veškeré vyšší všeobecné nebo odborné vzdělání mohou lidé získat při pokračovacím vzdělávání dospělých, které je v našich podmínkách nabízeno formou podnikového vzdělávání, studia při zaměstnání nebo formou distančního studia na vysoké škole. [1]

3.2. Lidský kapitál a jeho význam

Souhrn znalostí a schopností pracovníka se v ekonomii nazývá lidský kapitál. Ten je získáván v první životní fázi učením se a vzděláváním na všech stupních škol, v praktickém životě je zvyšován dalšími poznatky a zkušenostmi při práci, v dalším školení i v běžném životě (čtení, sport, kultura, cestování). Záleží na každém jedinci, kolik do svého dalšího vzdělávání investuje a jak tuto investici využije. Je prakticky jisté, že jeho budoucí výděly, až bude mít lepší vzdělání s vyšší kvalifikací, budou vyšší, což by mělo vyvážit i ty případy, kdy pro zvýšení vzdělání obětoval na určité období mzdu, kterou by za dobu studií získal. Bez toho by člověk neměl žádnou motivaci se dále vzdělávat, i když zvýšené příjmy vrátí náklady vynaložené na vzdělání často až za delší dobu. Z hlediska ekonomického růstu se projeví vliv vyššího vzdělání ještě po delší době. Čím je člověk vzdělanější, tím se také stává méně závislým na jednom pracovním místě, může snáze změnit své pracovní zařazení, protože je pro něho na pracovním trhu daleko širší nabídka pracovních příležitostí. Díky této své adaptabilitě a mobilitě získává pocitu úspěchu, seberealizace a spokojenosti a nebývá pro něj problém věnovat se činnostem, které dále rozšiřují jeho znalosti, i ve volném čase.

Vyšším vzděláním nezískává pracovník pouze lepší příjem, ale také získá vyšší společenskou prestiž a naváže v novém společenském prostředí nové společenské vztahy a kontakty. Budoucímu zaměstnavateli pak maturitní vysvědčení a hlavně vysokoškolský diplom napovídají, že jejich vlastník už něco dokázal při studiu, že vlastní určitou úroveň znalostí a vědomostí, schopnosti myšlení a komunikace, že je ochoten se učit, protože jinak by na tyto certifikáty nedosáhl, a proto lze předpokládat, že se uplatní i v pracovním procesu. Vyšší vzdělání pracovníků přináší užitek i celé společnosti a to hlavně v případech nadprůměrně nadaných, talentovaných a vzdělaných lidí, když uplatnění jejich nových myšlenek a poznatků dokáže zlepšit výrobu zboží a služby a prospěch z těchto inovací má díky vyšším ziskům nejen firma, nebo dokonce i další firmy v oboru, ale také spotřebitel, který kvalitnější zboží nebo služby používá.

Zatímco vzdělávací systém v České republice je finančně dotován především státem, vzdělávání v dospělosti je financováno mnohem variabilněji a v různém poměru se na něm podílí také vzdělávaný jedinec, jeho zaměstnavatel a je také možnost využití jeho úhrady čerpáním dotací z Evropského sociálního fondu. Výše podílu hrazeného

vysokoškolským studentem nebo pracovníkem je ve fázi jednání současné vlády, stejně tak jako systém případných půjček a jejich splácení.

Z empirických výzkumů je zřejmé, že výnosová míra z investic do vzdělání převyšuje výnosovou míru z investic do fyzického kapitálu. Investoři (banky, soukromé firmy, soukromé investiční společnosti, fondy, nadace, apod.) při svých investicích výsledky těchto výzkumů ještě nezohlednili. Je to asi také proto, že nemají žádné zkušenosti s dlouhodobými půjčkami na vzdělání a poměrně složitou administrativou s nimi spojenou, včetně rizika návratnosti apod. V případě realizace těchto půjček/investic do vzdělání lze předpokládat, že výsledky vzdělávacího procesu budou respektovat potřeby trhu práce, více než je tomu v případech, kdy hradí cenu vzdělávacích služeb stát. Již jen proto, že instituce nabízející vzdělání by byly ve snaze získání prostředků investora motivováni k tomu, aby vyhověly potřebám trhu práce.

V neposlední řadě vyšší vzdělání nepřímo zajišťuje jeho nositeli, že najde uplatnění na trhu práce a nedotkne se ho nezaměstnanost. Z celkové počtu 100% všech nezaměstnaných v ČR je nezaměstnáno pouze cca 3% vysokoškoláků, kolem 20% středoškoláků nebo absolventů vyšších odborných škol a zbývající procenta připadají na osoby s nižším vzděláním. K tomu je nutno připočítat, že nezaměstnaný člověk ztrácí kvalifikaci, vztahy a kontakty, ani nezískává nové pracovní zkušenosti a často před návratem do pracovního procesu se musí rekvalifikovat, což nebývá vždy zadarmo. [2]

Obecně lze předpokládat, že dále vzdělávat se bude ten, pro kterého má vzdělání nějaký význam a vzdělávání je součástí jeho životního stylu. Překvapivá a současně i vysvětlitelná je skutečnost, že význam vzdělávání není přímo úměrný věku. Je docela logické, že největší význam dává vzdělávání věková skupina 15-30 let. V této skupině ještě značná část lidí studuje, je to pro ní vlastně životní náplň. Skupina mezi 31-45 roky naopak stále čerpá z nedávno ukončeného školského vzdělání, které doplňuje získáváním pracovních zkušeností a po stránce vzdělávací odpočívá. Zástupci skupiny ve věku 46-60 let jsou dotčeni nedávnými společenskými změnami v České republice, na které byli nuceni nějak reagovat ať již doplňováním vzdělání, rekvalifikací či změnou zaměstnání. Pro nejstarší skupinu nad 61 let, která se již z velké části pracovního procesu neúčastní, je motivací dalšího vzdělávání často jen vlastní sebeuspokojení z nabytých znalostí, pro kontinuální orientaci ve vědě, kultuře a společnosti a udržení rozvoje rozumových

schopností. Specifikum České republiky je také ve všeobecném používání dosažených titulů, což je dáno tím, že vzdělání se přiřazuje často vyšší hodnota než majetku. [3]

3.3. Vzdělávání v EU

Význam vzdělávání a odborné přípravy si uvědomují i orgány Evropské unie. Na rozdíl od jiných oborů, kdy EU zastává společnou politiku, v oblasti vzdělávání je většina iniciativ pro členské státy nezávazná, cílem těchto iniciativ je pouze doplňovat národnostní vzdělávací politiky, podporovat výměnu informací a spolupráci mezi vzdělávacími institucemi. Jednotlivým členským státům zůstává ponechána úplná zodpovědnost za obsah a organizaci jejich vzdělávacího systému i za jejich kulturní i jazykovou členitost. Jedním z mála příkladů, kdy naopak EU sjednocuje pravidla vzdělávání v různých zemích, je povinnost poskytovat dětem zahraničních pracovníků stejné vzdělání jako dětem pracovníků domácích a to včetně odborného, všeobecného i univerzitního vzdělávání s poskytováním stejné podpory včetně finanční. [4]

4. Evropská unie – orgány a dokumenty

Evropská unie (EU) je unikátní hospodářské a politické společenství, v současné době již 27 demokratických evropských zemí. Jejím základním cílem je zajištění míru, prosperity, svobody, spravedlnosti a bezpečnosti pro 500 mil. občanů členských zemí. Základní údaje o všech členských zemích EU jsou uvedeny v příloze č. 1. [5]

4.1. Instituce a orgány EU

4.1.1. Evropská rada

Nejvyšším orgánem celé struktury stávající Evropské unie je od jejího vzniku v roce 1974 Evropská rada. Jejího zasedání se vždy zúčastňují představitelé jednotlivých členských států s nejvyšší pravomocí, většinou společně s ministry zahraničních věcí a také předseda a členové Evropské komise, jednání vycházejí ze zásady zaručující rovnost a svrchovanost všech členských zemí. Schází se nejméně čtyřikrát za rok, vyžadují-li si to mimořádné události i vícekrát. Jednání nazývané summit probíhají v Bruselu nebo v zemi předsedající Radě EU, na jednáních jsou řešeny závažné politické problémy, vnější vztahy a společná zahraniční a bezpečnostní politika EU a také otázky dalšího rozvoje evropské integrace. Závěry z jednání však vyžadují legalizaci a potvrzení Radou EU.

Předsednictví EU je dáno tzv. rotací, kdy se v jejím čele pravidelně v půlročních intervalech střídají všechny členské státy. V druhé polovině roku 2010 zastávala tuto funkci Belgie, v roce 2011 je to Maďarsko a poté Polsko. Nezávisle na předsednictví volí Evropská rada svého předsedu, kterým je od prosince 2009 belgický premiér Herman Van Rompuy. [6], [7]

4.1.2. Rada Evropské unie

Rada EU zastupuje zájmy členských států, přičemž každá země je v ní zastoupena na ministerské úrovni.

Dělí se na 9 různých formací, které řeší následující témata:

- obecné záležitosti a vnější vztahy
- ekonomické a finanční záležitosti
- spravedlnost a vnitřní záležitosti
- zaměstnanost, sociální politika, zdraví a spotřebitelé

- hospodářská soutěž
- doprava, komunikace a energetika
- zemědělství a rybolov
- životní prostředí
- školství, mládež, kultura.

Umožňuje členským státům zastupování národních zájmů a působí také jako protiváha Evropské komise. Jako jeden ze zákonodárných orgánů spolurozhoduje (s Evropským parlamentem) o přijímání legislativních návrhů předkládaných Komisí. Rada má také vliv na přijímání nových členů nebo rozpočtu.

Zasedání Rady řídí předsedající země, která má také právo ovlivňovat předmět jednání a priority, kterými se Rada bude zabývat. Organizačně je zajišťováno Generálním sekretariátem, v jehož čele je generální tajemník, kterým je v současné době významný norský politik Thorbjørn Jagland. Přijímání rozhodnutí se děje hlasováním, kde každá země má přidělen určitý počet hlasů v závislosti na počtu obyvatelstva (3 až 29 hlasů, není to však přímá úměrnost; celkový počet hlasů je 345). Počet hlasů pro jednotlivé země je uveden v příloze č. 2 Zastoupení členských zemí v institucích EU. Jednotlivé akty se přijímají jednomyslně, kvalifikovanou (73,9%) nebo prostou většinou.

Sídlem rady je Brusel, členské státy se dále několikrát do roka scházejí v Lucemburku, další jednání probíhají v předsednické zemi. [7], [8]

4.1.3. Evropská komise

Evropská komise představuje zcela nezávislý nadnárodní orgán a ústřední instituci. Působí v ní 27 komisařů, kteří jsou vybíráni vrcholnými představiteli jednotlivých členských států, i když jsou naprosto nezávislí a žádný stát nezastupují. Každý komisař má na starosti jeden resort, za který odpovídá. V čele Komise je její předseda, v současné době působí ve svém druhém pětiletém funkčním období Portugalec José Manuel Barroso.

Evropská komise má nejen zákonodárnou funkci, ale také funkci výkonnou a kontrolní. Navrhuje právní předpisy Parlamentu a Radě, řídí a provádí politiky EU a spravuje rozpočet, společně se Soudním dvorem vymáhá evropské právo. Na mezinárodní úrovni zastupuje EU, vyjednává dohody mezi EU a třetími zeměmi.

Komise se účastní zasedání Parlamentu, kterému je politicky odpovědná a který také může celou Komisi odvolat. Jednotlivé členy komise může odvolat také její předseda podpořený ostatními komisaři. Zázemí Komise tvoří tisíce administrativních úředníků, odborníků, překladatelů, tlumočnicků a pracovníků sekretariátů.

Komise sídlí v Bruselu. [7], [9], [10]

4.1.4. Evropský parlament

Funkce Evropského parlamentu jsou velmi rozsáhlé, v jeho pravomoci je jak legislativa (od 90. let, po Maastrichtské a Amsterodamské smlouvě) tak rozpočtové řízení a kontrolní funkce. Je to jediná instituce EU, jejíž jednání je veřejné a je tlumočeno do všech 23 úředních jazyků EU.

Od roku 2009 má celkem 751 poslanců, počet mandátů jednotlivých států je uveden v příloze č. 2 Zastoupení členských zemí v institucích EU. Poslanci jsou voleni na pětileté období, v každé zemi v přímých volbách. V čele Evropského parlamentu stojí předsednictvo se současným předsedou Jerzy Buzkem z Polska.

Činnost Evropského parlamentu je prováděna v rámci jednotlivých výborů, jejichž složení zohledňuje rozložení politických sil v parlamentu. Základní funkcí jednotlivých výborů, které jsou převážně stálé a jen některé dočasné a je jich celkem 20, je příprava a projednání legislativních návrhů příslušné oblasti.

Hlavní sídlo Evropského parlamentu je ve Štrasburku, kde se koná pravidelně jednou za měsíc plenární zasedání. Stálé parlamentní výbory se scházejí v Bruselu. Předsednictvo včetně generálního sekretariátu sídlí v Lucemburku. [7], [11]

4.1.5. Evropský soudní dvůr

Tato instituce zodpovídá za unifikaci interpretace a realizace práva EU, kontroluje oprávněnost rozhodnutí Rady EU a Evropské komise, reaguje na podání a dotazy z oblasti práva, které přicházejí od soudů jednotlivých členských států. Zabývá se a řeší pře mezi institucemi EU a také mezi těmito institucemi a členskými státy nebo jen mezi členskými státy navzájem.

Evropský soudní dvůr je složen z 27 soudců a 8 generálních advokátů vybíraných vládami členských států. Současný předseda je Vassilios Skouris (Řek). Sídlo Soudního dvoru je v Lucemburku. [7], [12]

4.1.6. Evropský účetní dvůr

Tato instituce je zcela nezávislá na ostatních orgánech i na aktuálním rozložení politických sil v EU. Jejím úkolem je kontrolovat příjmy a výdaje hospodaření EU, tj. provádí kontrolu účetních dokladů orgánů EU, členských zemí a dalších subjektů, které dostávají finanční prostředky EU tak, aby finanční operace probíhaly podle evropského práva. V případech, kdy zjistí rozpory, informuje příslušné instituce, nemá však výkonné pravomoci.

Evropský účetní dvůr má 27 členů a sídlí v Lucemburku. [13]

4.1.7. Poradní orgány EU

Úkolem poradních orgánů je poskytovat institucím s legislativními pravomocemi rozsáhlé informace a konzultace týkající se veřejných, odborných a obchodních zájmů občanů a organizací. [7]

4.1.7.1. Hospodářský a sociální výbor

Tento výbor sídlící v Bruselu a mající 344 členů působí již od roku 1957. Poskytuje jak závazné tak i nezávazné konzultace a odborná stanoviska v různých oblastech Evropské komisi, Radě EU nebo Evropskému parlamentu, přičemž v některých oblastech (vzdělávání, životní prostředí, vnitřní trh, sociální záležitosti a jiné) jsou tyto konzultace přímo povinné. [7], [14]

4.1.7.2. Výbor regionů

Tento výbor pracující od roku 1993 zastupuje regiony EU s cílem respektování regionálních a místních specifik v přijímaných právních předpisech EU. Usiluje o zapojení lokálních a regionálních samospráv. V některých případech jsou dokonce legislativní instituce povinny problematiku s tímto výborem konzultovat.

Výbor sídlí v Bruselu a má 344 členů. [7], [15]

4.1.8. Finanční orgány

4.1.8.1. Evropská centrální banka

Tato banka vznikla roku 1998, aby zodpovídala za měnovou politiku v EU. Je to instituce, která je zcela nezávislá na jakémkoli orgánu EU i na vládách členských států.

Banka sídlí ve Frankfurtu nad Mohanem. [16]

4.1.8.2. Evropská investiční banka

Úkolem této banky založené již v roce 1958 je financovat formou středně nebo dlouhodobé půjčky různé evropské projekty jako např. rozvoj dopravní infrastruktury, telekomunikačních a energetických sítí nebo projekty týkající se životního prostředí a tímto způsobem pomáhat rozvoji chudších regionů EU, ale také kandidátských a rozvojových zemí.

Vrcholovým orgánem banky je Rada guvernérů složená obvykle z ministrů financí členských zemí. Banka sídlí v Lucemburku. [17], [18]

4.2. Dokumenty EU

Za dobu existence EU a jejího předchůdce Evropského hospodářského společenství (EHS) byla přijata celá řada dokumentů ovlivňujících její vývoj a směřování.

4.2.1. Římská smlouva

Podpis této smlouvy dne 27.3.1957 a její účinnost od 1.ledna 1958 je považován za vznik EHS. Smlouva s časově neomezenou platností byla založena na principu solidarity, soutěživosti, protikartelových krocích a harmonizaci práva členských států. Současně potvrzovala kompatibilitu s jinými mezistátními závazky. Cílem EHS se stalo pozvolné sbližování hospodářské politiky členských států a zajištění rozvoje hospodářské činnosti, stálého a vyrovnaného růstu, vyšší stability, zvyšování životní úrovně a také bližších vztahů mezi členskými státy. Smlouva také předpokládala v horizontu 12 až 15 let vybudování společného trhu s volným pohybem osob, služeb, zboží a kapitálu. Zajišťovala vytvoření celní unie pro pohyb průmyslového zboží. [7]

4.2.2. Jednotný evropský akt (JEA)

Tento dokument vznikl na summitu v Bruselu v prosinci 1985. Jeho zásadními ustanoveními je odstranění práva veta při hlasování v Radě EU ve vybraných oblastech, přidělení legislativních pravomocí Evropskému parlamentu, který byl doposud pouze poradním orgánem a vytyčení dalších společných cílů prohlubující se integrace. Poprvé se začíná hlásit k vytvoření a přijetí společné měny a vyzývá k vytváření podmínek k užší spolupráci členských zemí v zahraniční politice. Dokument obsahoval definici vnitřního

trhu včetně harmonogramu pro jeho dokončení do konce roku 1992, čímž prakticky navazoval na ve stejném roce odsouhlasenou „Bílou knihu o vnitřním trhu“. V neposlední řadě pozměňoval proceduru akceptace rozhodnutí tak, že o problematice tzv. volného pohybu čtyř svobod bude v Radě rozhodovat kvalifikovaná většina. [7]

4.2.3. Smlouva o EU (Maastrichtská smlouva)

Smlouva o EU byla výsledkem závěrů ze zasedání Evropské rady v holandském Maastrichtu v prosinci 1991, byla podepsána ministry zahraničních věcí na stejném místě 7. února 1992 a 7. dubna téhož roku ji odsouhlasil kvalifikovanou většinou Evropský parlament. Tím de facto proběhla transformace nejen smlouvy o EHS, ale také smlouvy o ESUO (Evropské společenství uhlí a oceli) a EUROATOMU (Evropské společenství pro atomovou energii). Ratifikace smlouvy o EU podléhala schválení všemi tehdy 12 členskými zeměmi (jejich parlamenty, v některých zemích i všelidovými referendy) byla definitivně dokončena až v druhé polovině roku 1993, v platnost vstoupila v listopadu 1993.

Smlouva vytyčila tzv. 3 pilíře. První pilíř týkající se Evropského společenství je v nadnárodní rovině, když suverenita je delegována na společné orgány. Zabývá se především agendou společného trhu hospodářské a měnové unie, občanstvím, atd. Druhý a třetí pilíř potvrzuje, že v oblasti společné zahraniční a bezpečnostní politiky a také justice a vnitra (azylová a přistěhovalecká politika, boj proti organizovanému zločinu, soudní a celní spolupráce, např. vznik Europolu) si státy nadále drží svoji suverenitu a tudíž zde zůstává zachována rovina mezivládní. [7]

4.2.4. Amsterodamská smlouva

Dokument byl odsouhlasen na nejvyšší úrovni a oficiálně podepsán ministry zahraničních věcí 2. října 1997, následná ratifikace nyní již v 15 členských státech probíhala do března 1999, v platnost vstoupila 1. května 1999.

Smlouva jednak upravuje a zpřehledňuje původní smlouvu o Evropském společenství, ale zároveň definuje stávající tři pilíře v nové pozměněné formě, např. otázky vízové, azylové a přistěhovalecké politiky jsou přesunuty ze třetího do prvního pilíře. Náplní třetího pilíře zůstává spolupráce policie a justice v oblasti trestního práva. Nově sem byl zařazen boj s nezaměstnaností v rámci koordinované strategie zaměstnanosti a také agenda Charty základních sociálních práv pracovníků společenství. Smlouva také

umožňuje možnost jednotlivých členských zemí zvolit si samostatně rychlost a rozsah prohlubování integrace. Ve smlouvě jsou dále definovány základní hodnoty unie, tj. zásady svobody, demokracie, právního státu, lidských práv a dalších společných zásad a způsob jejich obrany. Důležitou změnou je možnost členských zemí nezúčastnit se určité akce, ale přitom nebránit její realizaci, třebaže možnost použít právo veta zůstalo. [7]

4.2.5. Smlouva z Nice

Postupným rozšiřováním počtu členů vyvstala otázka velikosti a složení EU, vážení hlasů v Radě a problematika většího rozšíření hlasování kvalifikovanou většinou oproti dřívější nutnosti hlasování jednomyslného. Mezivládní konference projednávající také stanoviska jednotlivých členských států probíhala po téměř celý rok 2000, v prosinci byla jednání ukončena v Nice a 26.2. 2001 byly závěry jednání shrnuté do tzv. Smlouvy z Nice podepsány ministry zahraničních věcí. Následnou ratifikaci zkomplikovalo referendum v Irsku, které se vyjádřilo kladně až při jeho opakování, a proto nabyla smlouva účinnosti až koncem roku 2002.

Základním obsahem smlouvy jsou články upravující pravomoci a složení evropských orgánů. Dále podporuje vzájemnou spolupráci v oblasti vyzbrojování za účelem společné obranné politiky nebo reformuje uzavírání dohod s třetími státy a mezinárodními organizacemi. Obsahuje rovněž ustanovení posilující spolupráci policie a soudů v trestních věcech. [7]

4.2.6. Lisabonská smlouva

Posledním dokumentem upravujícím Smlouvu o EU v době, kdy členských států bylo již 27, je Lisabonská smlouva. Byla podepsána 13.12.2007 hlavami všech členských států na závěr mezivládní konference pod vedením tehdy předsedajícího Portugalska. Účinnou se stala dne 1. prosince 2009 tj. krátce poté, co byla ratifikována poslední členskou zemí – Českou republikou.

Konečný text smlouvy byl oproti původnímu návrhu v mnoha případech upravován odebráním nejspornějších bodů a článků, odpadlo např. označení funkce ministra zahraničních věcí Unie nebo byla oddálena platnost hlasování nově vytvořenou kvalifikovanou většinou. Významnou změnou je též skutečnost, že smlouva nyní vytváří právní subjektivitu EU a tím de facto ruší dřívější pilířovou strukturu. Text smlouvy připouští, že každý členský stát může z Unie vystoupit. [7], [19]

4.3. Vzdělávací politika EU

V době svého vzniku v roce 1957 se tehdejší Evropské hospodářské společenství (6 zakládajících zemí) problematikou vzdělávání příliš nezabývalo. Jediný článek 128 Římské smlouvy se dotýká pouze definice a realizace odborné přípravy.

Změny nastaly až po cca 20 letech, kdy EHS tvořilo již 9 států. V té době byl přijat „Akční program ve vzdělávání“, který kladl důraz na evropskou mobilitu studentů, učitelů a výzkumníků a na potřebu zlepšení dokumentace a statistiky v oblasti vzdělávání.

Dalším krokem vpřed byla směrnice mající za cíl vzájemné uznávání dosažené úrovně kvalifikace v různých členských státech jako podmínky pro svobodný pohyb služeb a pracovních sil na společném trhu. K tomu měla dále sloužit široká výměna mladých lidí, kteří dostanou možnost zvládnout v průběhu povinné školní docházky alespoň dva cizí jazyky.

Rozsudkem Nejvyššího evropského soudu v roce 1985 bylo rozhodnuto o definici všeobecného a odborného vzdělávání, když všeobecné vzdělání poskytují pouze všeobecně vzdělávací školy a všechny ostatní typy vzdělání jsou považovány jako odborné vzdělání.

Zlom po delší době znamenala teprve Maastrichtská smlouva, kterou byly rozšířeny aktivity Evropského společenství významnou měrou i na oblast vzdělání a odborné přípravy. Smlouva nadále uznává právo členských zemí na tvorbu vlastních vzdělávacích zákonů, dává však EU zodpovědnost za doplňování národních vzdělávacích politik a deklaruje podporu výměně informací a spolupráci mezi vzdělávacími institucemi.

V následné Amsterodamské smlouvě již mnoho změn nenastalo, v kapitole pojmenované Všeobecné a odborné vzdělávání a mládež, aktualizované Smlouvy o založení ES je potvrzeno zachování odpovědnosti členských států za obsah výuky, organizaci vzdělávacích systémů s ohledem na jejich kulturní a jazykovou rozmanitost, avšak za podpory spolupráce mezi jednotlivými, nejen členskými státy a podporou a doplňováním některých jejich činností. Tato smlouva opětovně potvrzuje téměř úplnou nezávislost právních předpisů členských států v oblasti vzdělávání na právních předpisech EU.

Příklady několika mála výjimek vydaných směrnicí nebo nařízením Rady EU se týkají vzdělávání dětí migrujících pracovníků, kterým musí být poskytnuto stejné vzdělání jako dětem občanům daného státu včetně všech podpor a finančních pomoci. [4]

V současné době platné znění Smlouvy o EU tzv. Lisabonská smlouva se vzděláváním zabývá v kapitole 5 Přejídná ustanovení, konkrétně v její Hlavě XI. – Evropský sociální fond a Hlavě XII. – Vzdělání, odborná příprava, mládež a sport. I v této smlouvě zůstává zachován respekt EU na národní kompetence členských zemí při rozvoji kvality vzdělávání. [20]

4.3.1. Cíle vzdělávací politiky v zemích EU

Cíle vzdělávací politiky v zemích EU jsou stanovovány členskými státy společně a jsou vyhlášovány v různých dokumentech EU. Tyto dokumenty je možno rozdělit na zákonná opatření a další dokumenty obsažené v různých dohodách, rozhodnutích, které již nejsou pro členské státy závazné. Kromě tzv. primárních dokumentů – smluv a aktů popsaných v kapitole 4.2. patří mezi závazné dokumenty také různé výnosy, nařízení a směrnice vydané orgány EU, které některé články primárních dokumentů konkretizují. Příkladem může být směrnice o vzájemném a automatickém uznávání diplomů a certifikátů v určitých oborech jako ve zdravotnictví nebo architektuře. V těchto případech je postačující, když jedna univerzita v EU uznává majitele diplomu za způsobilého k výkonu povolání, aby toto uznání bylo automatické i ve všech ostatních členských státech.

Další skupinu zákonných opatření tvoří právní rozhodnutí Evropského soudního dvora ve věci přístupu ke vzdělávacím institucím, různých studijních poplatků a podpory vzdělávání a také mobility učitelů.

Mezi další již nezávazné dokumenty patří např. tzv. Zelené nebo Bílé knihy, které se obsahují různé směrnice a principy vývoje vzdělávání v blízké budoucnosti a současně i konkrétní opatření k jejich realizaci. [4]

Zatím poslední Bílá kniha s názvem „Bílá kniha o vzdělávání a odborném výcviku - Vyučování a učení na cestě k učící se společnosti“ byla vydána v roce 1995 a která obsahovala těchto 5 výzev:

1. „Podporovat získávání nových vědomostí posílením evropské mobility vzájemným uznáváním studijních kreditů a rozvojem multimediálních softwarových produktů.
2. Vzájemně k sobě přiblížit školy a podnikovou sféru.

3. Bojovat proti vylučování znevýhodněných skupin obyvatelstva ze vzdělávání.
4. Každý občan by měl ovládat tři jazyky Evropské unie.
5. Postavit investice do vzdělávání na stejnou úroveň jako kapitálové investice.“ [4], [21]

Aktuální Zelená kniha týkající se vzdělávání byla vydána v roce 2009 a nese název „Podpora mobility mladých lidí ve vzdělávání“. Její motto je podpora organizované mobility ve vzdělávání a to nejen jejím rozšířením ve vysokoškolském vzdělávání (Erasmus), ale tak, aby se týkala všech mladých lidí, tj. ve škole, na stážích, v učňovském poměru v rámci výměny mládeže při dobrovolné činnosti nebo odborného výcviku. Vyzývá veřejné orgány, podniky, občanskou společnost a privátní osoby, aby se zapojily na všech úrovních (místní, regionální, celostátní, EU) v rámci i mimo EU a aby se mobilita stala spíše pravidlem než výjimkou. Například v roce 2020 by mělo studovat nebo se odborně připravovat v zahraničí 20% vysokoškolských studentů. [22]

Dokumentem týkajícím se výhradně vysokého školství byla Boloňská deklarace, kterou v roce 1999 podepsalo kromě 15 členských zemí EU dalších 15 evropských zemí včetně České republiky. Deklarace stanovila akční plán rozvoje vysokých škol v evropském prostoru do roku 2010 zpřehledněním systému vysokoškolského vzdělávání strukturovaným studiem, srovnatelnými a srozumitelnými diplomy (dodatek k diplomu), implementací systému kreditů, které je možné získat nově i jinak než v systému vysokoškolského vzdělání (např. v rámci celoživotního vzdělávání) a tím zjednodušení vzájemného uznávání studia v zahraničí a volného pohybu studentů a vysokoškolských pracovníků v Evropě. Mělo se tak stát při zachování národních vysokoškolských vzdělávacích systémů, jejichž posláním zůstávají nadále potřeby jednotlivých zemí a současně vytvořit přitažlivý a konkurenceschopný Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání, který by byl zajímavý i pro studenty a vědce ze zemí mimo Evropu.

V roce 2009 byla v belgické Lovani deklarace aktualizována na další desetiletí a to již za účasti 46 zemí Evropy a dalších mezinárodních organizací reprezentujících vysokoškolské instituce, studenty, zaměstnavatele, včetně Evropské komise, Rady Evropy nebo UNESCO.

V březnu 2010 byl Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání na konferenci v Budapešti a ve Vídni vyhlášen. Bylo konstatováno, že díky spolupráci a společné

koordinaci reformy vysokoškolského systému přispěly ke sjednocení třístupňové struktury (bakalářský, magisterský, doktorský stupeň) a byly vytvořeny jednotné normy, metodické postupy k zajištění kvality. Přes nezávislost a autonomii vysokých škol probíhá neustálá adaptace systému vysokoškolského vzdělávání a výzkumu na nové požadavky a potřeby společnosti a vývoj vědy. [23], [24], [25]

Dalšími dokumenty, které se zabývají hlavními tématy vzdělávací politiky EU jsou tzv. Memoranda. V 90. letech byla vydána Evropskou komisí tato memoranda:

- Odborné vzdělávání v Evropském společenství
- Memorandum o vysokém školství v Evropském společenství
- Memorandum o otevřeném a dálkovém vzdělávání v Evropském společenství
- Odborné vzdělávání v Evropském společenství, výzvy a perspektivy [4]

Z roku 2000 pak pochází Memorandum o celoživotním učení, které vyzývá k mobilizaci zdrojů pro celoživotní učení a tím k vytvoření společnosti znalostí, což vyžaduje kontinuitu učení v průběhu života a společné uvádění výsledků celoživotního učení do života. Memorandum obsahuje 6 zásadních myšlenek:

1. „Nové základní dovednosti pro všechny
2. Více investic do lidských zdrojů
3. Inovace ve vyučování a učení
4. Oceňovat učení
5. Přehodnotit poradenství
6. Přiblížit učení domovu“ [26]

V roce 2002 byl projednán Evropskou radou Plán konkrétních budoucích cílů evropských vzdělávacích systémů do roku 2010 obsahující tři strategické cíle:

1. „Zdokonalení kvality a efektivnosti evropských systémů vzdělávání a přípravy (systémy vzdělávání a vzdělávací instituce budou na světové úrovni; plná kompatibilita evropských systémů vzdělávání a její využití pro práci nebo další vzdělávání v rámci EU).
2. Usnadnění přístupu k celoživotnímu vzdělávání (např. bez ohledu na věk).

3. Otevírání systému vzdělávání celému světu (s cílem stát se preferenční destinací studentů i vědeckých pracovníků)“ [4]

4.3.2. Instituce a organizace působící ve vzdělávací politice

Oblastí vzdělávání a mládeže se zabývají prakticky všechny orgány EU, z nichž nejdůležitější jsou Evropská rada a Rada Evropské unie. Složka Rady EU zabývající se touto problematikou je složena z ministrů práce a sociálních věcí všech členských zemí. Za realizaci výsledných usnesení Rady EU nese odpovědnost Evropská komise a to v oblasti vzdělávání prostřednictvím Generálního ředitelství pro vzdělání a kulturu. Toto Generální ředitelství má další kompetence ještě např. v oblasti kultury, občanství a sportu (v současnosti má Evropská komise celkem 31 GŘ). [4], [27]

Určité záležitosti řeší společně s Radou EU také Evropský parlament včetně těch týkajících se vzdělávání a příslušných výdajů z rozpočtu EU.

V rámci EU působí v oblasti vzdělávání také mnoho agentur jako např. Evropské centrum pro rozvoj odborného školství CEDEFOP, Evropský univerzitní institut FLORENCIE a Informační síť EURYDICE nebo Národní informační střediska pro uznávání akademického vzdělání NARIC. [4]

4.3.3. Nástroje vzdělávací politiky

K realizaci cílů vzdělávací politiky vytváří EU potřebné nástroje. Nejdůležitějším nástrojem je Evropský sociální fond. Evropský sociální fond doplňuje programy Evropské unie na podporu vzdělávání širokou nabídkou v této oblasti v domácím prostředí jednotlivých členských států.

Se stále se zrychlujícím rozvojem vědy a techniky, výrobních technologií a služeb je pro pracující obyvatelstvo nemožné ustrnout na stávajících znalostech a dovednostech, ale je nutné po celý produktivní život tyto znalosti a dovednosti neustále zlepšovat. To, co se člověk naučí na základní, střední, ale i vysoké škole postačí jen na krátkou dobu, po které je nutné svoji kvalifikaci opět doplnit. Dosažené vzdělání pracovníků vstupujících poprvé do pracovního procesu je často také dáno sociálním postavením rodičů nebo přímo celého etnika, ze kterého uchazeč o první zaměstnání pochází.

Těchto skutečností jsou si orgány členských států Evropské unie (EU) vědomy, a proto již prakticky od jejího vzniku jsou jednou z priorit jejich zájmů podpora rozvoje

zaměstnanosti, snižování nezaměstnanosti, podpora sociálního začleňování osob a rovných příležitostí na trhu práce a lidských zdrojů.

Finančním nástrojem EU pro realizaci strategie zaměstnanosti je tzv. Evropský sociální fond (ESF). Tento fond je nejstarší ze strukturálních fondů EU, když vznikl před více než padesáti lety.

Operační programy, jejichž prostřednictvím se dostávají do jednotlivých členských států EU peníze, jsou vyhlášovány vždy pro víceleté programové období, v současné době se nacházíme uprostřed období 2007-2013.

Výše čerpaného finančního objemu z ESF a objemu povinně spolufinancovaného ze státního rozpočtu částky je pro jednotlivé země různá. Konkrétní čísla jsou uvedena v příloze č. 3 ESF-Dotace+spolufinancování.

Finanční prostředky jsou čerpány v rámci operačních programů schvalovaných pro každý stát individuálně.

Podpora ESF se projevuje tak, že lidem mimo jiné poskytuje školení a rekvalifikace, možnosti zvýšit si dovednosti a možnosti rozvoje jejich kariéry.

ESF pomáhá lidem všech věkových kategorií, ať již práci mají nebo ji teprve hledají. Usiluje o zamezení všech druhů diskriminace, jak z důvodů rasových, pohlaví, rodinného stavu, tělesného postižení, tak i cizích národních příslušností. Získat nebo udržet práci pomáhá ESF lidem nejen tím, že podporuje zvýšení úrovně odborných znalostí, dovedností a kompetencí nejen těmto lidem, ale i jejich zaměstnavatelům, odborným útvarům správy služeb zaměstnanosti některých ministerstev, vzdělávacím a poradenským institucím, profesním asociacím, úřadům práce, nestátním neziskovým organizacím, krajům, obcím a jimi zřízenými organizacemi a případně i dalším. [28], [29]

5. Programy EU na podporu vzdělávání

Evropská unie přikládala vzdělání v době svého vzniku v roce 1957 poměrně malý význam, který se však postupem času zvyšoval a v současné době tvoří vzdělání již jednu z jejích priorit. Vstupem deseti nových členských zemí v roce 2004 a dalších dvou v roce 2007 získaly také tyto země příležitost se plně zapojit do všech aktivit a iniciativ týkajících se vzdělávání, odborné přípravy a spolupráce mezi vzdělávacími institucemi nejen členských států, ale i třetích zemí.

V České republice je od roku 2007 převážná většina vzdělávacích programů spolufinancovaných EU koordinována v rámci Programu celoživotního učení Národní agenturou pro evropské vzdělávací programy (NAEP). Programy jsou téměř výhradně určeny pro vzdělávací instituce, jejichž členové (žáci, studenti, učitelé) mají možnost získat finanční podporu nejrůznějších forem vzdělávání v partnerské zahraniční instituci. [30]

5.1. Program celoživotního učení a jeho aktivity

Do programu celoživotního učení jsou v současnosti zapojeny všechny státy EU, dále Turecko, a zbývající země ESVO (Evropské společenství volného obchodu), tj. Norsko, Island a Lichtenštejnsko. V přípravné fázi se nachází také Chorvatsko a Makedonie a automaticky se předpokládá účast Švýcarska. Na léta 2007-2013 činí rozpočet programu 6,97 mld. EUR. [31]

5.1.1. Comenius

Program je zaměřen na školní vzdělávání a má za cíl rozvíjet porozumění a spolupráci evropské mládeže a pomoci jim nabýt základní životní dovednosti potřebné pro jejich osobní rozvoj a budoucí zaměstnání.

Program je určen jednak žákům a studentům mateřských, základních a středních škol, včetně speciálních, uměleckých, odborných a učilišť, těmto školám a jejich učitelům a dalším pracovníkům, různým institucím podílejících se na školním vzdělávání a jejich pracovníkům, různým institucím zabývajících se otázkou celoživotního učení včetně poradenství a informačního servisu a také vysokým školám, které připravují budoucí učitele nebo je dále vzdělávají.

Do aktivit programu patří mimo jiné individuální mobility jako výměny studentů a učitelů, studijní návštěvy ředitelů, participace na vzdělávacích kurzech učitelů a dalších

pedagogických pracovníků (v rámci aktivity Další vzdělávání pedagogických pracovníků), studijní a přípravné návštěvy, asistentské pobyty pro budoucí učitele, dále podpora spolupráce mezi školami a dalšími organizacemi zodpovědnými za školní vzdělávání nebo vytváření, propagace a šíření nových kurzů pro učitele.

Například v rámci aktivity Projektu partnerství škol se nabízí studentům a učitelům příležitost spolupráce na tématech, která jsou závislá pouze a jen na jejich potřebách a vzájemné dohodě s jejich partnery. Liší se zaměřením, některé jsou určeny hlavně pro žáky/studenty, jiné zase na učitele a ostatní školské pracovníky.

V rámci aktivity Asistentský pobyt je umožněno budoucím učitelům získávat praktické dovednosti ve výuce, vylepšit si znalosti cizích jazyků a zvýšit si informovanost o jiných evropských zemích a jejich vzdělávacích systémech. Od asistenta se naopak očekává, že pomůže žákům zlepšit jejich příjem informací v cizích jazycích (asistent vyučuje ve svém rodném jazyce nebo nejčastěji v angličtině) nebo zvýší jejich povědomí o kultuře, tradicích a geografii své země. Školy si naopak mohou v rámci aktivity Hostitelské instituce o umístění zahraničního asistenta požádat a tím výuku obohatit např. o nové metody a výuky.

Aktivita Individuální mobilita žáků je určena pro žáky škol ve věku minimálně 15 let a jejím cílem je umožnit jim seznámit se se studiem a životem v jiné evropské zemi a v neposlední řadě rozvinout své jazykové schopnosti. Na rozdíl od programu Erasmus nejsou do této aktivity některé státy zapojeny. [32]

5.1.2. Erasmus

Program je zacílen na mobilitu a spolupráci v oblasti evropského vysokoškolského vzdělávání. Jeho aktivity jsou příležitostí pro vysokoškolské studenty od druhého studijního ročníku, kteří chtějí studovat a pracovat v zahraničí, pro vysokoškolské pedagogy a školitele z podniků, kteří si přejí vyučovat v zahraničí a také pro vysokoškolské pracovníky, kteří se zajímají o vzdělávání v zahraničí. Do programu se mohou zapojit nejen vysoké školy všech typů včetně soukromých, ale také vybrané vyšší odborné školy a zprostředkovatelské organizace (ty však mohou zajišťovat pouze pracovní stáže studentů). Zapojení školy do programu je podmíněno přidělením Erasmus University Charter (listina, jež dává vysokoškolské instituci oprávnění k účasti v programu Erasmus)

od Evropské komise, obdobně pro zprostředkovatelské organizace Erasmus Consortium Placement Certificate přidělovaný Národní agenturou.

Účastníky stáží (studenty, pedagogy nebo další zaměstnance) vybírají školy, kde zájemci studují nebo pracují.

Studium na zahraniční vysoké škole nebo práce v zahraniční organizaci mohou trvat v délce 3-12 měsíců. Na studijní pobyt nebo na pracovní stáž může vyjet každý student pouze jedenkrát během studia, tzn. že může strávit v zahraničí celkem až 24 měsíců.

Výuka na zahraniční škole stejně jako odborné školení v zahraniční organizaci může být v délce až 6 týdnů.

Před výjezdem do zahraničí jsou v rámci tohoto programu pořádány pro studenty, vyjíždějících do některých zemí, intenzivní kurzy méně používaných jazyků. Kurzy se nekonají v angličtině, francouzštině, němčině a španělštině.

Samostatnou aktivitou je tzv. intenzivní program, což je projekt krátkého studijního programu, který se koná např. jako workshop nebo letní škola. Mohou se ho zúčastnit domácí i zahraniční studenti a učitelé a jeho délka je min. 10 dnů, téma projektu není nijak omezeno.

V příloze č. 4 - Program ERASMUS je uvedena tabulka udávající počty studentů vysílaných za účelem studia nebo pracovní stáže jednotlivými zeměmi zapojenými do programu do hostitelských zemí a současně počty studentů, které jednotlivé hostitelské země přijímají. Z této tabulky je zřejmé, že u většiny zapojených zemí je poměr vysílaných a přijímaných studentů celkem vyrovnaný. Toto pravidlo porušují některé země, které přistoupily do EU teprve nedávno jako např. Bulharsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Polsko, Rumunsko, Slovensko a také Turecko, kde je počet vysílaných studentů značně vyšší. Jiné země jako např. Dánsko, Irsko, Malta, Švédsko, Velká Británie a Norsko naopak mnohem více studentů přijímají než vysílají. Bez ohledu na počet obyvatel těchto zemí se v programu Erasmus nejvíce angažuje Španělsko, které se podílí na celkovém počtu téměř 200 tis. vyměněných studentů, přibližně 30 tis. jak přijímaných tak vysílaných studentů. [33]

5.1.3. Leonardo da Vinci

Program je zaměřen na odborné vzdělávání a odbornou přípravu osob všech úrovní kromě vysokoškolské a na instituce a organizace, které toto vzdělávání a přípravu poskytují a podporují. Program nabízí přípravné návštěvy, projekty mobility – mezinárodní stáže v podnicích nebo vzdělávacích institucích jak pro studenty a pro osoby již pracující a tím zlepšení jejich zaměstnatelnosti, tak také pro pracovníky podílející se na odborném vzdělávání a přípravě. Kromě podpory odborné přípravy a dalších vzdělávacích aktivit má za cíl také zvýšit přitažlivost odborného vzdělávání. [34]

5.1.4. Grundtvig

Program je určen na pokrytí výukových a vzdělávacích potřeb dospělé populace a na instituce a organizace, které tyto potřeby podporují nebo poskytují.

Cíle tohoto programu jsou následující:

- Zlepšit kvalitu a dostupnost mobility osob, které jsou do vzdělávání dospělých v Evropě zapojeny
- Zvýšit kvalitu a objem spolupráce mezi organizacemi, které se zabývají vzděláváním dospělých
- Rozšířit příležitosti vzdělávání osobám sociálně slabým, starším osobám a osobám bez základního vzdělání
- Podporovat nové postupy ve vzdělávání dospělých a jejich šíření včetně těch na bázi nových informačních a komunikačních technologií
- Zvýšit úroveň pedagogiky a řízení institucí vzdělávajících dospělé

Program je zaměřen jak na účastníky vzdělávané, tak na instituce a organizace, které toto vzdělávání poskytují, jejich učitele a jiné pracovníky, i na instituce zajišťující odbornou přípravu pracovníků působících ve vzdělávání dospělých jako jsou např. různé poradenské a konzultační společnosti, výzkumná centra, neziskové, dobrovolné a nevládní organizace a také podniky a vysokoškolské instituce. [35]

5.1.5. Přípravné návštěvy

Přípravné návštěvy mohou být dvojího druhu. Je to jednak návštěva budoucí partnerské organizace, která má za cíl umožnit seznámit se dopředu se zahraničním

partnerem nebo účast na kontaktním semináři, na kterém instituce vhodné partnery a témata pro projekt/aktivitu teprve hledají. [36]

5.1.6. Průřezový program

Průřezový program doplňuje aktivity čtyř hlavních odvětvových programů (Comenius, Erasmus, Leonardo da Vinci a Grundtvig) ve čtyřech hlavních činnostech:

- Podporuje spolupráci a inovaci politik jejich průběžným vyhodnocováním, sledováním pokroku a vysledováním oblastí, kterým je třeba se věnovat speciálně
- Podporuje studium jazyků a jazykovou rozmanitost
- Podporuje rozvoj inovací všeho druhu, založených na informačních a komunikačních technologiích
- Podporuje šíření, výměnu a využití výsledků akcí podporovaných tímto programem [37]

5.1.7. Jean Monnet

Program je zaměřen na podporu výuky, výzkumu a diskuze v oblasti studií evropské integrace na úrovni vysokoškolských institucí a jeho cílem je již od roku 1990 zdokonalit znalosti a povědomí o problematice evropské integrace mezi akademickým pracovníky, studenty a občany vůbec. Program je přístupný všem zemím světa. [38]

5.2. Další programy

Tyto programy jsou zaměřeny na spolupráci v oblasti vzdělávání mezi zeměmi EU a třetími zeměmi, nejen evropskými, ale z celého světa.

5.2.1. Erasmus Mundus

Tento program se nachází uprostřed již druhé etapy, schválené na roky 2009-2013. Jeho cílem je podpora spolupráce a mobility v oblasti vysokoškolského vzdělávání, vedoucí ke zvýšení kvality evropského vysokého školství, ke zlepšení mezikulturního porozumění v rámci spolupráce s mimoevropskými zeměmi a k přispění k udržitelnému rozvoji třetích zemí v této oblasti.

Program poskytuje stipendia pro studenty a akademické pracovníky z těchto třetích zemí. [30], [39]

5.2.2. Tempus

Tento program byl poprvé otevřen roce 1990, jeho současným již čtvrtým pokračováním je Tempus IV. Prostřednictvím spolupráce a partnerství vysokých škol podporuje modernizaci vysokého školství ve čtyřech skupinách partnerských zemí rozdělených teritoriálně na západní Balkán, východoevropské země, země centrální Asie a země v oblasti Středozemního moře.

Konkrétní cíle tohoto programu jsou:

- „podpora reformy a modernizace vysokoškolského vzdělávání v partnerských zemích
- posílení kvality a relevance vysokoškolského vzdělávání v partnerských zemích
- rozšíření kapacity vysokoškolských institucí v partnerských zemích, zejména v oblasti mezinárodní spolupráce a neustálého procesu modernizace
- posílení rozvoje lidských zdrojů
- podpora vzájemného porozumění mezi lidmi a kulturami v EU a v partnerských zemích“ [40]

5.2.3. Finanční mechanismus EHP/Norska – Fond na podporu spolupráce škol

V rámci tohoto programu probíhajícího v letech 2004-2009 byla poskytována finanční pomoc deseti novým členským státům EU (od roku 2004) a také Španělsku, Portugalsku a Řecku a to s cílem snížit sociální a ekonomické nerovnosti ve stanovených prioritních oblastech jako např. Ochrana životního prostředí, Rozvoj lidských zdrojů nebo Zdravotnictví a péče o dítě. [41]

5.2.4. SCIEX-NMSch – Fond na stipendia

Program je stanoven pro období 2009-2016 s cílem snížit hospodářské a sociální rozdíly v rámci rozšířené EU pomocí posilování vědeckých kapacit a spolupráce ve vědě mezi Švýcarskem a státy, které přistoupily do EU v roce 2004 (s výjimkou Malty a Kypru).

Stipendijní fond je zaměřen na doktorandy a postdoktorandy, kteří působí v oprávněných institucích. [42]

5.2.5. eTwinning

Aktivita se opírá o rozvinuté informační a komunikační technologie, jejichž prostřednictvím je možná podpora mezinárodní spolupráce škol na dálku. Je do ní zapojeno celkem 32 evropských zemí, kde je určena učitelům a žákům všech stupňů a typů škol s výjimkou škol vysokých. [43]

5.2.6. Euroguidance

Euroguidance je tvořena sítí středisek po celé Evropě, jejichž náplní práce jsou poradenské systémy. Jejím cílem je seznámit poradenské organizace a úřady práce a vysvětlit jim možnosti, které jsou lidem k dispozici ke zvýšení zaměstnatelnosti na evropském trhu práce. [44]

5.2.7. Program Mládež v akci

V rámci tohoto programu je nabízena například výměna mládeže, dobrovolná služba, školení a semináře pro mladé lidi mezi 13-30 lety, případně pro pracovníky s mládeží. Jeho cílem je podpora mezinárodní spolupráce, osobní rozvoj, poznávání mladých lidí z jiných zemí a nabytí životních a pracovních zkušeností.

Na rozdíl od všech výše uvedených programů a aktivit řídí v ČR tento program Česká národní agentura Mládež. Zájemci se mohou zúčastnit těchto konkrétních akcí:

- Mládež pro Evropu
- Evropská dobrovolná služba
- Mládež ve světě
- Systémy na podporu mládeže
- Podpora evropské spolupráce v oblasti mládeže [30]

5.3. Spolupráce s mimoevropskými zeměmi

Evropská komise nabízí další možnosti spolupráce s mimoevropskými zeměmi, hlavně v oblasti vysokoškolského vzdělávání nebo odborného vzdělávání a přípravy. Konkrétně se jedná o programy: Alfa (EU-Latinská Amerika), Atlantis (EU-USA), EU-Kanada, EU-Japonsko, EU-Austrálie, EU-Nový Zéland, EU-Korea. [45]

6. Analýza vybraného vzdělávacího problému

V následujících kapitolách je pojednáno o vzdělávacích systémech České republiky (ČR) a Švédska, jejich vzájemné porovnání na jednotlivých vzdělávacích úrovních. Obě země mají přibližně stejný počet obyvatel, proto lze jednotlivá dále uvedená čísla v rámci srovnávání uvádět bez jejich přepočítávání. Z populačních pyramid (stromů života) srovnávaných zemí je zřejmé, že v obou zemích se narodilo nejméně dětí přibližně v roce 2000, a že v České republice je v současné době větší přírůstek obyvatel než ve Švédsku. V České republice je v občasné době nejvíce zastoupena skupina obyvatel kolem 35 let (tedy již s ukončeným školním vzděláním), ve Švédsku je to skupina kolem 20 let (tedy ve věku, kdy ještě navštěvují střední nebo vysoké školy. Prognózy na rok 2020 naopak předvídají mírný růst nově narozených dětí ve Švédsku a v ČR mírný pokles. Současné i prognózované údaje naznačují směr budoucí potřeby vzdělávacích institucí. Dle dlouhodobých výhledů do roku 2050 porodnost ve Švédsku mírně poroste a v České republice bude klesat. [46], [47]

Na druhé straně Švédsko je rozlohou více než pětikrát větší, i když většina populace obývá jižní část. Tato skutečnost ovlivňuje obzvláště v severních částech dostupnost škol, kdy žáci musejí dojíždět větší vzdálenosti a také školská zařízení pravděpodobně nepotřebují velkou kapacitu.

Dále je zde pojednáváno o výdajích na vzdělávání v těchto zemích a o programech a prioritách, které tyto země využívají při čerpání finančních prostředků z Evropského sociálního fondu.

6.1. Porovnání vzdělávacích systémů dvou vybraných zemí

6.1.1. Vzdělávací systém v ČR

Vzdělávací systém České republiky sestává z několika fází, když za nultou fází lze považovat předškolní vzdělávání v mateřských školách pro děti ve věku 3-6 let. Jako první stupeň je označeno pětileté základní vzdělávání na základních školách, které společně s druhým stupněm základního vzdělávání v délce čtyř let, které může být absolvováno kromě základní školy variantně i na nižších ročnících víceletého gymnázia nebo konzervatoře tak, aby byla splněna podmínka povinné devítileté školní docházky. Navazující vyšší sekundární vzdělávání na středních školách v délce 3 až 5 let již není povinné. Pokud je toto vzdělávání zakončené maturitní zkouškou, je možné dále

pokračovat ve studiu na vyšších odborných nebo vysokých školách, které reprezentují terciární úroveň.

Právo na bezplatné vzdělání v základních a středních školách a podle schopností člověka a možnosti státu rovněž na vysokých školách zaručuje Ústava České republiky. Základním zákonem, kterým se vzdělávacím systémem zabývá je školský zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Tento zákon především stanoví délku a způsob povinné školní docházky a pro jednotlivé vzdělávací úrovně určuje podmínky pro vstup, organizaci vzdělávání a ukončování studia. Definuje také právní postavení škol jak veřejných tak i soukromých, jejich zřízení, financování a kompetence jejich zřizovatelů – obcí, krajů, ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a dalších ministerstev. Dalšími zákony v oblasti vzdělávání jsou zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících, zákon č. 306/1999 Sb. o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, zákon č. 109/2002 o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a také zákon č. 179/2006 Sb. o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání. Tyto zákony bývají dále doplňovány řadou prováděcích předpisů.

Zajišťování a hodnocení kvality všech typů škol kromě škol vysokých je prováděno Českou školní inspekcí, která přímo podléhá MŠMT. Na vysokoškolské úrovni plní tuto funkci Akreditační komise.

Občanům jiného členského státu EU je umožněno se vzdělávat a využívat školské služby v mateřských, základních, středních a vyšších odborných školách za stejných podmínek jako občanům ČR. Jazyk, ve kterém probíhá výuka, je převážně český, když přibývá případů, kdy je aplikován jiný jazyk.

Vzhledem k poměrně nízkému zastoupení národnostních menšin v ČR mohou a také existují pouze školy s polským vyučovacím jazykem, přičemž na nejvyšší možné úrovni působí tři střední školy. [48], [49]

6.1.1.1. Řídící a kontrolní orgány, financování

Ústředním řídicím orgánem pro vzdělávací systém ČR je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT), které také vydává pro každou vzdělávací úroveň a jednotlivé obory závazné rámcové vzdělávací programy. Toto ministerstvo alokuje krajům finanční prostředky na pokrytí mezd zaměstnanců, učebnic a učebních pomůcek a na další vzdělávání pedagogů. Náklady na provoz a investice hradí zřizovatel, tj. obec (mateřské a základní školy) nebo kraj (střední a vyšší odborné školy). Financování soukromých škol se řídí zvláštním zákonem. Církevní školy jsou dotovány přímo z rozpočtu MŠMT.

Vysoké veřejné školy získávají většinu potřebných financí ze státního rozpočtu a to od MŠMT, státní vysoké školy od zřizovatelského ministerstva. Kromě toho mají další příjmy získávané z vlastní vzdělávací, vědecké, výzkumné a vývojové činnosti a také z poplatků, které vybírají přímo od studentů.

Veškeré školy dostávají od státu finance odpovídající počtu vzdělávaných osob. [48], [49]

6.1.2. Vzdělávací systém ve Švédsku

Podle základního principu švédského vzdělávacího systému musí mít každý přístup k rovnému vzdělání, nehledě na pohlaví, národnost, sociální pozadí anebo místo bydliště. Aby bylo zajištěno, že nikdo nebude vyloučen ze vzdělání kvůli nedostatku vlastních finančních prostředků, existují zde různé typy podpor pro studující na středních a vysokých školách, které jsou poskytovány i dospělým. Základní pravidla vzdělávacího systému jsou stanovena ve Školském zákoně a v Zákoně o vysokých školách schvalovaných parlamentem a dále větším počtem nařízení a vyhlášek vydávaných vládou a některými dalšími ústředními orgány jako například Ministerstvem školství a výzkumu. Místně je vláda zastupována prostřednictvím 18 krajských rad a 290 obcí.

Vzdělávání na veřejných školách všech úrovní je bezplatné, stejně tak jsou vládou dotovány školy nezávislé, kterých je na úrovni povinného školství 10% a na úrovni vyššího sekundárního školství 20%. Školní osnovy jsou pro různé formy škol platné celostátně. Na úrovni povinných škol je stanovuje vláda, na úrovni vyšších středních škol a vzdělávání dospělých Švédská národní agentura pro vzdělávání. Sledování a vyhodnocování vzdělávacího systému je delegováno na ústřední úřady, z nichž nejdůležitější jsou Švédská

národní agentura pro vzdělávání a Švédský školní inspektorát, který je mimo jiné zodpovědný za udělování provozních licencí nezávislých škol, Školský odvolací senát nebo Národní agentura pro vyšší vzdělání.

Předškolní aktivity dětí ve věku 1-5 let mají za úkol pokrýt obce v několika formách této předškolní péče. Šestileté děti navštěvují předškolní třídu, která bývá často propojena se základní školou a má je připravit na přechod do této školy. Povinné vzdělávání je devítileté a absolvují je nejčastěji děti ve věku 7-16 let. Navazující již nepovinné vzdělávání na tříletých vyšších středních školách se týká žáků ve věku 16-20 let. Mladí lidé od 18 let mají na výběr navštěvovat jednak vyšší odborné vzdělávací kurzy, trvající minimálně 6 měsíců, které jsou klasifikovány jako post-sekundární neterciární vzdělávání anebo získat vyšší vzdělání víceletým studiem na univerzitách a vysokých školách. Vysokoškolské instituce jsou většinou provozovány vládou, zatímco instituce nižších stupňů zřizují obce, případně kraje, které jsou také zodpovědné za jejich dostatečný počet v dané lokalitě. [50], [51]

6.1.2.1. Řídící a kontrolní orgány, financování ve Švédsku

Státní financování ve Švédsku nesměruje s výjimkou vysokoškolských zařízení přímo do škol. Tyto dotace dostává od státu do svého rozpočtu příslušná obec, která po jejich doplnění příjmy z místních daní a pronájmu školských zařízení, sama rozhoduje o jejich umístění. Na výši státní dotace má vliv nejen počet obyvatel v dané lokalitě, ale závisí také na struktuře této lokality a motivaci státu ji změnit. Speciální státní dotace jsou pak určeny pro výzkum a vývoj a další výcvik školských zaměstnanců. Finanční příspěvky na vysokoškolské vzdělávání jsou dány kromě počtu studentů také množstvím jimi získaných kreditů. [50], [51]

6.1.3. Preprimární vzdělávání

6.1.3.1. Předškolní vzdělávání v ČR

Předškolní vzdělávání je určeno pro děti ve věku 3 – 6 let a je realizováno mateřskými školami. Návštěva není povinná, záleží pouze a jen na rodičích, jestli své dítě do mateřské školy přihlásí nebo ne. Vzhledem ke skutečnosti, že matka se vrací do práce již v tomto věku dítěte, navštěvuje alespoň nějakou dobu mateřskou školu prakticky každé dítě. Tabulka č. 1 uvádí v procentech zapojení dětí v mateřských školách dle věku. Je z ní

zřejmé, že s věkem přibývá dětí, které mateřskou školu navštěvují, že ji navštěvuje již i část dětí před dosažením tří let, a že do mateřských škol dochází také kolem 20% dětí starších, které většinou na přání rodičů dosud nezahájily povinnou školní docházku. Obce jsou povinny zajistit místo v mateřské škole pro děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, a proto je zde účast téměř stoprocentní.

Tabulka č. 1 - Míra účasti v předškolním vzdělávání v ČR v roce 2008/2009

Věková skupina	Míra účasti
Věková skupina 3 roky	76,5 %
Věková skupina 4 roky	89,4 %
Věková skupina 5 let	92,8%
Děti do tří let	24,8%
Děti šestileté a starší	21%

Zdroj: [52]

Zařízení pro děti do tří let jsou jesle, zřizované rovněž převážně obcemi, avšak patřící do působnosti ministerstva zdravotnictví. V posledních desetiletích se jejich počet velmi snížil, což souvisí s délkou poskytované mateřské dovolené.

Vzdělávání v mateřských školách je dáno Školským zákonem a příslušnou prováděcí vyhláškou. Zřizovatelem mateřských škol jsou nejčastěji obce nebo svazky obcí. Financovány jsou zřizovatelem kromě nákladů na mzdy a pomůcky, které financuje státní rozpočet. Na jiné než vzdělávací výdaje platí rodiče i ve veřejných zařízeních určitý příspěvek, který v zařízeních soukromých a církevních nebývá omezen. Poslední předškolní rok je však již ve veřejných a státních zařízeních s výjimkou stravování bez poplatku.

Ve školním roce 2008/2009 existovalo přes 4 800 mateřských škol, které navštěvovalo více jak 300 tis. dětí, z toho byly pouze 2% mateřské školy soukromé, založené jako zdroj podnikání a navštěvovalo je necelých 5 tis. dětí.

Pro dítě je přínosem, že si zvykne před přechodem na základní školu na nové prostředí, a že zde získá základní pravidla chování a komunikační způsobilost v kolektivu.

Rovněž dosavadní nerovnoměrný vývoj dětí je v mateřské škole alespoň částečně vyrovnán tím, že si děti společně hrají a provádějí další činnosti ve větším kolektivu. Od roku 2004 je v mateřských školách uplatňován Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání vydaný MŠMT, na jehož základě je postaven vlastní školní vzdělávací program jednotlivých mateřských škol. Provoz je většinou celoroční a péče může být jak polodenní tak celodenní. Vzhledem ke skutečnosti, že děti bývají v mateřské škole denně až 10 nebo 11 hodin, organizují mateřské školy kromě samotné výuky stravování, ale také různé hry, vycházky a odpočinek.

Neexistuje žádné předepsané hodnocení dětí, ani porovnávání mezi nimi, případné odchylky od normálního vývoje dětí jsou řešeny společně s rodiči a odbornými institucemi.

Možnost stát se učitelem v MŠ je podmíněna studiem ve čtyřletých pedagogických oborech středních škol zakončeným úspěšnou maturitní zkouškou nebo tříletým studiem na vyšší odborné škole ukončeným absolutoriem. Ve školním roce 2008/2009 působilo v mateřských školách více než 23 tis. učitelů. [48], [49]

6.1.3.2. Předškolní vzdělávání ve Švédsku

Ve Švédsku existuje několik druhů předškolních zařízení pro děti již od 1 roku. Jsou to jednak tzv. před-školy, dále otevřené před-školy a pedagogická péče. Tato zařízení mají za cíl jednak zařadit dítě do dětského kolektivu a stimulovat tak jejich rozvoj a učení a také umožnit rodičům zkombinovat jejich rodičovskou úlohu s prací nebo studiem. Zatímco před-škola je speciální pedagogické zařízení určené pro samotné děti, otevřená před-škola umožňuje doprovod dítěte s rodičem nebo jiným dospělým. Pedagogická péče pak spočívá v tom, že děti docházejí do bytu nebo domu svého opatrovatele. Pro 6tileté děti jsou k dispozici také předškolní třídy organizované nejčastěji základní školou, které děti připravují na přechod do povinné školní docházky.

Docházka je dobrovolná, ale téměř všechny 6tileté děti (95%) nějaký druh před-školy navštěvuje.

Cíle předškolních aktivit jsou stanoveny parlamentem, zatímco Ministerstvo pro vzdělání a výzkum je zodpovědné za přípravu zákonů a návrhů aktivit pro tyto školy. Dozor pak provádí Švédský školní inspektorát.

Většina předškolních zařízení je provozována obcemi, 18% dětí v roce 2008 navštěvovalo státem podporované soukromá zařízení, nejčastěji tzv. rodičovská sdružení.

Předškolní zařízení jsou financována ze státních dotací a příjmu z místních daní a podle finanční situace rodiny také z rodičovského poplatku.

Čtyř a pětileté děti mají právo navštěvovat bezplatně předškolní zařízení stejně jako šestileté děti v předškolních třídách v rozsahu 525 hodin za rok. Podobné právo na maximálně 15 hodin týdně platí i pro 4 až 5leté děti nezaměstnaných rodičů nebo rodičů na mateřské dovolené, v těchto případech však rodiče platí již určitý poplatek.

Pro předškolní zařízení je dána náplň vzdělávacích i dalších aktivit směrnicí vydanou Švédskou národní agenturou pro vzdělávání. Základním faktorem při učení je hra, s výjimkou předškolních tříd nejsou předepsány žádné učební osnovy.

Děti nejsou hodnoceny, probíhá pouze konzultace rodičů s učiteli o jejich dosaženém pokroku. Přejít do předškolní třídy nebo do základních škol je automatický.

Učitelé předškolních zařízení a pedagogové pro volný čas musí absolvovat studia na univerzitě nebo vysoké škole v délce 3,5 roku. Za jejich další vzdělávání nese odpovědnost zaměstnavatel.

Předškolní zařízení navštěvovalo v roce 2008/2009 ve věkové skupině 1-3 roky 78% dětí, ve věkové skupině 4-5 let téměř 98% dětí, o které pečovalo přes 82 tisíc zaměstnanců. V předškolních třídách pak pracovalo téměř 6,5 tis. učitelů. [51]

Počty dětí navštěvujících jednotlivé typy předškolních zařízení uvádí tabulka č. 2.

Tabulka č. 2 - Počet dětí navštěvujících jednotlivé typy předškolních zařízení ve Švédsku v roce 2008/2009

Školní zařízení	Počet dětí
Před-škola	432621
Rodinná denní domácí péče	24703
Předškolní třída v rámci základní školy	97587

Zdroj: [51]

6.1.3.3. Srovnání České republiky a Švédska

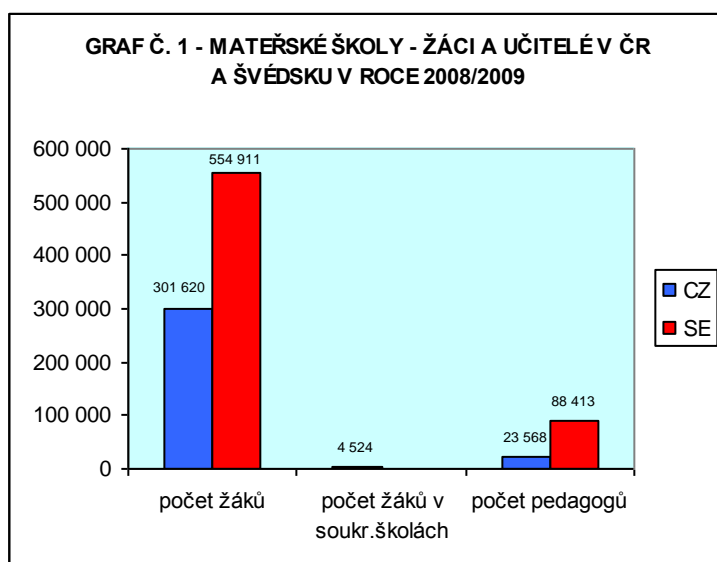
V obou zemích je možnost navštěvovat předškolní zařízení hojně využívána, v posledním roce před zahájením povinné školní docházky ji navštěvují téměř všechny děti. Ve Švédsku však do předškolního zařízení dochází velký počet dětí již od jednoho

roku, proto také je celkový počet jejich pracovníků je několikanásobně vyšší než v ČR. Tuto skutečnost v grafickém vyjádření zobrazují grafy č. 1 a 2. Na druhé straně počet hodin, které zde dítě může strávit je ve Švédsku poměrně omezen, zatímco v ČR v nich děti bývají i 10 až 11 hodin denně. Ve Švédsku také v současné době navštěvuje soukromá zařízení podstatně více dětí (18% oproti cca 2%).

V obou zemích přispívá rodina na pobyt dítěte, ve Švédsku je více zohledněna její finanční situace.

V ČR postačuje pro učitele předškolního zařízení maturitní zkouška, ve Švédsku je však vyžadováno vysokoškolské studium.

Graf č. 1: Počty žáků a učitelů mateřských škol v ČR a ve Švédsku ve školním roce 2008/2009

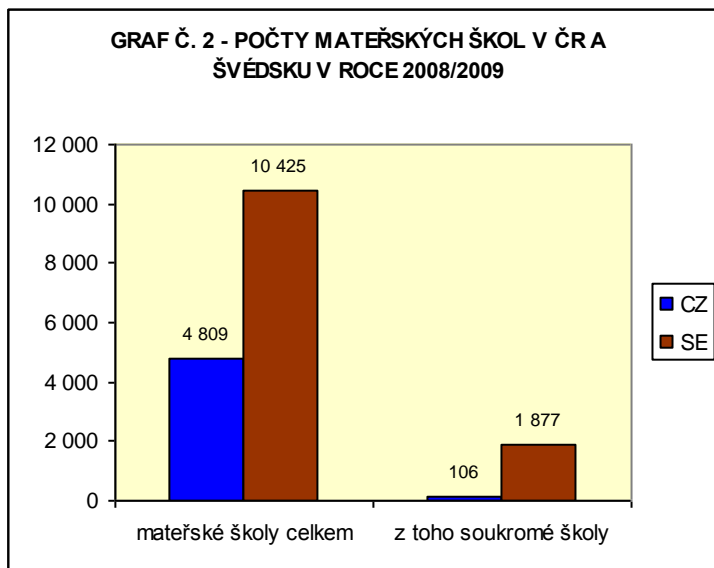

Pozn. Počet žáků ve švédských soukromých mateřských školách není uveden v žádném zdrojovém materiálu.

Zdroj: vlastní zpracování, [51], [52], [53]

Z grafu lze rovněž vysledovat počet žáků na jednoho pedagoga, který je na úrovni mateřských škol ve Švédsku přibližně poloviční (ČR 12,8 žáků/pedagoga; Švédsko 6,2).

Graf č. 2: Počty mateřských škol v ČR a ve Švédsku ve školním roce 2008/2009

Zdroj: vlastní zpracování, [51], [52], [53]

6.1.4. Primární a nižší sekundární vzdělávání

6.1.4.1. Základní vzdělávání v ČR

Základního vzdělání nabude žák úspěšným absolvováním úplného devítiletého programu základní školy, případně úspěšným absolvováním prvního stupně základní školy a navazujícího prvního stupně šestiletého nebo osmiletého gymnázia nebo konzervatoře. Tím také žáci splní povinnou školní docházku. Dosažení základního vzdělání je dokladováno příslušným vysvědčením. Školní rok je rozdělen na dvě pololetí, začíná 1. září a končí 30. června.

Vstoupit na základní školu mohou děti, které do konce probíhajícího roku dovrší 6 let, na žádost rodičů po konzultaci s psychologickou poradnou může být nástup do školy o rok odložen. Děti v té době mohou navštěvovat přípravnou třídu v rámci školy základní.

Základní škola má dva stupně přičemž první stupeň je tvořen 1.-5. ročníkem a druhý stupeň 6.-9. ročníkem. Na základní škole absolvuje povinné školní vzdělávání téměř 80% žáků.

Základní vzdělávání je poskytováno v souladu se školským zákonem, jeho organizace (včetně počtu žáků ve školách a třídách a délky školního roku) a podmínky pro

poskytování učebnic a školních potřeb jsou dány vyhláškou Ministerstva školství o základním vzdělávání. Jeho cílem je, aby žáci získali všeobecné vzdělání odpovídající možným životním situacím a připravit je na praktické jednání ve společnosti.

Zřizovatelem základních škol jsou převážně obce. V malých obcích mohou být tzv. školy malotřídní, ve kterých probíhá výuka pro několik ročníků (prakticky výhradně pouze prvního stupně) v jedné třídě nebo pouze školy prvního stupně.

Pro žáky, jejichž povaha zdravotního postižení vyžaduje zvláštní přístup, jsou zřizovány speciální školy.

Výuka probíhá podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV), který je pro školy závazný a který obsahuje devět základních vzdělávacích oblastí, které jsou dále tvořeny jedním nebo několika vzdělávacími obory. Tento program je obvykle doplňován školními vzdělávacími programy (ŠVP) vydanými řediteli škol.

Součástí RVP ZV je Rámcový učební plán, který stanovuje minimální počet hodin pro jednotlivé základní vzdělávací oblasti. Pro 1. stupeň je počet povinný vyučovacích hodin 118 za měsíc, pro druhý stupeň 122 hodin, když z toho pro každý stupeň je část určena tématům (14/24), o nichž rozhodne ředitel školy a jsou obsaženy v ŠVP. Metody vyučování si volí každý učitel sám, konkrétní učebnice vybírá ředitel školy a odsouhlasuje MŠMT.

Náboženství je vyučováno pouze v případě zájmu alespoň 7 žáků jako nepovinný předmět.

Výsledky žáků jsou hodnoceny nejčastěji klasifikačním stupněm od nejlepší 1 po nedostatečnou 5, ale také je možné hodnocení slovní nebo bodové (procentní) nebo i jiné. Hodnocení dostávají žáci ve formě vysvědčení, vždy na konci prvního a druhého pololetí. V každém stupni lze opakovat pouze jeden ročník, pokud žák nevyhověl na konci ročníku podruhé, přesto postoupí do vyššího ročníku. Škola není ukončována žádnou zkouškou, žáci však dostávají výstupní hodnocení a to i v případě přechodu na po 5. nebo 7. ročníku na jiný typ školy.

Vzdělávání ve veřejných a státních základních školách je poskytováno bezplatně, žákům jsou zdarma poskytovány učebnice. Rodiče žáků přispívají na školní potřeby, na aktivity provozované mimo školní zařízení jako především na stravování nebo školu v přírodě.

Zákony ČR povolují na prvním stupni základní školy též individuální vzdělávání, kdy není povinná každodenní návštěva školy, této možnosti však využívá na základě povolení ředitele spádové školy jen malé procento žáků, v roce 2008/2009 jich bylo cca 430.

Základní vzdělání ukončí v České republice naprostá většina žáků, více než 99%. Přibližně 4% žáků ukončí povinnou školní docházku v nižším než posledním ročníku základní školy, i tito žáci však často pokračují ve vzdělávání na učilištích a získají tak odbornou kvalifikaci.

V roce 2008/2009 existovalo v ČR přes 4 100 základních škol, které navštěvovalo více než 800 tis. žáků. Počty žáků dle typu vzdělávacího zařízení uvádí tabulka č. 3. Z této tabulky je zřejmé, že převážná většina jich absolvuje druhý stupeň povinné školní docházky na základních školách, pouze asi 5% žáků dokončuje svoji povinnou školní docházku na prvním stupni gymnázia a jen nepatrný počet několika set žáků na konzervatoři. Průměrný počet žáků v jedné třídě bývá 20, maximálně 30. Soukromé nebo církevní základní školy jsou spíše výjimkou jsou jich necelá 3% a studuje na nich 1,3% žáků.

Tabulka č. 3 - Žáci plnící povinnou školní docházku v ČR v roce 2008/2009

Žáci plnící povinnou školní docházku	Počet žáků	Procentuální podíl
Žáci první a druhý stupeň celkem	827 165	100%
- z toho žáci první stupeň	444 389	53,7%
- z toho žáci druhého stupně	382 776	46,3%
- z toho žáci základních škol	340 233	88,9%
- z toho žáci studující na gymnáziu	42 261	11%
- z toho žáci studující na konzervatoři	282	0,1%

Zdroj: [52]

Učitelé základních škol musí být absolventy vysoké školy na magisterské úrovni. Učitelé na prvním stupni studují obvykle na pedagogických fakultách, které je připraví na výuku všech předmětů učební osnovy. Učitelé na druhém stupni studují většinou také na

pedagogických fakultách, avšak specializují se navíc již na určité obory, nejčastěji na dva, ve kterých získávají aprobaci. Na základních školách působilo v roce 2008/09 téměř 60 tis. učitelů. [48], [49]

6.1.4.2. Základní vzdělávání ve Švédsku

Primární a nižší sekundární vzdělání je ve Švédsku zajišťováno jednotnou strukturou prostřednictvím 9tiletých povinných základních škol. Děti ji absolvují většinou v rozmezí 7-16 let, přičemž existují výjimky, hlavně na přání rodičů, kdy děti do školy nastupují v 6 nebo 8 letech. Hlavním cílem tohoto vzdělání je, aby žáci získali znalosti a dovednosti nezbytné k začlenění do společenského života, případně k dalšímu studiu na vyšší sekundární škole. Kromě běžných základních škol existují speciální školy pro žáky s poruchou sluchu, školy pro děti s vážnými poruchami učení a také tzv. Sami školy pro příslušníky národa žijícího v nejsevernějších částech Švédska.

Základní směrnice pro povinné školy jsou stanoveny Školským zákonem a Nařízením pro povinné školy, studijní programy pak určují požadavky na různé předměty výuky. Obce jsou povinny kromě bezplatného vzdělání poskytnout žákům také veškeré pomůcky potřebné do školy. Rovněž školní stravování, péče o zdraví a doprava do školy je zajišťováno zdarma. Až 90% žáků navštěvuje školy provozované obcemi, zbývajících 10% tvoří vládou podporované nezávislé školy.

Školský zákon stanoví právo žáka na výběr školy a obce by jim v tomto smyslu měly vyjít co nejvíce vstříc. Na vstup do povinné základní školy nejsou kladeny žádné požadavky.

Školní rok je rozdělen do dvou semestrů (konec srpna – prosinec, leden – počátek června; přesné termíny jsou v pravomoci obce).

Ke splnění základních cílů je celonárodně definován obsah výuky jednotlivých předmětů a jejich časový rozvrh daný školským zákonem. Z celkového počtu minimálně odučených hodin 6 665 má každý předmět nebo jejich skupina stanoven povinný rozsah pro celých 9 let výuky, dalších 600 hodin je dáno výběrem školy ať již k prohloubení studií v některých předmětech nebo zohledněním osobních vloh žáků. Vyučovací metody, ani materiály nepodléhají centrálnímu řízení, o těch rozhodují jak učitelé tak později v souvislosti s nabýváním zkušeností také žáci.

Třebaže žáci jsou hodnoceni nepřetržitě, povinné hodnocení obsahující testy z hlavních předmětů (např. švédština, matematika a později i angličtina) probíhá na konci třetího, pátého a devátého ročníku. V posledním ročníku jsou povinné také celonárodní testy z biologie, chemie a fyziky, aby výsledky byly srovnatelné v rámci celé země. Žáci nejsou až do 8. ročníku hodnoceni známkami a automaticky postupují každý rok do vyššího ročníku. Donedávna od 8. ročníku používané známky Prospěl, Prospěl s vyznamenáním a Prospěl se speciálním vyznamenáním mají být nově nahrazeny šestistupňovou škálou od nejlepšího A po nejhorší, nevyhovující F (dosud v případech, že student nesplnil požadovaná kritéria, byla absence známky nahrazena slovním hodnocením). Při ukončení povinného školního vzdělávání dostávají žáci od školy závěrečné osvědčení.

Kvalifikace učitele základní školy vyžaduje absolvování úplného švédského programu pro výcvik učitelů na univerzitě nebo vysoké škole nebo obdobný doklad z jiného členského státu Evropské unie nebo země Evropského společenství volného obchodu (ESVO).

Od roku 2001 platí jedna integrovaná učitelská hodnost, dle které musí mít všichni učitelé všeobecné základní kompetence kombinované se specializací pro určité předměty a/nebo věkové skupiny, přičemž délka studia se pohybuje od 3 do 5,5 let. Této hodnosti lze dosáhnout také kombinací vzdělání a praxe v předmětech doplněných 1,5letým učitelským kurzem. Další vzdělávání učitelů je v kompetenci obcí nebo nezávislých škol.

Závěrečný certifikát získalo téměř 99% žáků, kteří tímto prokázali svoji způsobilost pro vstup do vyššího sekundárního vzdělávání.

Z tabulky č. 4 je zřejmé, že v roce 2008/2009 fungovalo ve Švédsku přes 4 tis. obecních škol s více než 800 tis. žáky, dále téměř 700 nezávislých škol s 90 tis. žáky, 7 mezinárodních škol s 2 tis. žáky, 3 národní internátní školy s 240 žáky a také 5 Sami škol se 140 žáky, ve kterých vyučovalo téměř 90 tis. učitelů. [51]

Tabulka č. 4 – Švédská zařízení poskytující povinnou školní docházku v roce 2008/2009

Typ základní školy	Počet žáků	Počet školských zařízení
Obecní školy	816 606	4 073
Sami školy	139	5
Soukromé školy	89 444	677
Mezinárodní školy	2 030	7
Internátní školy	238	3
CELKEM	907 457	4 765

Zdroj: [51]

6.1.4.3. Srovnání České republiky a Švédska

Délka povinné školní docházky je v obou státech stejná, švédské děti do ní nastupují většinou až o rok později než české děti. Délka povinné školní docházky v jednotlivých členských zemích EU je však již odlišná, pro porovnání je uvedena příloha č. 5 Povinná školní docházka v EU.

Tato povinná školní docházka je ve Švédsku realizována jednotně na 9tiletých základních školách, v ČR je možné tuto povinnost splnit také jinak. Po ukončení 5. nebo 7. ročníku základní školy lze pokračovat na víceletém gymnáziu nebo konzervatoři. Základní školy se ve Švédsku člení na tři stupně (1.-3., 4.-5. a 6.-9. ročník), v České republice pouze na 2 stupně (1.-5. a 6.-9. ročník).

V ČR jsou žáci hodnoceni známkami již od první třídy, nejčastěji od nejlepší 1 po nejhorší 5, ve Švédsku dostávají známky až v 8. ročníku. Dosud nejčastěji používané třístupňové známkování (prospěl, prospěl s vyznamenáním, prospěl se speciálním vyznamenáním) je v současné době nahrazováno šestistupňovou škálou A až F.

V České republice dostávají žáci vždy v pololetí a na konci ročníku vysvědčení a povinnou devítiletou školní docházku nezakončují žádnými závěrečnými testy. Ve Švédsku žáci absolvují povinné testy pouze na konci 3., 5. a 9. ročníku, přičemž v 9. ročníku jsou tyto testy pro srovnatelnost celé země celonárodní. Jediným vysvědčením, které žáci získají je až závěrečné osvědčení vystavené školou po ukončení 9. ročníku.

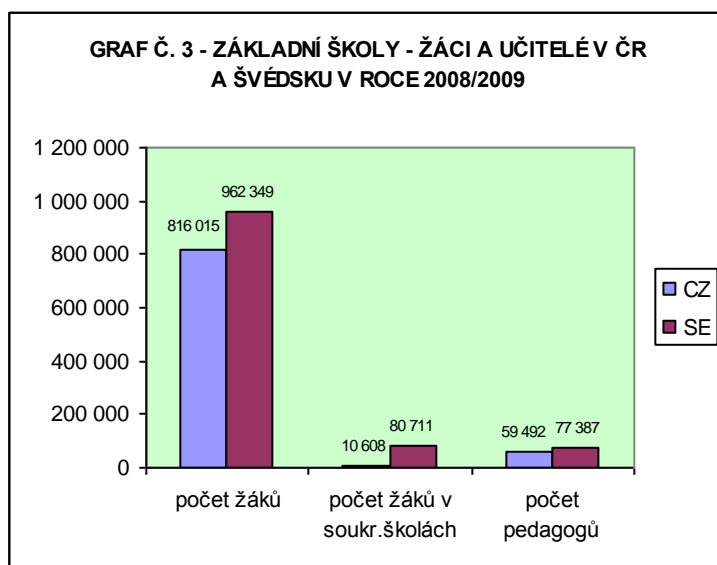
V České republice mohou žáci opakovat jeden ročník na každém stupni, ve Švédsku postupují do dalšího ročníku automaticky.

Třebaže v obou zemích je povinné školní vzdělávání bezplatné včetně učebnic, švédský systém poskytuje žákům také zdarma veškeré pomůcky potřebné do školy a plně jim hradí stravování i dopravu do školy.

Ve Švédsku existuje ve srovnání s ČR větší počet základních škol, což je dáno pravděpodobně podstatně větší rozlohou této země, proto také bývá v jedné třídě menší počet žáků. Ze stejného důvodu na švédských školách působí celkově o trochu větší počet učitelů než v ČR a také počet žáků na jednoho učitele je ve Švédsku mírně nižší. Zatímco v ČR jsou soukromé základní školy spíše výjimkou, ve Švédsku jich je téměř 20%. Konkrétní informace jsou uvedeny v grafech č. 3 a 4.

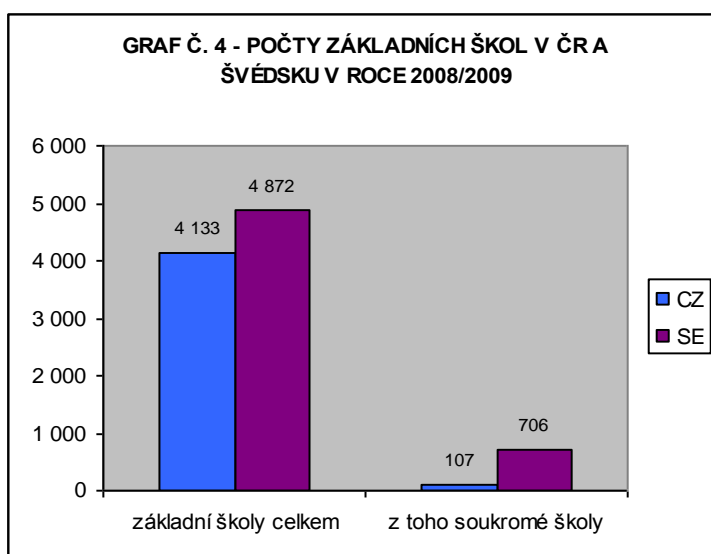
Počet žáků, kteří povinnou školní docházku nedokončí se v obou zemích pohybuje kolem 1%.

Graf č. 3: Počty žáků a učitelů základních škol v ČR a ve Švédsku ve školním roce 2008/2009

Zdroj: vlastní zpracování, [51], [52], [53]

Graf č. 4: Počty základních škol v ČR a ve Švédsku ve školním roce 2008/2009

Zdroj: vlastní zpracování, [51], [52], [53]

6.1.5. Vyšší sekundární vzdělávání

6.1.5.1. Střední vzdělávání v ČR

V České republice získává střední vzdělání velká většina obyvatelstva. Samozřejmou podmínkou pro přijetí na některou školu, které jej nabízejí, je dokončení povinné školní docházky a splnění podmínek přijímacího řízení, o kterých rozhoduje ředitel dané školy. Forma vzdělávání může být různorodá: denní, večerní, dálková, distanční a kombinovaná, přičemž denní forma bývá často o jeden rok kratší. V posledních letech studuje jinak než denní formou jen malé množství žáků, 2-3%.

Různé vzdělávací programy středního vzdělávání se liší náročností studia, jeho charakterem a délkou.

Nejnáročnější je střední vzdělání s maturitní zkouškou, které lze získat na gymnáziu (čtyřleté, šestileté, osmileté), které poskytuje vzdělávání všeobecné nebo na odborné střední škole v délce trvání čtyř let denního studia, které všeobecné vzdělávání kombinuje i se vzděláváním odborným. Studium je zakončeno maturitní zkouškou a dokladováno vysvědčením o maturitní zkoušce. Cílem těchto škol je připravit studenty na náročnější kvalifikovaná povolání nebo ke studiu na vyšší odborné nebo na vysoké škole. Tento druh studia se týká přibližně 2/3 studentů středního vzdělávání, z nichž cca 20% studuje na gymnáziích a zbývajících 80% na odborných školách. Asi 2/5 studentů gymnázií studuje

na více než čtyřletých gymnáziích, velká většina absolventů pak pokračuje dále ve studiu buď na vysoké škole nebo vyšší odborné škole. Po ukončení prvního stupně gymnázia přecházejí studenti bez přijímacích zkoušek na druhý stupeň, ale mohou také změnit obor vzdělání i školu. V poslední době vznikají jako speciální druh středních odborných škol lycea, která zvýšenou měrou předpokládají navazující vysokoškolské studium žáka se zaměřením na stejný obor (technika, ekonomika, pedagogika apod.). V roce 2008/09 se maturitní obory podílely na středním vzdělávání 70%.

Střední vzdělání s výučním listem probíhá dva až tři roky v denní formě vzdělávání na středních odborných učilištích. Úspěšní studenti tohoto vzdělávacího programu jsou kromě již v menším rozsahu pokračujícího všeobecného vzdělávání připravováni hlavně k výkonu kvalifikovaných činností většinou s převahou k manuální práci. Úspěšní absolventi získají vysvědčení o závěrečné zkoušce a výuční list. Závěrečná zkouška se skládá z písemné a ústní zkoušky a praktické zkoušky z odborného výcviku. Tento druh studia se týká přibližně 1/3 studentů středního vzdělávání a je otevřen i těm žákům, kteří sice splnili povinnou školní docházku, ale nedokončili všechny ročníky základní školy.

Nejnižší stupeň středního vzdělání trvajícím jeden nebo dva roky využívají především žáci se speciálními vzdělávacími potřebami. Studium se zakončuje závěrečnou zkouškou sestávající z praktické a teoretické zkoušky z odborných předmětů a je dokladováno příslušným vysvědčením. Tento druh studia se týká velmi malé části studentů středního vzdělávání, kteří v praxi vykonávají hlavně jednodušší povolání.

Tabulka č. 5 - Počet žáků vyšší sekundární úrovně středních škol a konzervatoří v ČR v denní formě vzdělávání v roce 2008/2009

Žáci vyšší sekundární úrovně středních škol	Počet žáků	Procentuální podíl
Počet žáků konzervatoří	3 323	0,7%
Počet žáků ve středních školách	464 749	99,3%
- z toho žáci s maturitní zkouškou	348 080	74,9%
- z toho vzdělání všeobecné	102 714	29,5%
- z toho vzdělání odborné	245 366	70,5%
- z toho žáci s výučním listem	114 994	24,7%
- z toho žáci nejnižšího středního vzdělání	1 675	0,4%

Zdroj: [52]

Tabulka č. 5 prokazuje, že více než polovina žáků vyšší sekundární úrovně získává již odborné vzdělání, které absolventy již připravuje na vstup do pracovního života, a proto jich z této skupiny studuje na terciární úrovni menší procento než absolventů se vzděláním všeobecným.

Vyšší sekundární vzdělávání je řízeno především školským zákonem a příslušnou vyhláškou o středním vzdělávání. Výuka probíhá podle centrálně schvalovaných Rámcových vzdělávacích programů (RVP) doplňovaných školními vzdělávacími programy tvořenými jednotlivými školami. Existují RVP pro gymnázia s 8 vzdělávacími oblastmi, kde každé oblasti je přidělena povinná časová dotace. Z celkových 132 hodin měsíčně je také ponecháno 20% jako disponibilní hodiny, jejichž náplň je plně v pravomoci ředitele školy. Pro odborné školy pak platí RVP s těmito vzdělávacími oblastmi: jazykové vzdělávání a komunikace v českém a cizím jazyce, společenskovední vzdělávání, přírodovědné vzdělávání (fyzikální, chemické, biologické a ekologické), matematické vzdělávání, estetické vzdělávání, vzdělávání pro zdraví (tělesná výchova), vzdělávání v informačních a komunikačních technologiích, ekonomické vzdělávání a specifické odborné vzdělávání. Všeobecné vzdělávání na odborných školách zakončených

maturitní zkouškou tvoří cca 60% obsahu výuky, u oborů s výučním listem je podíl všeobecného vzdělávání kolem 30%.

Veřejné střední školy, kterých je většina, jsou zřizovány kraji. Výuka je v nich bezplatná, dotováno je stravování i ubytování, učebnice si však žáci platí sami. Paralelně existující soukromé nebo církevní střední školy vybírají školné. Do věku 26 let mají žáci nárok na slevy na jízdném, zdravotní pojištění za ně platí stát, jejich rodiče mají slevy na dani a nárok na státní sociální podporu.

Žáci mohou žádat v první fázi o přijetí pouze na tři střední školy, pokud nejsou přijati, mohou se ucházet o přijetí na jiné škole, která má dosud volnou kapacitu. Přijetí žáci se proto musí zapsat na vybranou školu v krátké době po sdělení školy o úspěšném přijetí. Příjímací kritéria jsou vysvědčení z předcházejícího vzdělávání a výsledky přijímací, případně i talentové zkoušky. V případech, kdy žák zamýšlí změnit obor vzdělání nebo i školu se obvykle musí podrobit rozdílové zkoušce.

V průběhu studia jsou žáci hodnoceni průběžně, v polovině a na konci školního roku dostávají vysvědčení. S výjimkou maturitní zkoušky v průběhu studia žádné jiné zkoušky neskládají. Žáci, kteří na konci ročníku neprospěli, mohou opakovat ročník pouze s povolením ředitele školy.

Maturitní zkouška sestává ze dvou povinných předmětů – český jazyk a literatura, cizí jazyk a dvou volitelných, v odborných školách pak je volitelný předmět pouze jeden, druhý volitelný předmět a cizí jazyk jsou nahrazeny odbornými předměty. Ve školním roce 2010/2011 budou poprvé organizovány státní maturitní zkoušky novým způsobem ze dvou částí, z nichž jedna bude společná a bude připravena MŠMT a druhá profilová část bude připravena konkrétní školou. Maturitní zkouška bude mít také dvě úrovně, přičemž úroveň si může žák sám zvolit podle svých kariérních ambicí.

V roce 2008/09 studovalo na více než tisíce středních školách v denním studiu přes půl milionu žáků, které vyučovalo necelých 50 tis. učitelů. Z toho soukromých a církevních škol byla přibližně ¼ a studovalo na nich necelých 16% žáků.

Učitelé všeobecně vzdělávacích předmětů na středních školách musí mít magisterské vzdělání stejné jako učitelé na druhém stupni základních škol, tj. s dvouoborovou aprobací, kterou získají především na pedagogických nebo i jiných fakultách, když si pedagogickou kvalifikaci nějakým způsobem na vysoké škole doplní. Učitelé teoretických odborných předmětů získávají odbornou kvalifikaci na

specializovaných vysokých školách, kterou následně doplňují pedagogickým studiem. Pro učitele praktického vyučování a odborného výcviku je postačující vyšší odborné vzdělání absolvované buď na vyšší odborné škole nebo i jen střední vzdělání s maturitní zkouškou, které si doplní pedagogickým studiem, není však vyžadováno magisterské studium. Učitelé poskytující odborný výcvik musí mít v daném oboru výuční list.

Zákon o pedagogických pracovnících definuje povinnost učitelů veřejných a státních škol se dále vzdělávat, děje se tak hlavně v programech celoživotního vzdělávání na vysokých školách nebo v zařízeních dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, případně i v jiných vzdělávacích institucích, pokud mají akreditaci MŠMT.

Speciální druh vzdělávání poskytují konzervatoře, které připravují studenty pro umělecké nebo pedagogické činnosti v oblasti hudba, tanec, zpěv či dramatické umění. Existují jednak šestileté obory, které v prvních čtyřech letech studia poskytují žákům od 15 let vyšší sekundární vzdělání a ve zbývajících dvou letech již vzdělávání terciární (vyšší odborné) a dále osmileté taneční obory, které první čtyři roky zajišťují nižší sekundární vzdělání odpovídající druhému stupni základní školy, pokračují dvěma roky vyššího sekundárního vzdělávání a jsou zakončeny posledními dvěma roky již terciárního (vyššího odborného) vzdělávání. Studenti konzervatoří po šesti případně až po osmi letech končí studium maturitní zkouškou nebo absolutoriem, které sestává z teoretické zkoušky z odborných předmětů, zkoušky z cizího jazyka, absolventské práce a její obhajoby a z absolventského výkonu z jednoho nebo dvou hlavních oborů a jeho úspěšné absolvování je dokladováno vysvědčením o absolutoriu.

Vzdělávání na konzervatořích obsahuje část všeobecně vzdělávací, odbornou a pedagogickou.

Ve školním roce 2008/2009 existovalo v ČR 18 konzervatoří s celkem 3 500 žáků, kterým bylo poskytováno vzdělávání na veřejných a státních školách bezplatně. [48], [49]

V České republice mělo v roce 2008 dokončené středoškolské vzdělání přibližně 91% obyvatel. [54]

6.1.5.2. Střední vzdělávání ve Švédsku

V oblasti vyššího středního školství je rovněž aplikován Školský zákon, v tomto případě doplněný nařízením pro vyšší sekundární školy. Učební osnovy stanovuje vláda, parlament rozhoduje o programech a jejich hlavních předmětech. Národní agentura pro

vzdělávání přijímá sylaby, které pouze stanovují cíle výuky každého jednotlivého předmětu a kurzu.

Všem žákům, opouštějícím povinnou základní školu, jsou obce povinny ze zákona poskytnout vyšší sekundární vzdělání a dát jim na výběr z obsáhlého množství národních programů. Všeobecné a odborné vzdělání jsou různou měrou propojeny ve všech celonárodních a speciálně navržených programech tak, aby připravili žáky způsobilé pro vstup na vyšší vzdělání.

Vzdělání na vyšších středních školách je dobrovolné a bezplatné. Žáci také neplatí knihy, učební a další pomůcky, které potřebují, školské zařízení však může požadovat určité malé platby ke krytí některých výdajů. Vyšší sekundární školy jsou určeny pro žáky ve věku 16-20 let. Starší žáci mohou získat odpovídající vzdělání ve vyšším sekundárním vzdělání pro dospělé.

Mírně nadpoloviční většina těchto škol jsou školy zřizované obcemi (54%). Dalších 44% jsou školy nezávislé, ale rovněž podporované státem.

Z celkového počtu 17 celonárodních programů má celkem 14 odbornou orientaci. Většina těchto programů je v druhém a třetím ročníku dále členěna do různých odvětví, která zřizují obce podle místních potřeb a podmínek. Kromě toho si žáci mohou zvolit studium speciálně navrženého programu, který národní programy kombinuje. Žáci bez potřebné kvalifikace z povinné základní školy mohou pokračovat v individuálních programech. Žáci mají jako další možnost absolvovat v rámci vyšší sekundární školy učňovský výcvik, který probíhá z více než 50% na pracovišti.

V průběhu studia žáci získávají tzv. kredity, podmínkou způsobilosti pro studium v rámci vysokoškolského vzdělávání je dosažení 2 250 kreditů z maximálního počtu 2 500.

Podmínkou přijetí na vyšší sekundární školu je konečné vysvědčení z povinné základní školy s hodnocením prospěl ve švédštině, angličtině a matematice. V případech zájmu vyššího než je kapacita místních škol rozhodují známky ze základní školy, v některých speciálních, hlavně uměleckých programech hrají roli i výsledky testu schopností pro dané studium.

Školní rok je podobně jako na povinné základní škole rozdělen do dvou semestrů, stejně tak jejich začátky a konce semestrů jsou prakticky shodné.

Všechny národní programy obsahují 8 hlavních předmětů: švédštinu/švédštinu jako druhý jazyk, sociální studia, angličtinu, matematiku, tělesnou výchovu a zdraví, umělecký

obor, přírodní vědy a náboženství, které zabírají cca 1/3 výuky. Další část výuky je věnována předmětům specifickým k vybranému programu. Žáci také zpracovávají projektovou práci a tráví určitý předepsaný čas na pracovišti, které pro ně škola zajišťuje.

Výsledky žáků jsou hodnoceny známkami, které jsou přidělovány vždy až na závěr každého kurzu jako celek, tzn. nejsou hodnoceny jednotlivé předměty, ani výsledky v každém semestru. Stejně je hodnocena nezávislá práce na projektu. Jsou udělovány známky neprospěl, prospěl, prospěl s vyznamenáním, prošel se speciálním vyznamenáním. Z některých předmětů žáci vykonávají celonárodní testy, aby byla zajištěna srovnatelnost známkování ve všech školách. Pro postup do vyšší úrovně neexistují žádná kritéria. V případech, kdy student dostal známku neprospěl, má právo si kurz, případně i celý ročník jednou zopakovat. Je také možné si test zopakovat a známku si zlepšit. Na závěr vyššího sekundárního vzdělání dostávají žáci osvědčení, které sumarizuje známky, které dostali ze všech studovaných kurzů.

Učitelé vyšších sekundárních škol mívají specializaci ve dvou nebo třech předmětech. Většina z nich má univerzitní stupeň vzdělání v těchto předmětech a jednoletý pedagogický výcvik zaměřený na teorii i na praxi. Odborný výcvik mohou poskytovat specializovaní učitelé s vyšší ekonomickou nebo technickou kvalifikací nebo odborní učitelé, kteří dokončili odborný výcvik a studie odborné teorie a současně mají dlouhodobé profesní zkušenosti a absolvovali učitelský výcvik na univerzitě nebo vysoké škole.

Po dokončení 9. ročníku povinné základní školy plynule přechází na vyšší střední školu až 98,5% žáků. V celém Švédsku v roce 2008/09 bylo v provozu 509 škol zřízených obcemi, 22 škol zřízených kraji a 414 soukromých škol, na kterých vyučovalo přes 38 tis. učitelů.

Více než $\frac{3}{4}$ žáků, kteří zahájí studium, jej také v průběhu následujících čtyř let dokončí. Přes 40% žáků, kteří dokončí vyšší sekundární školu, studuje dále. [51]

Jak vyplývá z tabulky č. 6 národních programů se účastnilo přes 80% studentů, dalších téměř 11% studovalo speciálně navržené programy a 8% programy individuální.

Tabulka č. 6 - Procentuální podíl švédských studentů dle typu programu v roce 2008/2009

Studijní programy	Procentuální podíl studentů
Národní programy	81,3%
- z toho všeobecně vzdělávací programy	54,0%
- z toho odborně zaměřené programy	46,0%
Speciálně navržené programy	10,6%
Individuální programy	8,1%

Zdroj: [51]

6.1.5.3. Srovnání České republiky a Švédska

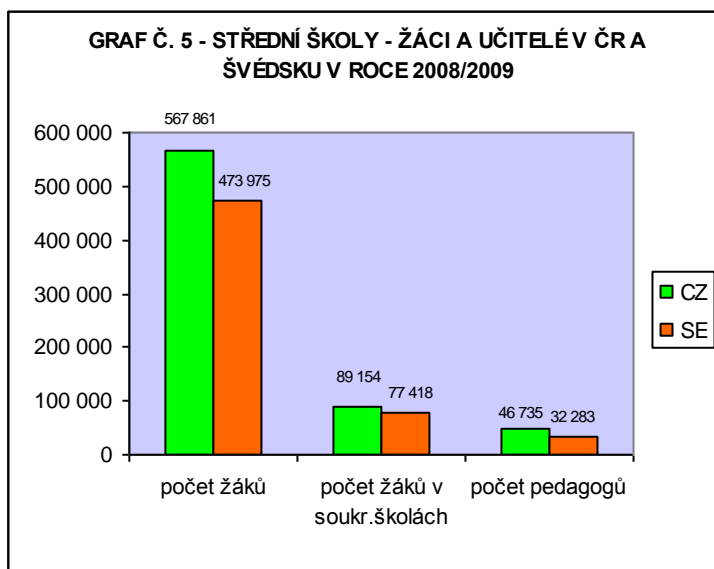
Vzdělání na vyšších středních školách je v obou zemích dobrovolné a bezplatné. Ve Švédsku si však žáci neplatí ani učebnice ani školní pomůcky. Podíl zastoupení soukromých škol je v obou zemích ve srovnání se základními školami již podstatně vyšší, ve Švédsku je to téměř polovina, v České republice přibližně čtvrtina. Konkrétní počty žáků, učitelů a škol v obou zemích znázorňují grafy č. 5 a 6.

V České republice existují v zásadě dva hlavní druhy tohoto vzdělávání lišící se délkou studia 3 nebo 4 roky, které jsou zakončovány buď výučním listem nebo maturitní zkouškou. Ve Švédsku je délka studia u všech 17 celonárodních programů jednotně tříletá. Používají se zde také ve větší míře jako přijímací kritérium závěrečná hodnocení z celonárodních testů ze základní školy místo v České republice používaných přijímacích zkoušek. Na závěr studia dostávají švédští žáci vysvědčení na základě známek získaných v průběhu studia z absolvovaných kurzů, žádnou speciální zkoušku obdobnou české maturitě již nevykonávají.

Oproti základní škole se ve Švédsku nepostupuje do vyššího ročníku automaticky, hodnotící stupnice je rozšířena o známku „neprospěl“ a kurz případně celý ročník je možné si zopakovat stejně jako v České republice.

V obou zemích dokončí vyšší středoškolské studium přibližně 75% studentů.

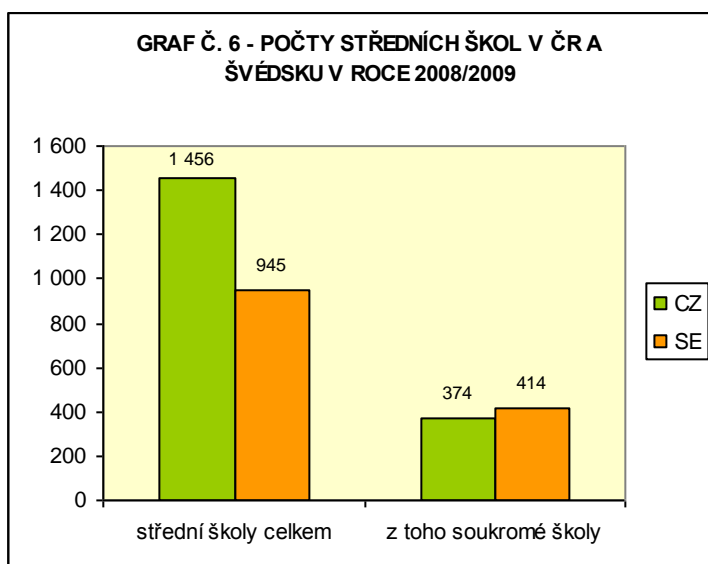
Graf č. 5: Počty žáků a učitelů středních škol v ČR a ve Švédsku ve školním roce 2008/2009

Zdroj: vlastní zpracování, [51], [52], [53]

Graf také nepřímo ukazuje, že na úrovni středních škol je počet žáků na jednoho učitele mírně nižší v ČR než ve Švédsku. (12,2; 14,7).

Graf č. 6: Počty středních škol v ČR a ve Švédsku ve školním roce 2008/2009

Zdroj: vlastní zpracování, [51], [52], [53]

6.1.6. Post-sekundární neterciární vzdělávání

6.1.6.1. Post-sekundární neterciární vzdělávání v ČR

V ČR je nutné rozlišovat programy umožňující získat stupeň vzdělání podle školského zákona od dalších druhů vzdělávání, které představují doplňující nebo rekvalifikační vzdělávání.

Do první kategorie patří 3 následující programy:

Absolvent středního vzdělání s výučním listem může v případě zájmu pokračovat v nástavbovém studiu v příbuzném oboru v délce dvou let, ukončit jej maturitní zkouškou a případně i dále studovat na vyšší odborné nebo vysoké škole (v roce 2008/09 se tak vzdělávalo 45 tis. studentů, z nichž však jen necelá polovina v denním studiu).

Absolventi studia s výučním listem i ti s maturitní zkouškou mohou získat další kvalifikaci s výučním listem zkráceným studiem trvajícím 1-2 roky (v roce 2008/09 se týkalo pouze 126 studentů).

Absolventi studia zakončeného maturitní zkouškou mohou získat zkráceným 1-2letým studiem další kvalifikaci s maturitním vysvědčením v jiném oboru. Tuto příležitost využil v roce 2008/09 cca 400 studentů.

Tabulka č. 7 – Počet českých žáků středních škol studujících v denní formě v rámci postsekundárního vzdělávání v roce 2008/2009

Typ postsekundárního vzdělávání	Počet žáků
Nástavbové studium (s maturitní zkouškou)	19847
Zkrácené studium s maturitní zkouškou	50
Zkrácené studium s výučním listem	69

Zdroj: [52]

Tabulka č. 7 vypovídá o tom, že většina postsekundárních studentů si zvyšuje své vzdělání při zaměstnání tj. jinou než denní formou.

Pro všechny obory nástavbového studia jsou vydávány samostatné RVP, naopak pro zkrácená studia platí stejné RVP jako RVP odpovídajících oborů vyššího sekundárního vzdělávání. V obou případech jsou RVP doplňovány individuálními školskými vzdělávacími programy.

Způsob hodnocení a podmínky pro postup do vyššího ročníku jsou shodné jako ve vyšším sekundárním vzdělávání.

Všechny tři programy poskytují veřejné a státní školy zdarma.

Podmínky přijímacího řízení se liší od podmínek přijímacího řízení do vyššího sekundárního vzdělávání pouze o výuční list nebo maturitní vysvědčení podle jednoho z tří výše uvedených programů.

Požadavky na počáteční přípravu učitelů jsou shodné jako v případě vyššího sekundárního školství.

Druhá kategorie post-sekundárního vzdělávání již neposkytuje vyšší stupeň vzdělání. Je zastoupena např. jednoletými pomaturitními kurzy cizího jazyka, rekvalifikačními kurzy na škole, která vyžaduje vzdělání s výučním listem nebo různé typy vzdělávání absolventů středních škol, organizovaných vysokými školami jako např. nulté ročníky. [49]

6.1.6.2. Post-sekundární neterciární vzdělávání ve Švédsku

Švédský vzdělávací systém se v této oblasti řídí především skutečnou potřebou na trhu práce, a proto také různé společnosti a podnikatelský sektor v této oblasti spolupůsobí již od samého začátku, například se podílí na stanovení obsahu vzdělávání. V tomto ohledu zahrnuje post-sekundární odborné vzdělávání a výcvik tyto možnosti:

- Vyšší odborné vzdělání, které má za cíl rozšířit odborné vzdělání a výcvik dospělých, především nezaměstnaných a zlepšit tak nabídku pro průmyslové podniky a jiná zařízení. Toto vzdělání organizují jak vyšší sekundární školy, tak obecní vzdělávací instituce pro dospělé, instituce pro vyšší vzdělání a také vzdělávací podniky. Kurzy zabývající se například ekonomikou, zpracováním informací nebo turismem trvající obvykle 6-12 měsíců vedou k získání vyššího diplomu o vyšším odborném vzdělávání a výcviku.

- Doplnující vzdělávací programy poskytuje hlavně větší počet nezávislých institucí, hlavně uměleckých škol a škol zaměřených na řemesla. Jejich programy často vyžadují dokončené vyšší sekundární vzdělání a také již pracovní zkušenosti, na jejichž výsledcích jsou závislá přijímací kritéria. Jejich délka trvá od 200 hodin až po několik let. Typ osvědčení o ukončení vzdělávacího programu je různý podle programu.
- Učňovský výcvik pro dospělé na některá ruční řemesla má za cíl poskytnout studentům základní odborné vzdělání.

Požádat o poskytnutí dalšího odborného vzdělání a výcviku může každý, kdo ukončil vyšší sekundární vzdělání nebo jeho ekvivalent. Ve Švédsku existuje kolem 400 různých kurzů dalšího odborného výcviku. Provozovatelé jsou různí a jsou zodpovědní za obsah kurzů, za poskytování informací o nich, za přijímací podmínky i za případné výstupní diplomy a hodnosti. Kurzy řídí řídicí skupina sestávající z provozovatele, zástupců trhu práce, studentů a zástupců vysoké školy, která rozhoduje jak o přijímacích podmínkách tak i o závěrečných zkouškách.

Pro programy post-sekundárního odborného vzdělávání a výcviku nejsou předepsány žádné učební osnovy, existuje pouze vzdělávací plán udávající cíle pro každý kurz a předpis na způsobilostní požadavky na studenty.

Za každý týden plného studia je přidělováno 5 bodů, což odpovídá 200 bodů za rok. Znamkování neprospěl, prospěl, prospěl s vyznamenáním není povinné. Na závěr studia udělované diplomy potvrzují získané dovednosti pro zaměstnání nebo pro instituce vyššího vzdělávání.

Vyšší odborné vzdělání vyžaduje učitele s patřičnými kompetencemi získanými vzděláváním a také zkušenostmi z pracovního života. Větší počet učitelů také z pracovního života nebo z průmyslu přímo pochází. [51]

6.1.6.3. Srovnání České republiky a Švédska

Post-sekundární terciární vzdělávání se již částečně překrývá s dalším celoživotním vzděláváním a odbornou přípravou. V České republice do této kategorie patří především dvouleté nástavbové studium zakončované maturitní zkouškou na vyšší

sekundární škole pro ty, kteří si chtějí zvýšit kvalifikaci v oboru, ve kterém se vyučili nebo jednoleté pomaturitní kurzy cizího jazyka pořádané speciálními institucemi.

Ve Švédsku se vzdělávací systém v této oblasti řídí hlavně aktuální potřebou na trhu práce. Velmi širokou paletu odborných kurzů většinou v délce do jednoho roku zajišťují nejen vyšší sekundární školy, ale i další vzdělávací instituce včetně podniků.

6.1.7. Terciární vzdělávání

6.1.7.1. Terciární vzdělávání v ČR

Vyšší odborné vzdělávání

Tento program, který se stal součástí vzdělávacího systému v ČR teprve v polovině 90. let, se řadí svým charakterem již do terciárního vzdělávání. Jeho cílem je dále rozvinout a prohloubit znalosti a dovednosti absolventů středních škol s maturitou. Přípravuje studenty na povolání, kde není vyžadován vysokoškolský diplom a které je zaměřeno na praktické a aplikační pojetí před teoretickým zaměřeným akademickým studiem. Délka studia včetně odborné praxe je většinou tři roky, podmínkou k přijetí je kromě maturity úspěšné absolvování přijímacího řízení.

Pro každý ročník studia jsou akreditovaným vzdělávacím programem stanoveny určité podmínky podmiňující postup studenta do dalšího ročníku. Při jejich nesplnění povoluje opakování ročníku ředitel školy. Za úspěšně absolvované zkoušky jsou udělovány kredity společně se známkou, hodnotící škála je čtyřstupňová.

Studium se zakončuje absolutoriem, při němž studenti skládají zkoušky z odborných předmětů, z cizího jazyka a obhajují i absolventské práce. Po ukončení získávají studenti titul „diplomovaný specialista“ (DiS.), který se uvádí za jménem.

Studenti většinou hradí školné a to i na veřejných školách, kde se však jeho výše pohybuje podle finanční náročnosti oboru v rozmezí 3-5 tis. Kč za rok.

Školský zákon je pro tento druh škol upraven vyhláškou o vyšším odborném vzdělávání č. 10/2005 Sb. Jednotlivé obory vyššího odborného vzdělávání stanovuje nařízení vlády, vzdělávací program pro konkrétní obor si připravuje každá škola jednotlivě, podléhá však akreditaci MŠMT. Výuka sestává z teoretické části realizované přednáškami, semináři, konzultacemi, cvičeními nebo exkurzemi. Hlavní částí studia je praktická příprava v daném oboru, která probíhá jednak ve škole, jednak jako odborná praxe na

smluvních pracovištích. Novelou vysokoškolského zákona z roku 2004 byl zjednodušen přechod z těchto škol na školy vysoké.

Ve školním roce 2008/09 působilo v ČR 184 vyšších odborných škol na nichž studovalo přes 28 tis. studentů, což je přibližně 10% účastníků na terciárním vzdělávání. Tabulka č. 8 ukazuje rozdělení těchto studentů na denní a jiné formy studia. Na těchto školách studují převážně ženy, což je dáno hlavními obory studia, mezi které patří zdravotnictví, pedagogika, učitelství, sociální péče nebo administrativa.

Tabulka č. 8 - Počet studentů dle formy studia na vyšších odborných školách v ČR v roce 2008/2009

Formy studia	Počet studentů	Procentuální podíl
Počet studentů celkem	28 027	100%
- z toho žen	20 168	72%
- z toho denní forma studia	20 759	74%
- z toho ostatní formy studia	7 268	26%

Zdroj: [52]

U učitelů vyšších odborných škol není na rozdíl od učitelů středních škol požadováno pedagogické vzdělání. V roce 2008/09 působilo na vyšších odborných školách 1815 učitelů.

Veřejné vyšší odborné školy zřizuje kraj. Dále jsou rovněž tyto školy soukromé nebo církevní, kterých je cca 33% a studuje na nich 35% studentů. [48], [49]

Vysokoškolské vzdělávání

České vysoké školství se již vyvíjí od 14. století. V současné době nabízí vzdělání na třech úrovních (bakalářská, magisterská a doktorská) s formou studia prezenční, distanční nebo jejich kombinací. Nutnou podmínkou pro přijetí ke studiu je maturitní vysvědčení, velmi často je nutno se podrobit přijímacímu řízení (dle počtu zájemců o studium a také dle kvót konkrétní vysoké školy).

Vysoké školy se člení na dva typy a to na univerzity, které poskytují všechny tři stupně studijních programů a neuniverzitní, specializované hlavně na programy bakalářské, méně již na magisterské, a doktorandské neposkytují vůbec.

Vysoké školy obecně provádějí akreditované studijní programy podléhající akreditaci udělované ministerstvem na základě vyjádření Akreditační komise zřízené vládou. Kromě toho nabízejí programy celoživotního vzdělávání a provádějí rovněž činnosti výzkumné, vývojové, umělecké a další.

Akademický rok se člení na semestry a tyto dále na období výuky, zkoušek a prázdniny. Průběžné studijní výsledky jsou nejčastěji hodnoceny systémem kreditů a také různými způsoby známkování podle konkrétní školy.

Na vysokých školách je možno studovat více než 150 kmenových studijních oborů, pro žádný z nich není předepsána povinná délka studia. Strukturu absolventů studijních oborů znázorňuje tabulka č. 9.

Tabulka č. 9 - Struktura absolventů studijních oborů v ČR v roce 2008/2009

Studijní obory	Procentuální podíl absolventů
Přírodní vědy	7%
Technické vědy	24%
Zemědělsko-lesnické, veterinární vědy	4%
Humanitní a společenské vědy	6%
Zdravotnictví, lékařství a farmacie	14%
Humanitní a společenské vědy	26%
Právní vědy	3%
Pedagogika, učitelství a sociální péče	14%
Kultura a umění	2%
CELKEM	100%

Zdroj: [52]

Základní úroveň studia je 3-4letý bakalářský program, který byl zaveden až v posledních letech rozdělením studijních programů některých oborů do dvou úrovní. Tato nižší úroveň, na kterou lze navázat vyšší magisterskou úroveň, se ukončuje státní závěrečnou zkouškou spojenou s obhajobou bakalářské práce. Absolventi získávají akademický titul „bakalář“ (Bc., BcA.). Výuka v tomto programu (stejně jako v magisterském) sestává jednak z přednášek, na nichž nebývá osobní účast povinná, a z cvičení, která naopak povinná bývají, dále je doplňována semináři a exkurzemi.

Magisterský studijní program trvá v případě na návaznosti na bakalářský program 1-3 roky (podmínkou přijetí jsou často přijímací zkoušky), v případě samostatných magisterských studijních programů (pedagogika, farmacie, lékařství) 4-6 let. Studium je ukončováno státní závěrečnou zkouškou a studenti také obhajují diplomovou práci. V lékařských oborech se studium ukončuje státní rigorózní zkouškou. Získané akademické tituly (Ing., Mgr., MUDr., MVDr.) hodně napovídají o absolvovaném oboru studia.

Absolventi s akademickým titulem Mgr., MgA. mohou navázat na magisterský studijní program vykonáním státní rigorózní zkoušky, což je spojeno s obhajobou rigorózní práce, a získat tak nový titul (JUDr., PhDr., RNDr., atd.).

Doktorský studijní program je 3-4letý a je cílen na vědecký výzkum, vývoj nebo tvůrčí činnost v oblasti umění po absolvování magisterského programu. Studenti, kteří toto studium zakončují státní doktorskou zkouškou a obhajobou disertační práce získávají akademický titul „doktor“ (Th.D., Ph.D.). Samotné studium vede školitel a je řízeno individuálním studijním plánem.

Dle zřizovatele se rozlišují vysoké školy veřejné, státní a soukromé. Veřejné vysoké školy jsou zřizovány a rušeny zákonem a působí jako veřejnoprávní instituce. Státní vysoké školy (vojenské a policejní) spadají pod zřizovatelská ministerstva (Ministerstvo vnitra – Policejní akademie a Ministerstvo obrany - Univerzita obrany) a nemají právní subjektivitu.

Soukromé vysoké školy mohou získat část potřebných financí ze státního rozpočtu za předpokladu, že působí jako obecně prospěšné společnosti. Jejich výše je individuální a je stanovována ministerstvem. Finance dále doplňují vybíráním poplatků a školného, které není zákonem limitováno. Soukromé vysoké školy poskytují převážně bakalářské studium.

Z celkového počtu vysokých škol, které jsou až na dvě neuniverzitního typu, bylo v roce 2008 téměř 2/3 škol soukromých (45), vzdělává se na nich však pouze necelých 14% studentů. Veřejných vysokých škol je 26.

Třebaže dosud je vzdělávání státních příslušníků na veřejných školách bezplatné, školy mohou vybírat ve výši dle vlastního uvážení některé poplatky. Poplatky se týkají přijímacího řízení, prodloužení studia nad stanovenou dobu, studia dalšího programu nebo studia v cizím jazyce. Na druhé straně je studentům poskytováno stravování v menzách za dotované ceny, také ubytování je dotováno. Studenti mohou ještě získat prospěchové, sociální nebo jiné stipendium podle pravidel příslušné školy. [48], [49]

Tabulka č. 10 – Studující na českých vysokých školách ve všech formách studia v roce 2008/2009

	Denní forma	Ostatní formy
CELKEM	264 304	109 209
- z toho studium bakalářské	161 402	70 955
- z toho studium magisterské dlouhé (4-6 let)	49 407	4 100
- z toho studium magisterské navazující (1-3 roky)	45 990	20 771
- z toho studium doktorské	10 571	14 087

Zdroj: [52]

Z tabulky č. 10 vyplývá, že s výjimkou doktorského studia studuje na nižších vysokoškolských stupních většina účastníků v denním studiu. Jelikož jenom malý počet oborů nabízí dlouhé magisterské studium v jiné než denní formě, je počet účastníků tohoto studia velmi nízký.

Úmrtnost studentů přijatých na vysoké školy je přibližně 1/3. Odhaduje se, že mezi důvody patří zvolení nevyhovujícího oboru, nezvládnutí učiva, nebo že si student najde zajímavé zaměstnání a ze studia odejde. Tím, že i vysoké školy jsou financovány dle počtu přijatých uchazečů, je jich často přijímán maximální možný počet (při nenaplněných kvótách někdy i bez přijímacích zkoušek), i když školy vlastně s vysokou úmrtností

dopředu kalkulují. Tímto jsou však ze státního rozpočtu vynakládány zbytečné peníze. Tomuto stavu by mělo zabránit vybírání školného, aby studenti byli ke studiu více motivováni. Výší školného by pak byla diferencována potřeba vysokoškolsky vzdělaných pracovníků ve vybraných oborech.

V roce 2008 mělo dokončené vysokoškolské vzdělání v České republice přibližně 14% populace. [54]

Zákony nestanovují žádnou speciální pedagogickou přípravu učitelů vysokých škol. Veškerá pravidla jsou dána vnitřními předpisy vysoké školy. Na vysokých školách vyučují akademičtí pracovníci, většinou zaměstnanci vysoké školy, kteří kromě pedagogické vykonávají často i jiné činnosti (např. výzkum a vývoj). Jsou to profesori (jmenováni prezidentem republiky), docenti (jmenováni rektorem), odborní asistenti, asistenti, lektori a vědečtí, výzkumní a vývojoví pracovníci.

V roce 2008/2009 pracovalo na vysokých školách téměř 17 tis. akademických pracovníků, z toho bylo 31% profesorů a docentů. [48], [49]

6.1.7.2. Terciární vzdělávání ve Švédsku

Švédský systém vyššího vzdělávání je jednotný a obsahuje akademické, odborné a delší a kratší profesní programy. Instituce vyššího vzdělávání mají poměrně vysoký stupeň volnosti rozhodnout o organizaci a programech a umístění finančních zdrojů. Financování institucí je založeno na počtu studentů a jimi nabytých znalostí.

Vyšší vzdělávání se ve Švédsku dělí na vysokoškolská studia a postgraduální studia a je poskytováno na univerzitách a vysokých školách, přičemž studia v obou typech zařízení jsou ekvivalentní, postgraduální studia jsou však poskytována především na univerzitách.

Kromě 14 univerzit a 22 vysokých škol existují také nezávislé instituce terciárního vzdělávání, z nichž některé dostávají státní dotace, mohou udělovat různé kvalifikační tituly na vysokoškolské úrovni, některé dokonce na postgraduální úrovni.

Kurzy zaměřené na jednotlivé předměty běžně trvají v délce do jednoho roku, kombinace jednotlivých kurzů tvoří základní program, který obvykle trvá 2-5,5 roku.

Vláda stanovuje limitní počty studijních míst s ohledem na umístění státního financování, univerzita či vysoké školy pak rozhodují o počtu poskytovaných míst v různých oborech. Podmínkou přijetí do studijního programu je pro absolventy vyššího

sekundárního vzdělání závěrečné vysvědčení a dosažení minimálně 2 250 kreditních bodů, případně rovnocenné znalosti. Specifické požadavky na způsobilost programů směřujících k profesnímu titulu stanovuje Švédská národní agentura pro vyšší vzdělávání, která také plní informační a poradenskou úlohu pro potenciální studenty. V případech, že je nutný výběr, protože počet žadatelů překračuje počet volných míst, zohledňují se známky a univerzita nebo vysoká škola vypisuje přijímací testy. Pro studenty z dalších skandinávských zemí je uznávána způsobilost pro vyšší vzdělávání v jejich vlastní zemi, navíc musejí ovládat švédštinu a angličtinu.

Všichni studenti plní jisté základní podmínky a studující kurz opravňující ke studijní podpoře (většina kurzů pořádaných státem nebo místními úřady), mají na tuto podporu právo. Tyto kurzy jsou obecně bezplatné, státní podpora spočívá ve finanční pomoci na životní náklady studentů. Studijní podpora je poskytována jak dotacemi, tak půjčkami, záleží pouze na studentovi, jestli si půjčku, kterou bude muset později splatit, vezme. Poskytování finanční podpory je omezeno na 6 let studií a dosažením 54 let studenta, její výše se liší podle studijního oboru a dosahovaných výsledků. Případné přivýdělků studenta hrají roli až od určité vydělané částky.

Instituce vyššího vzdělávání samy rozhodují o začátku a konci akademického roku. Nařízení o vyšším vzdělávání stanovuje délku akademického roku na 40 týdnů. Ten se dělí do dvou semestrů, každý semestr představuje 30 kreditů. Podzimní semestr běžně trvá od poloviny srpna do poloviny ledna, jarní semestr od poloviny ledna do začátku června. Velká část mnoha programů je věnována projektové práci odpovídající budoucímu titulu, která může být zpracovávána nejen jednotlivci, ale i malými skupinami.

Ve Švédsku je nyní aplikován ve vysokoškolském vzdělávání systém tří na sebe navazujících cyklů, po jejichž absolvování lze docílit různých všeobecných, profesních nebo také uměleckých titulů, přičemž obsah a cíle těchto titulů jsou stanoveny nařízením. Vyššímu počtu získaných kreditů odpovídá vyšší stupeň získaného titulu.

- diplom o vyšším vzdělání vyžaduje 120 kreditů (2 roky studia) ve specializaci poskytované vysokoškolským zařízením
- bakalářský titul vyžaduje 180 kreditů (3 roky studia) včetně dokladu o 15 kreditech v hlavním předmětu z celkových 60 kreditů
- magisterský titul vyžaduje celkem 240 (180+60) kreditů (trvajících 1 rok, celkově 4 roky řádného vysokoškolského studia) včetně dokladu o 15

kreditech v hlavním předmětu z celkových 60 kreditů, přičemž jeho udělení musí předcházet bakalářský nebo profesní titul

- nový magisterský titul vyžaduje celkem 300 (180+120) kreditů (trvajících 2 roky, celkově 5 let řádného vysokoškolského studia) včetně dokladu o 15 kreditech v hlavním předmětu z celkových 60 kreditů, přičemž jeho udělení musí předcházet bakalářský nebo profesní titul
- profesní titul (2-3 roky v prvním stupni, případně další 1-5,5 roku studia ve druhém stupni) je udělován u některých speciálních profesí např. lékařství, právo, architektura nebo pedagogika

Třetí nejvyšší stupeň již představuje postgraduální vzdělávání a je podle délky studia oceňován titulem licenciát (2 roky) nebo doktor (4 roky).

V roce 2009 byla zřízena Národní agentura pro vyšší odborné vzdělávání za účelem vývoje a dozoru na novou formu veřejně financovaného odborného vzdělávání na místo vyšší odborné úrovně.

V průběhu studií všech kurzů jsou studenti průběžně ústně i písemně zkoušeni, ale známky jsou přidělovány vždy až po skončení kurzu. Různé školy používají při hodnocení odlišné známkovací stupnice. Na závěr studií se neskládá žádná závěrečná zkouška, všechny v průběhu studií dosažené známky jsou shrnuty v osvědčení o nabytém titulu.

Jednotlivé instituce vyššího vzdělávání samy rozhodují o zřizování kateder a jmenování jejich pracovníků, které lze v zásadě dělit na profesory, lektory, odborné a výzkumné asistenty. Lektori a výzkumní asistenti musí být držiteli titulu doktor. Stálí lektoři musí prodělat pedagogický výcvik pro terciární vzdělávání nebo mít ekvivalentní dovednosti. Ve výjimečných případech mohou vyučovat i uchazeči bez pedagogického stupně vzdělání, avšak pouze po dobu 12 měsíců. Státem provozované univerzity a vysoké školy patří mezi centrální státní orgány a jejich pracovníci jsou státní zaměstnanci zaměstnávání danou institucí. Do poloviny roku 2010 museli být studenti povinně členy studentského svazu zřizovaného každou vysokoškolskou institucí. Úkolem těchto svazů bylo a je zastupovat zájmy studentů a také nominovat jejich zástupce do různých správních orgánů.

Tabulka č. 11 – Procentuální počet vysokoškolských studentů ve Švédsku dle studijního oboru

Studijní obory	Procentuální podíl studentů
Sociální vědy včetně práv	29%
Technologie	19%
Humanitní vědy včetně teologie	13%
Péče o zdraví (lékařství, farmacie, stomatologie)	15%
Přírodní vědy	11%
Pedagogika	8%
Umění včetně sportu a žurnalistiky	3%
Ostatní	2%

Zdroj: [51]

Výše uvedená tabulka č. 11 zobrazuje procentuální podíl studujících v jednotlivých studijních oborech.

Celkový počet vyučujících zaměstnanců byl v roce 2008 přibližně 24 tis. V téže roce se vysokoškolského vzdělávání zúčastňovalo 385 tis. studentů, dalších 17 tis. studentů studovalo postgraduálně. [50], [51], [53]

6.1.7.3. Srovnání České republiky a Švédska

V obou státech působí veřejné i soukromé vysoké školy univerzitního a neuniverzitního typu, studuje na nich srovnatelný počet studentů. Veřejné školy jsou dosud zcela bezplatné, soukromé školy jsou také často podporovány státními dotacemi, pro zajištění svého provozu však vybírají školné. Švédský systém navíc podporuje studenty ve formě dotací a půjček k pokrytí životních nákladů v době jejich studií.

V České republice se nyní projednává reforma vysokého školství spočívající ve zpoplatnění studií.

Základní podmínkou přijetí na vysokoškolské studium ve Švédsku je dostatečný počet kreditů získaných v průběhu vyššího sekundárního vzdělávání, v České republice je touto podmínkou maturitní vysvědčení.

Ve Švédsku existuje více stupňů získaného titulu, jehož lze dosáhnout různými variantami. Jednou z podmínek je dostatečný počet dosažených kreditů, druhou je vypracování závěrečné práce, které nemusí být pouze individuální, ale může na ní spolupracovat i menší kolektiv. V České republice se tato závěrečná práce může zpracovávat pouze individuálně a získání titulu kromě její obhajoby vyžaduje i úspěšné absolvování státních závěrečných zkoušek z vybraných předmětů.

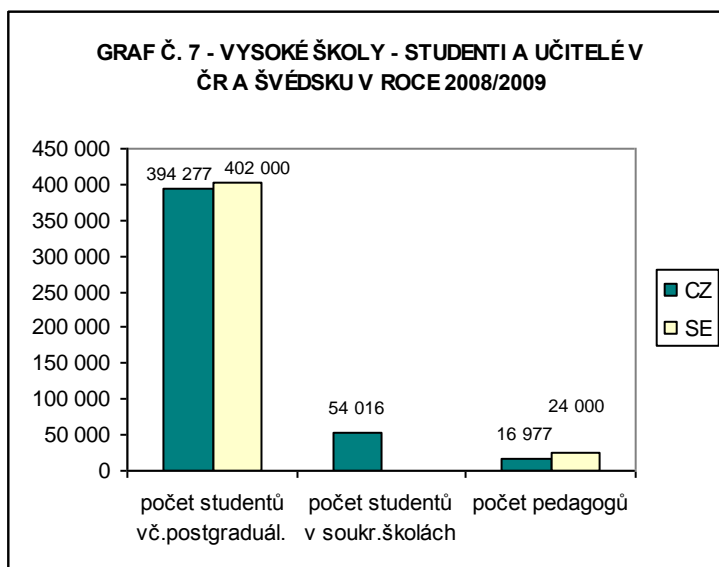
České vysoké školství připouští, aby v něm působili pedagogové bez zvláštní pedagogické přípravy, ve Švédsku je to možné pouze výjimečně a to po dobu maximálně 12 měsíců.

Současné procentuální zastoupení populace s vysokoškolským vzděláním je v obou zemích přibližně stejné (ČR 14%, Švédsko 15%). Toto procento také v obou zemích neustále vzrůstá, protože na vysokých školách studuje stále více studentů, nyní je to více než 30%. Např. v roce 2008 získalo vysokoškolský diplom v ČR přes 73 tis. studujících, ve Švédsku pak téměř 57 tis. Předpokládá se, že v roce 2017 bude mít již více než polovina české populace ve věku 25-34 let vysokoškolské vzdělání. Pravděpodobně s tímto nárůstem budou souviset její relativně nižší mzdy, které však přesto zůstanou nadprůměrné. [55]

Specialitou České republiky je jakýsi mezičlánek mezi středními a vysokými školami – tzv. vyšší odborné školy, na kterých se na rozdíl od škol výše uvedených platí školné a to i v případě škol veřejných. Třebaže počet vyšších odborných škol je několikrát více než škol vysokých, studuje na nich pouze 10% účastníků terciárního vzdělávání.

Počty vysokých škol a jejich studentů v obou zemích zobrazují grafy č. 7 a 8. Je zajímavé, že na rozdíl od nižších stupňů vzdělávacích systémů je v ČR v tomto případě více soukromých škol než ve Švédsku. Ve Švédsku je více vysokoškolských pedagogů, což se odráží i v počtu studentů na jednoho pedagoga, kde je poměr ČR 23,2 : Švédsko 16,7.

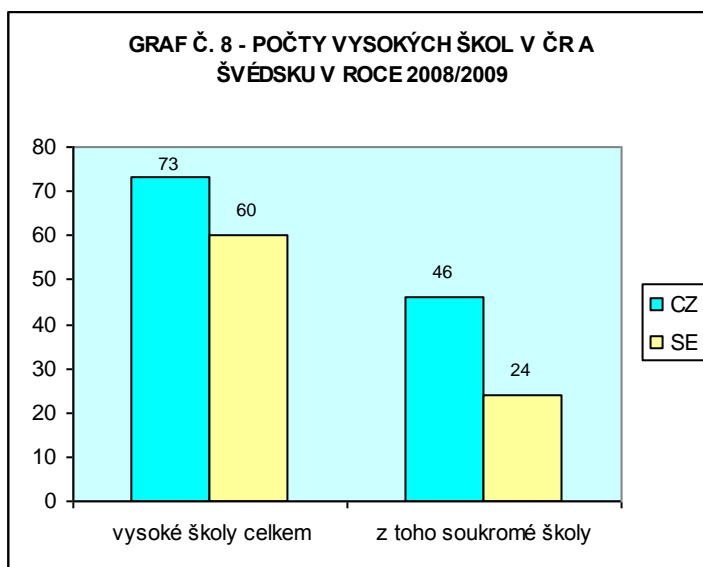
Graf č. 7: Počty studentů a učitelů vysokých škol v ČR a ve Švédsku ve školním roce 2008/2009

Pozn. Počet žáků ve švédských soukromých mateřských školách není uveden v žádném zdrojovém materiálu.

Zdroj: vlastní zpracování, [51], [52], [53]

Graf č. 8: Počty vysokých škol v ČR a ve Švédsku ve školním roce 2008/2009

Zdroj: vlastní zpracování, [51], [52], [53]

6.1.8. Další vzdělávání a odborná příprava

6.1.8.1. Účast dospělých v dalším vzdělávání v ČR

Dle zveřejněných statistik se v ČR dalšího vzdělávání účastní 45% lidí ve věku 25-64 let. I když se toto číslo zdá poměrně vysoké, Češi zdůvodňují neochotu dále se vzdělávat pracovními a rodinnými povinnostmi. Největší zájem o další vzdělávání projevují především vysokoškoláci, méně již absolventi středních škol a nejméně lidé se základním vzděláním. Studium středních a především vysokých škol se při hledání a ohodnocení práce začalo vyplácet. Nekvalifikovanou práci vykonávají pouze 3% lidí se středoškolským vzděláním a jen 7% vysokoškoláků má zaměstnání vyžadující nižší kvalifikaci. [54], [56]

Vzdělávání dospělých, které se uskutečňuje hlavně jinou formou než denním studiem má na starosti Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, které plánuje a podporuje jeho rozvoj a zajišťuje financování. Je také akreditačním orgánem rekvalifikačních programů. Garantem státní politiky zaměstnanosti je Ministerstvo práce a sociálních věcí. Jeho úkolem je mimo jiné podávat informace a požadavcích trhu práce, je zřizovatelem úřadů práce, jejichž prostřednictvím organizuje a finančně podporuje rekvalifikaci uchazečů o zaměstnání. Ministerstvo práce a obchodu pro zvýšení konkurenceschopnosti průmyslu podporuje zavádění nových technologií včetně rekvalifikace zaměstnanců. Ministerstvo pro místní rozvoj má za úkol rozšíření vzdělávacích příležitostí do regionů a obcí. Ministerstvo kultury má v působnosti podstatnou část zájmového vzdělávání. Obecně jsou všechna tato ministerstva autorizujícími orgány v rámci zákona o ověřování a uznávání kvalifikací.

Další vzdělávání a odbornou přípravu zajišťují kromě všech stupňů škol také zaměstnavatelé, orgány veřejné správy a samosprávy a jejich vzdělávací instituce, dále nestátní neziskové organizace i organizace komerční.

Lidé s nedokončeným základním vzděláním si mohou na základních nebo nižším stupni středních škol toto vzdělání bezplatně doplnit.

Vzdělávání dospělých ve středním, vyšším odborném i vysokoškolském vzdělávání se uskutečňuje převážně formou večerního, dálkového nebo distančního studia.

Na středních školách je využíváno především post-sekundární studium (hlavně v jiné než denní formě), toto studium je financováno prostřednictvím krajských úřadů z finančních prostředků MŠMT. V jiné než denní formě se zúčastnilo studií na střední

škole v roce 2008/2009 jen 2,5% dospělých, na post-sekundární úrovni jich je však více než 50%, v případě vyšších odborných škol více než 25%.

Vysoké školy zase nabízejí studijní programy v kombinované nebo distanční formě obsahově podobné programu v prezenční formě, financované stejným způsobem. Touto formou studovalo v roce 2008/2009 30% ze všech vysokoškolských studentů.

Vysoké školy také bezplatně nebo za úhradu poskytují programy celoživotního vzdělávání nad rámec běžných studijních programů zaměřené buď na výkon povolání nebo zájmově (univerzita třetího věku) nebo zpoplatněné přípravné kurzy k přijímacím zkouškám, případně přijímají uchazeče do tzv. nultého ročníku, po jehož absolvování získají lepší podmínky pro vstup do řádného studia. V roce 2008/2009 byly dospělým k dispozici programy celoživotního vzdělávání od 47 institucí, využilo je přes 44 tis. osob.

Výuka jazyků a uměleckých oborů na školách se obvykle hradí. Rekvalifikační kurzy hradí registrovaným nezaměstnaným úřad práce zcela v plné výši. Financování rekvalifikací zajišťovaných zaměstnavatelem pro své zaměstnance hradí zaměstnavatel sám nebo se na něm podílí společně s úřadem práce. Individuální zájemci si rekvalifikační kurzy, které se nejčastěji zaměřují na výpočetní techniku, účetnictví a cizí jazyky, platí sami. Stejně tak si zájemci sami financují své zájmové vzdělávání.

Kurzy nabízené neziskovými nebo komerčními organizacemi jsou velmi rozmanitého zaměření, délky a často také úrovně, jsou pořádány hlavně v závislosti na nabídce a poptávce a neexistují pro ně žádná závazná pravidla.

Absolventi studia v rámci celoživotního vzdělávání obdrží od vysoké školy příslušné osvědčení.

Organizace organizují další vzdělávání pro své zaměstnance prováděné jak vlastními vzdělávacími institucemi či lektory, tak i nákupem u specializovaných institucí. Z nabídky komerčních institucí je hodně rozšířeno jednoleté pomaturitní studium cizích jazyků. V případech, kdy toto studium bezprostředně navazuje na ukončení střední školy, je účastníkům ponechán statut studenta se všemi výhodami.

Díky novému školskému zákonu z roku 2005 je také mimo jiné možné získat určitý stupeň vzdělání, aniž by bylo nutné absolvovat příslušné vzdělávání na střední nebo vyšší odborné škole, a to pouhým úspěšným vykonáním zkoušek daného vzdělávacího programu. Zákoník práce stanovuje, že zaměstnavatel je oprávněn zaměstnanci uložit účast v kurzech na prohloubení kvalifikace.

Na učitele veřejných škol, kteří působí v oblasti vzdělávání dospělých, nejsou kladeny žádné speciální požadavky než ty stanovené v zákoně o pedagogických pracovnících. Učitelé jazykových škol oprávněně provádět státní jazykové zkoušky a také učitelé základních uměleckých škol musí vlastnit magisterský titul pro daný obor a pedagogickou kvalifikaci. Ostatní instituce si stanovují na lektory své vlastní požadavky, v komerčních institucích nebývá kvalifikace učitelů ani kvalita vyučování sledována. [49]

Dle výsledků průzkumů společnosti Donath Burson-Marsteller realizovaném společně s Asociací institucí vzdělávání dospělých ČR a společností Factum Invenio koncem roku 2009 týkajících se problematiky vzděláváním dospělých vyplynulo, že stávající ekonomická krize způsobuje, že snižování firemních výdajů má dopad na jejich vzdělávací aktivity. Tento dopad je kompenzován možnostmi, které nabízejí prostředky z fondů Evropské unie. Současně při růstu nezaměstnanosti si pracující uvědomují větší konkurenci a ve snaze si zachovat stávající pracovní místo se sami ve zvýšené míře zajímají o své další vzdělávání. Hlavně starší generace si uvědomuje své nedostatky v oblasti výpočetní techniky a znalosti cizích jazyků, která v době jejich studia byla teprve v počáteční fázi rozvoje nebo nebyla preferována (kromě ruského jazyka). Výsledky průzkumů říkají, že kvalita nabízených kurzů a školení je často nejistá a také nepřehledná a bariérou účasti v nich bývá jejich finanční (matky na mateřské dovolené, nezaměstnaní), časová náročnost, malá motivace až lenost, nízká informovanost a v nemálo případech i nedůvěra v jejich efektivnost.

Mezi oblasti vzdělávání v dospělosti, o které je největší zájem, patří kromě kurzů výpočetní techniky a jazykových kurzů, nejčastěji další vzdělávání v oboru, případně rekvalifikace, dosažení vysokoškolského titulu nebo alespoň maturity a také zájmová témata jako hudba, tanec, divadlo, sport atd.

Jako motivaci k dalšímu vzdělávání většina lidí udává:

- „Udržet krok s dobou a být konkurenceschopný na trhu práce a ve společnosti
- Dosáhnout svých profesních cílů
- Otevřít si obzory a další možnosti
- Mít dobrý pocit z osobního rozvoje
- Zajímavým způsobem využít svůj volný čas“

Největší vnitřní motivací se vzdělávat v dospělosti mají mladší ambiciózní lidé, vnější motivací pak ti, kteří jsou bez zaměstnání (nejen nezaměstnaní, ale i matky na mateřské dovolené) nebo jim ztráta zaměstnání hrozí. Naopak nižší motivaci mají pracovníci s velkou jistotou pracovní pozice a lidé na práci finančně nezávislí, ke kterým lze zařadit například pracující důchodce. Průzkum také prokázal, že jedna věc je teorie – vysoká projevovaná ochota vzdělávat se a jiná je skutečnost – nízká účast v nabízených kurzech a školeních (lidé přiznávají, že se vzdělávají hlavně neformálně – četba, internet, samostudium). Zvláštní skupinu tvoří různým způsobem znevýhodněné skupiny obyvatel jako sociálně slabí, nezaměstnaní, tělesně a zdravotně postižení, matky na mateřské dovolené, lidé před důchodovým věkem, které z různých důvodů nejsou schopni nebo ochotni do dalšího vzdělávání investovat. Vzdělávání těchto skupin by měl podpořit stát. [57]

6.1.8.2. Účast dospělých v dalším vzdělávání ve Švédsku

Vzdělávání dospělých ve Švédsku je poskytováno mnoha různými formami, v prvé řadě je to vzdělávání poskytované obcemi, do které patří základní vzdělávání dospělých, vyšší sekundární vzdělávání dospělých a také post-sekundární výcvikové programy nahrazené od roku 2009 vyšším odborným vzděláváním, dále také vzdělávání pro dospělé se sníženým intelektem nebo vyučování švédštiny pro imigranty a nakonec široká nabídka všeobecných kurzů organizovaných lidovými vysokými školami a kurzy poskytované studijními asociacemi.

Další skupinu tvoří liberální vzdělávání dospělých, které je určeno hlavně pro lepší zařazení některých skupin do společnosti (např. osoby se sníženým intelektem, osoby, které mají pouze elementární vzdělání, nezaměstnaní a další) a některé typy doplňujícího vzdělávání, do kterého patří lidové vysoké školy, studijní kroužky, různé kulturní aktivity a vybrané doplňkové vzdělávací programy.

Velký podíl na vzdělávání dospělých mají samotní zaměstnavatelé, kteří zajišťují výcvik zaměřený na konkrétní profesi a rozvoj kompetencí svých zaměstnanců. Jinou kategorií jsou dodavatelé nových zařízení a technologií, kteří organizují odborný výcvik pro budoucí uživatele.

Ve Švédsku mají všichni zaměstnanci již mnoho let právo na studijní volno, přičemž neexistují žádná omezení na délku trvání studií. Všechny výše uvedené formy

studia vzdělávání dospělých se řídí také školským zákonem a prováděcími nařízeními nařízení, co se týká jejich organizace, financování atd. Doplňkové vzdělávací programy se kromě toho řídí požadavky trhu práce specifikovanými v nařízení o výcviku vedoucího k zaměstnanosti. Často se starají o další vzdělávání zaměstnanců jejich zaměstnavatelé, přičemž podmínky, za kterých vzdělávání a výcvik od obcí nebo krajských rad zajišťují, jsou dány zákonem. Do problematiky vzdělávání jsou zapojena různá ministerstva jako Ministerstvo školství a výzkumu, Ministerstvo zemědělství, potravinářství a rybolovu a Ministerstvo práce. Švédská národní rada pro vzdělávání dospělých je jako nevládní organizace zodpovědná za koordinaci, distribuci státních grantů a vyhodnocování vzdělávacích aktivit na lidových vysokých školách a studijních asociacích.

Obcemi zajišťované vzdělávání dospělých včetně těch s vážnými poruchami učení i vyučování švédštiny pro imigranty jsou plně financovány obecními rozpočty. Také přibližně polovina programů doplňkové vzdělávání dostává vládní dotace. Za ostatní programy doplňkového vzdělávání, i když jsou také pod státním dohledem, je účtováno školné. Studijní asociace a lidové vysoké školy jsou ve velké míře financovány ze státních dotací, zbývající část tvoří příjmy ze vzdělávacích činností prováděných na bázi provize. Výuka je tedy bezplatná, ale studenti si sami platí stravu a ubytování. Z fondů přidělených Národní radou trhu práce organizují výcvik dle požadavků trhu krajské rady a úřady práce hlavně nákupem u komerčních vzdělávacích společností. Výcvik je dokladován dokumentem popisujícím obsah absolvovaného programu a získané dovednosti a kompetence.

Vzdělávání dospělých organizované obcemi může být organizováno jako denní, distanční nebo ve volném čase, což umožňuje kombinovat studium s prací. Jeho výsledkem je získaná kvalifikace v jednotlivých předmětech nebo vede až k ekvivalentu závěrečného vysvědčení z povinné nebo vyšší sekundární školy, protože učební osnovy jsou shodné. Studenti však mohou studovat jen některé předměty. Lidové vysoké školy nejsou vázány celonárodními učebními osnovami, školy pořádají krátkodobé i dlouhodobé kurzy s vlastní náplní pro speciální sféru znalostí. Některé kurzy umožňují návazné vysokoškolské studium. Činnost studijních asociací spočívá hlavně v pořádání studijních kroužků v denní i večerní době.

Pro učitele a pracovníky poskytující odborný výcvik platí stejná pravidla jako v ostatním veřejném školském systému, tzn. mít švédskou kvalifikaci pro vyučování nebo

osvědčení o způsobilosti udělené Národní agenturou pro vyšší vzdělávání. Obce, krajské rady i ostatní poskytovatelé vzdělání jsou povinni umožnit těmto svým pracovníkům další výcvik.

Statisticky byl v roce 2008/2009 počet institucí zabývajících se vzděláváním dospělých 1103. V předchozím roce se takto vzdělávalo téměř 570 tis. dospělých, z toho byly téměř 2/3 ženy. [51]

6.1.8.3. Srovnání České republiky a Švédska

Obě země poskytují širokou nabídku v této oblasti vzdělávání. Ve prospěch Švédska hovoří větší počet různých typů tohoto vzdělávání, které jsou poskytovány buď zcela zdarma nebo alespoň s dotací. Švédští zaměstnanci, kteří studují, mají také nároky na velkorysé studijní volno.

6.2. Evropský sociální fond

6.2.1. Evropský sociální fond v ČR

Operační programy ESF mají za cíl přizpůsobit vzdělávání požadavkům trhu práce, zajistit pro všechny přístup na tento trh a tím zvýšit zaměstnanost, podnítit výzkum a vývoj a terciární vzdělávání a podstatně zmodernizovat veřejnou správu.

Pravidla financování z ESF se regionálně liší v závislosti na jejich poměrném bohatství. Regiony s nižším HDP na hlavu menším než 75% průměru EU mohou čerpat finanční prostředky z cíle Konvergence, který se snaží hospodářsky a sociálně rozvíjet slabší regiony. V České republice splňují tuto podmínku všechny regiony s výjimkou Prahy. Praha může naopak čerpat prostředky prostřednictvím cíle Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost, protože HDP na hlavu je vyšší než 75% průměru EU.

Česká republika využívá financování z ESF ke zlepšení výcviku a aktivizaci pracovní síly včetně boje proti nezaměstnanosti a sociálnímu vyloučení prostřednictvím dvou operačních programů pro celou zemi s výjimkou Prahy a třetího operačního programu zaměřeného speciálně na lidské zdroje v Praze.

OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost má za cíl obecně zvýšit vzdělání pracovní síly od primárního po terciární včetně celoživotního vzdělávání na úroveň lépe

vyhovujícím požadavkům trhu práce. Děje se tak přizpůsobením školních osnov potřebám trhu práce a zdůrazněním jazykových a počítačových dovedností včetně podpory dalšího vzdělávání učitelů, zajištěním rovných příležitostí pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Posílení terciárního vzdělávání, výzkumu a vývoje má být realizováno jejich lepší dostupností pro vyšší počet uchazečů, zvyšováním kvality a také s těsnější vazbou mezi vzdělávacími institucemi a zaměstnavateli. [58]

OP Lidské zdroje a zaměstnanost usiluje o zvýšení zaměstnanosti a zaměstnatelnosti v ČR na úroveň 15 nejlepších zemí EU. Je zaměřený především na snižování nezaměstnanosti pomocí aktivní politiky na trhu práce, procesního vzdělávání, na zapojení sociálně vyloučených obyvatel zpět do společnosti, zvyšování kvality veřejné správy a mezinárodní spolupráci v těchto oblastech. [59]

Cílem OP Praha Adaptabilita je zvýšení profesní mobility a adaptability pracovníků a zaměstnavatelů majících za cíl zvýšení kvality a produktivity práce, zvýšení dostupnosti zaměstnání pro znevýhodněné osoby a zvýšení jejich podílu na trhu práce a zlepšení kvality vzdělávání a odbornosti lidí, kteří vyhovují nárokům trhu práce. [60]

Tabulka č. 12 - Finanční plán operačních programů ESF ČR, 2007-2013 (EUR)

Operační program	Financování z ESF	Spolufinancování ČR	Financování celkem
OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost	1 828 714 781	322 714 374	2 151 429 155
OP Lidské zdroje a zaměstnanost	1 837 421 405	319 418 102	2 156 839 507
OP Praha Adaptabilita	108 385 242	19 126 807	127 512 049
CELKEM	3 774 521 428	661 259 283	4 435 780 711

Zdroj: vlastní zpracování, [58]

Tabulka č. 12 uvádí financování jednotlivých operačních programů v průběhu stávajícího programového období 2007-2013 s rozdělením na část čerpanou z ESF a povinnou spoluúčasť České republiky.

6.2.2. Evropský sociální fond ve Švédsku

Švédský operační program ESF je definován snahou o udržení čelní pozice v rámci EU. Jeho cílem je vytvořit adaptabilnější pracovní síly stálým získáváním nových dovedností potřebných pro vysoce rozvinutý švédský průmysl. Současně má program oslovit ty, kteří nejsou na trhu práce zapojeni jako např. mladé lidi a imigranty a usnadnit opětovné zapojení lidí na nemocenské do produktivní a naplňující práce.

Všechny švédské regiony dosahují nejméně 75% HDP na hlavu průměru EU, proto mohou čerpat pouze z cíle Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost.

Švédský operační program ESF se člení na dvě priority: zvyšování kvalifikace a zvyšování nabídky práce.

Aktivity priority zvyšování kvalifikace se soustřeďují na zaměstnance a zaměstnavatele veřejného i soukromého sektoru a na sociální ekonomiku. Výcviku, který má zajistit rozvoj potřebných dovedností předchází důkladná a pečlivá analýza skutečných potřeb odpovídajících měnícímu se prostředí. Další projekty v rámci této priority směřují k prevenci dlouhodobé nemocenské a bojují proti diskriminaci při získávání zaměstnání a kariérním postupu.

Priorita zvýšení nabídky práce se soustřeďuje především nezaměstnané vytvářením podmínek, aby mohli práci snáze získat, tj. především jim nabízí různé vzdělávací a speciální výcvikové programy.

Švédský operační program důsledně podporuje rovnost obou pohlaví a také využívá projekty nadnárodní spolupráce k výměně nejlepších praktik a zkušeností.

Tabulka č. 13 - Finanční plán operačních programů ESF Švédska, 2007-2013 (EUR)

Priorita	Financování z ESF	Spolufinancování ČR	Financování celkem
Zvyšování kvalifikace	199 166 733	199 166 733	398 333 466
Zvyšování nabídky práce	464 722 379	464 722 379	929 444 758
Technická podpora	27 662 046	27 662 046	55 324 092
CELKEM	691 551 158	691 551 158	1 383 102 316

Zdroj: vlastní zpracování, [61]

Tabulka č. 13 uvádí financování jednotlivých priorit švédského operačního programu v průběhu stávajícího programového období 2007-2013 s rozdělením na část čerpanou z ESF a povinnou spoluúčast Švédska. [61]

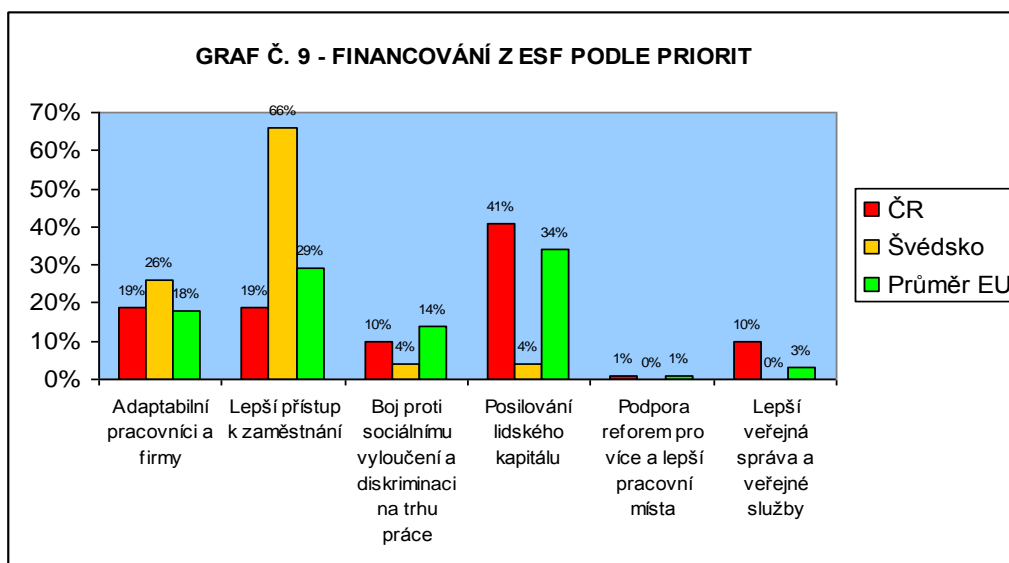
6.2.3. ESF: srovnání České republiky a Švédska

Třebaže obě země mají přibližně stejný počet obyvatel, Švédsko je podstatně bohatší stát. Projevuje se to mimo jiné tím, že zatímco v České republice jediným regionem, který dosahuje průměru EU ve výši 75% HDP na hlavu je Praha, ve Švédsku jsou to regiony všechny. Proto také Švédsko je z ESF financováno pouze v rámci cíle Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost a Česká republika má přidělenou většinu finančních prostředků k naplnění cíle Konvergence.

Rozdíl ve vyspělosti obou zemí je také zohledněn ve výši jejich spoluúčasti, kterou musí státy prostředky čerpané z ESF pro plnění svých programů a jejich priorit doplnit ze svého rozpočtu. Ve Švédsku je to plných 50%, v České republice pouze 15%. Celková výše přidělených prostředků i jejich výše na jednoho obyvatele je naopak v České republice několikanásobně vyšší. Konkrétně v programovém období 2007-2013 může ČR získat 3,77 mld. EUR a Švédsko 0,69 mld. EUR.

Porovnání procentuální výše financování srovnávaných zemí s průměrem EU podle jednotlivých priorit udává následující graf č. 9.

Graf č. 9: Financování z ESF dle priorit

Zdroj: vlastní zpracování, [58], [61]

Z grafu č. 9 je vidět, že Švédsko klade největší důraz na lepší přístup k zaměstnání a Česká republika na posilování lidského kapitálu. V obou těchto prioritách se také nejvíce odlišují od průměru EU.

6.3. Výdaje na vzdělávání

Příloha č. 6 Výdaje na vzdělávání v členských zemích EU uvádí procentuální podíl výdajů na vzdělávání z hrubého domácího produktu (HDP) a také výdaje na vzdělávání na jednoho obyvatele všech 27 členských zemí. Z této tabulky je zřejmé, že ačkoliv procentuální čísla se příliš neliší, v přepočtu na obyvatele jsou již značné rozdíly. Švédsko, které patří mezi nejbohatší evropské státy tak věnuje na vzdělání několikanásobně vyšší částku než Česká republika. Švédsko je v pořadí těchto výdajů na 3. místě v EU, tj. vysoko nad jejím průměrem (nejlépe je na tom Lucembursko a Dánsko), zatímco Česká republika je až na 19. místě hluboko pod průměrem.

Tabulka č. 14 - Průměrné platy v ČR a ve Švédsku v EUR v roce 2008

	Pracující prům.plat	Pedagog mateř.škola	Pedagog základ.škola	Pedagog střední škola	Pedagog univerzita
ČR	900	608	787	831	940
ŠVÉDSKO	2 644	2 147	2 347	2 547	3 102

Zdroj: vlastní zpracování, [62], [63], [64]

Tabulka č. 15 - Průměrné platy v ČR a ve Švédsku v % v roce 2008

	Pracující prům.plat	Pedagog mateř.škola	Pedagog základ.škola	Pedagog střední škola	Pedagog univerzita
ČR	100%	68%	87%	92%	104%
ŠVÉDSKO	100%	81%	89%	96%	117%

Zdroj: vlastní zpracování, [62], [63], [64]

Z tabulek č. 14 a 15 vyplývá, že především v České republice není práce pedagogů ohodnocena podle významu pro společnost a pouze vysokoškolští pedagogové dosahují alespoň průměrného platu všech pracujících. Rozdíl v platech pedagogů v ČR a ve Švédsku je procentuálně na všech úrovních přibližně stejný s výjimkou vysokoškolských pedagogů, kteří jsou přece jen oceňováni platy nadprůměrnými.

7. Závěr

Vzdělání hraje v životě každého jednotlivce velmi důležitou roli. Čím vyšší má člověk vzdělání, tím snáze najde své uplatnění na trhu práce. Toto platí obecně bez ohledu, v jak vyspělé zemi jedinec žije. Proto by měl být zájem každého dosáhnout co nejvyššího vzdělání a to ať již kontinuálním studiem v ranném věku nebo i později třeba i při zaměstnání, pokud k tomu neměl v mládí z různých důvodů vytvořeny vhodné podmínky. V dnešní době již nebývá dostatečné vystačit s jednou dosaženým vzděláním po celý pracovní život a pro udržení si konkurenceschopnosti je prakticky každý nucen si nějakým způsobem neustále vzdělávat a zvyšovat si kvalifikaci.

Důležitost vzdělání obyvatel si uvědomují nejen vlády jednotlivých zemí, ale také ve stále větší míře veškeré instituce Evropské unie. Evropská unie na jedné straně dodržuje zásadu práva jednotlivých zemí zachovat ve svých školských systémech národní specifika, na druhé straně však usiluje o vytvoření celoevropského prostoru v oblasti vzdělávání tak, aby v jednom členském státě dosažené vzdělání bylo respektováno a uznáváno ve všech ostatních členských zemích. Jejím cílem je, aby člověk, který se narodil a studoval v jedné zemi, mohl bez problémů pokračovat ve studiu nebo pracovat v zemi jiné. Používá k tomu vhodné nástroje cílené na různé skupiny obyvatel lišící se stupněm vzdělání jako například studijní pobyty nebo stáže v zahraničí (Comenius, Erasmus a další). Pro zkvalitnění vzdělávacích systémů za účelem zvýšení konkurenceschopnosti a adaptability na trhu práce a také s cílem usnadnit znevýhodněným skupinám populace uplatnit se na trhu práce (Romové, invalidé, matky na mateřské dovolené,...) byl vytvořen Evropský sociální fond, ze kterého jednotlivé země mohou čerpat s různou výší spolufinancování značné finanční prostředky.

Švédsko je ve srovnání s Českou republikou podstatně bohatší stát, proto podíl jeho spolufinancování činí 50%, zatímco v České republice to je pouze 15%. Celkové finanční prostředky přidělené Švédsku z ESF jsou také přibližně pětkrát nižší než prostředky přidělené České republice, což je dáno také tím, že všechny švédské regiony dosahují úrovně 75% HDP na hlavu průměru EU, zatímco v ČR toto kritérium splňuje region Praha jako jediný.

Bohatství Švédska se projevuje také v tom, že prakticky veškeré vzdělání na všech úrovních je poskytováno zdarma a to většinou včetně učebních pomůcek, školního stravování, případně i dopravy do školy. Určité poplatky mohou být vybírány pouze

v mateřských školách nebo v soukromých školách a to ve formě daru. Na úrovni mateřských a základních škol je soukromých zřizovatelů podstatně více ve Švédsku, u středních škol je situace poměrně vyrovnaná, soukromých vysokých škol je více dokonce v České republice. Švédský systém poskytuje rovněž štědré dotace a výhodné půjčky k pokrytí životních nákladů během vysokoškolského studia, v ČR se naproti tomu stále více uvažuje o určitém zpoplatnění tohoto studia.

Hlavní rozdíly na úrovni mateřských škol spočívají v tom, že švédské děti je mohou navštěvovat již od jednoho roku, zatímco v České republice jsou mateřské školy určeny až pro přibližně tříleté děti. Tato skutečnost však pravděpodobně souvisí také s podstatně kratší mateřskou dovolenou ve Švédsku. V obou zemích je navštěvuje velká většina dětí, v České republice připadá na jednoho pedagoga přibližně 13 dětí, zatímco ve Švédsku je to přibližně jen 6 dětí, tj. poloviční počet. V České republice je přesto mateřských škol poměrný nedostatek, jejich soukromých zřizovatelů je minimálně, je snaha, aby je zakládaly alespoň větší firmy pro své zaměstnance. Dříve v České republice rozšířené jesle pro děti do tří let v současné době prakticky vymizely.

Pro splnění povinné školní docházky, která ve Švédsku začíná až od 7 let, existují jako jediná varianta pouze devítileté základní školy rozdělené do tří stupňů. V České republice je povinná školní docházka stejně dlouhá a je rozdělena pouze do dvou stupňů, přičemž druhý stupeň (poslední 2 nebo 4 roky) je možné alternativně absolvovat také na šesti nebo osmiletém gymnáziu či na konzervatoři. V České republice lze opakovat pouze jeden ročník na každém stupni, ve Švédsku žáci postupují do dalšího ročníku automaticky. V České republice jsou žáci průběžně hodnoceni známkami a každý půl rok dostávají vysvědčení, ve Švédsku jsou hodnoceni až od 8. ročníku, jediné závěrečné osvědčení dostávají až po ukončení 9. ročníku.

V České republice je k dispozici několik druhů středoškolského studia: čtyřleté studium zakončené maturitní zkouškou s maturitním vysvědčením, kterého se účastní přibližně $\frac{3}{4}$ všech středoškoláků, z nichž necelá třetina navštěvuje všeobecně vzdělávací gymnázia nebo tříleté odborné studium zakončené závěrečnou zkouškou s výučním listem. Po mnoha letech se Česká republika vrací v roce 2011 k systému celostátních maturit. Délka studia na švédských středních školách, které se dělí rovněž na všeobecně vzdělávací a odborně zaměřené, je jednotně tříletá, po jeho absolvování žáci získávají pouze

osvědčení z průběžně získávaných známek z kurzů, žádnou závěrečnou zkoušku nevykonávají.

Terciární vzdělání poskytují v České republice jednak vyšší odborné školy, většinou tříleté, na kterých studuje cca 10% účastníků terciárního vzdělávání. Toto studium, které je částečně zpoplatněno i na státních školách, se zakončuje absolutoriem, a získáním titulu diplomovaný specialista (DiS.)

Většina studentů na úrovni terciárního vzdělávání však studuje na vysokých školách bakalářské, magisterské nebo doktorské studijní programy zakončované obhajobou samostatné bakalářské, diplomové nebo doktorské/disertační práce. Ve Švédsku je situace obdobná, závěrečná práce může být i dílem menšího kolektivu. Působí zde rovněž na srovnatelný počet studentů více vysokoškolských pedagogů. Obě země se přihlásily k plnění boloňské deklarace, jejímž cílem je co nejvíce sjednotit a zpřehlednit vysokoškolské systémy v rámci EU a dalších evropských zemí. Podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva, který v současné době činí 14%, respektive 15% v obou zemích neustále roste, což je dáno konstantně rostoucím zájmem o tento druh studia jak ze strany samotných obyvatel, tak i ze strany vládních orgánů.

V oblasti celoživotního vzdělávání existuje v obou zemích široká nabídka různých možností, v České republice si však zaměstnanci s výjimkou kurzů organizovaných zaměstnavatelem musí většinou ostatní kurzy hradit sami. Některým skupinám, především nezaměstnaným, hradí úřady práce rekvalifikační kurzy. Ve Švédsku jsou dotace na tento typ vzdělávání podstatně větší, studující zaměstnanci mají nárok i na delší studijní volno.

Výdaje na vzdělávání v přepočtu na jednoho obyvatele jsou ve Švédsku téměř čtyřikrát vyšší. Tato skutečnost se projevuje nejen ve větším rozsahu bezplatně poskytovaných služeb spojených se vzděláváním, ale také v lepším mzdovém ohodnocení švédských pedagogů.

V obou zemích probíhají a připravují se nepřetržitě různé reformy vzdělávacích systémů, proto výše popsany stav nemusí být v současnosti zcela aktuální.

8. Seznam literatury

- [1] SEVEROVÁ, L., ŠRÉDL, K. Znalostní ekonomika. 1.vyd. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2010. 117 s. ISBN 978-80-213-2131-1
- [2] BROŽOVÁ, D. Společenské souvislosti trhu práce. 1.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. 140 s. ISBN 80-86429-16-4.
- [3] Vzdělávání – důležitá a trvalá součást životního stylu [online]: [cit. 18.9.2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.hermesmedia.cz/?q=node/606>>
- [4] BRDEK, M., VYCHOVÁ, H. Evropská vzdělávací politika, 1. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2004. 167 s. ISBN 80-86395-96-0.
- [5] Panorama Evropské unie [online]: [cit. 5.12.2010]. Dostupné na WWW: <http://europa.eu/abc/panorama/index_cs.htm>
- [6] Evropská rada [online]: [cit. 28.10.2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.eu2009.cz/cz/about-the-eu/eu-institutions-and-bodies/european-council/evropska-rada-536/>>
- [7] FIALA, P., PITROVÁ M. Evropská unie. 2.vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. 803 s. ISBN 978-80-7325-180-2.
- [8] Rada EU [online]: [cit. 28.10.2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.eu2009.cz/cz/about-the-eu/eu-institutions-and-bodies/council-of-the-european-union/rada-eu-539/>>
- [9] Evropská komise [online]: [cit. 28.10.2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.eu2009.cz/cz/about-the-eu/eu-institutions-and-bodies/european-commission/evropska-komise-543/>>
- [10] Evropská komise [online]: [cit. 28.10.2010]. Dostupné na WWW: <http://europa.eu/institutions/inst/comm/index_cs.htm>
- [11] Evropský parlament [online]: [cit. 28.10.2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.eu2009.cz/cz/about-the-eu/eu-institutions-and-bodies/european-parliament/evropsky-parlament-533/>>
- [12] Soudní dvůr [online]: [cit. 28.10.2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.eu2009.cz/cz/about-the-eu/eu-institutions-and-bodies/european-court-of-justice/soudni-dvur-546/>>

- [13] Evropský účetní dvůr [online]: [cit. 28.10.2010]. Dostupné na WWW: <http://www.eu2009.cz/cz/about-the-eu/eu-institutions-and-bodies/european-court-of-auditors/evropsky-ucetni-dvur-556/>
- [14] Evropský hospodářský a sociální výbor [online]: [cit. 28.10.2010]. Dostupné na WWW: <http://www.eu2009.cz/cz/about-the-eu/eu-institutions-and-bodies/european-economic-and-social-committee/evropsky-hospodarsky-a-socialni-vybor-564/>
- [15] Výbor regionů [online]: [cit. 28.10.2010]. Dostupné na WWW: <http://www.eu2009.cz/cz/about-the-eu/eu-institutions-and-bodies/committee-of-the-regions/vybor-regionu-559/>
- [16] Evropská centrální banka [online]: [cit. 28.10.2010]. Dostupné na WWW: <http://www.eu2009.cz/cz/about-the-eu/eu-institutions-and-bodies/european-central-bank/evropska-centralni-banka-549/>
- [17] Evropská investiční banka [online]: [cit. 28.10.2010]. Dostupné na WWW: <http://www.eu2009.cz/cz/about-the-eu/eu-institutions-and-bodies/european-investment-bank/evropska-investicni-banka-552/>
- [18] Finanční orgány [online]: [cit. 28.10.2010]. Dostupné na WWW: http://europa.eu/institutions/financial/index_cs.htm
- [19] Lisabonská smlouva [online]: [cit. 29.10.2010]. Dostupné na WWW: http://europa.eu/lisbon_treaty/countries/index_cs.htm#
- [20] Consolidated Reader-Friendly Edition [online]: [cit. 31.10.2010]. Dostupné na WWW: http://www.eudemocrats.org/fileadmin/user_upload/Documents/D-Reader_friendly_latest%20version.pdf
- [21] Bílé knihy [online]: [cit. 31.10.2010]. Dostupné na WWW: <http://www.euroskop.cz/200/sekce/bile-knihy/>
- [22] Zelená kniha - Podpora mobility mladých lidí ve vzdělávání [online]: [cit. 31.10.2010]. Dostupné na WWW: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0329:FIN:CS:PDF>
- [23] Boloňský proces [online]: [cit. 7.11.2010]. Dostupné na WWW: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/bolonsky-proces-1>
- [24] Boloňský proces – Vytváření Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání [online]: [cit. 12.2.2011]. Dostupné na WWW: <http://www.bologna.msmt.cz/>

- [25] Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání [online]: [cit. 12.2.2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.bologna.msmt.cz/?id=DeklaraceBologna>>
- [26] Memorandum o celoživotním učení [online]: [cit. 31.10.2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.nvf.cz/archiv/memorandum/obsah.htm>>
- [27] Generální ředitelství Evropské komise [online]: [cit. 31.10.2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/instituce-eu/generalni-reditelstvi-evropske-komise/1000723/5146/>>
- [28] Evropský sociální fond [online]: [cit. 10.10.2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.esfcr.cz/>>
- [29] Vzdělávání v EU [online]: [cit. 16.3.2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.europass.cz/vzdelavani-v-eu/>>
- [30] Vzdělávací programy EU [online]: [cit. 17.10.2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.euroskop.cz/612/sekce/vzdelavaci-programy-eu/>>
- [31] Program celoživotního učení [online]: [cit. 17.10.2010]. Dostupné na WWW: <http://www.naep.cz/index.php?a=view-project-folder&project_folder_id=17&>
- [32] Comenius [online]: [cit. 17.10.2010]. Dostupné na WWW: <http://www.naep.cz/index.php?a=view-project-folder&project_folder_id=19&>
- [33] Erasmus [online]: [cit. 17.10.2010]. Dostupné na WWW: <http://www.naep.cz/index.php?a=view-project-folder&project_folder_id=34&>
- [34] Leonardo da Vinci [online]: [cit. 17.10.2010]. Dostupné na WWW: <http://www.naep.cz/index.php?a=view-project-folder&project_folder_id=62&>
- [35] Grundtvig [online]: [cit. 17.10.2010]. Dostupné na WWW: <http://www.naep.cz/index.php?a=view-project-folder&project_folder_id=63&>
- [36] Přípravné návštěvy [online]: [cit. 17.10.2010]. Dostupné na WWW: <http://www.naep.cz/index.php?a=view-project-folder&project_folder_id=369&>
- [37] Průřezový program [online]: [cit. 17.10.2010]. Dostupné na WWW: <http://www.naep.cz/index.php?a=view-project-folder&project_folder_id=78&>
- [38] Jean Monnet [online]: [cit. 17.10.2010]. Dostupné na WWW: <http://www.naep.cz/index.php?a=view-project-folder&project_folder_id=83&>
- [39] Erasmus Mundus [online]: [cit. 17.10.2010]. Dostupné na WWW: <http://www.naep.cz/index.php?a=view-project-folder&project_folder_id=84&>

- [40] Tempus IV [online]: [cit. 17.10.2010]. Dostupné na WWW:
<http://www.naep.cz/index.php?a=view-project-folder&project_folder_id=85&>
- [41] Finanční mechanismy EHP/Norska [online]: [cit. 17.10.2010]. Dostupné na WWW:
<http://www.naep.cz/index.php?a=view-project-folder&project_folder_id=103&>
- [42] SCIEX-NMSch Švýcarska [online]: [cit. 17.10.2010]. Dostupné na WWW:
<http://www.naep.cz/index.php?a=view-project-folder&project_folder_id=520&>
- [43] eTwinning [online]: [cit. 17.10.2010]. Dostupné na WWW:
<http://www.naep.cz/index.php?a=view-project-folder&project_folder_id=102&>
- [44] Euroguidance [online]: [cit. 17.10.2010]. Dostupné na WWW:
<http://www.naep.cz/index.php?a=view-project-folder&project_folder_id=104&>
- [45] Další možnosti spolupráce [online]: [cit. 17.10.2010]. Dostupné na WWW:
<http://www.naep.cz/index.php?a=view-project-folder&project_folder_id=316&>
- [46] Stromy života do roku 2066 [online]: [cit. 17.3.2011]. Dostupné na WWW: <
http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/stromy_zivota_do_roku_2066>
- [47] Population pyramid, 1850 – 2050 [online]: [cit. 17.3.2011]. Dostupné na WWW: <
http://www.scb.se/Pages/ProductTables_25809.aspx>
- [48] Vzdělávací systém České republiky [online]: [cit. 20.9.2010]. Dostupné na WWW:
<http://www.nvf.cz/publikace/pdf_publikace/euroguidance/cz/vzdelavaci_system_2006.pdf>
- [49] Struktury systémů vzdělávání a odborné přípravy v Evropě, Česká republika 2009/2010 [online]: [cit. 7.11.2010]. Dostupné na WWW:
<http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/structures/041_CZ_CS.pdf>
- [50] National system overviews and education system in Europe and ongoing reforms, Sweden [online]: [cit. 7.11.2010]. Dostupné na WWW:
<http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/national_summary_reports/047_SE_EN.pdf>
- [51] Structures of Education and Training System in Europe, Sweden 2009/2010 [online]: [cit. 7.11.2010]. Dostupné na WWW:
<http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/structures/041_SE_EN.pdf>

- [52] Organizace vzdělávací soustavy České republiky 2009/2010 [online]: [cit. 7.11.2010]. Dostupné na WWW: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/CZ_CS.pdf
- [53] Organisation of the education system in Sweden 2009/2010 [online]: [cit. 7.11.2010]. Dostupné na WWW: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/SE_EN.pdf
- [54] Deník Metro: Třetina studentů uteče z vysoké bez diplomu : [cit. 8.9.2010]
- [55] Deník Metro: Vysokoškoláků přibývá, čeká je horší práce: [cit. 18.2.2011]
- [56] Deník Metro: Mám rodinu, neučím se: [cit. 13.9.2010]
- [57] Vzdělávání dospělých v ČR [online]: [cit. 20.9.2010]. Dostupné na WWW: <http://www.dbm.cz/pfile/1Vysledna%20zprava%20pruzkum%20vzdelavani.pdf>
- [58] The European Social Fund in the Czech Republic, 2007-2013 [online]: [cit. 27.11.2010]. Dostupné na WWW: http://ec.europa.eu/employment_social/esf/members/cz_en.htm
- [59] OP Lidské zdroje a zaměstnanost [online]: [cit. 1.11.2010]. Dostupné na WWW: <http://www.esfcr.cz/07-13/oplzz>
- [60] Publikace Evropský sociální fond 2007 – 2013. Nové operační programy klíčovou dírkou. MPSV, listopad 2007. 20 str. ISBN 978-80-86878-57-7
- [61] The European Social Fund in Sweden, 2007-2013 [online]: [cit. 27.11.2010]. Dostupné na WWW: < http://ec.europa.eu/employment_social/esf/members/se_en.htm >
- [62] Databáze platů [online]: [cit. 22.3.2011]. Dostupné na WWW: <http://www.scb.se/Pages/SalariesSearch.aspx?id=259066> >
- [63] OECD: Kde je průměrná mzda nejvyšší [online]: [cit. 17.3.2011]. Dostupné na WWW: <http://www.sfinance.cz/zpravy/finance/230054-oecd-kde-je-prumerna-mzda-nejvyssi-/>
- [64] Platy učitelů u nás a v zahraničí [online]: [cit. 17.3.2011]. Dostupné na WWW: <http://kariera.ihned.cz/c1-44455350-platy-ucitelu-u-nas-a-v-zahranici>
- [65] Členské státy EU [online]: [cit. 20.9.2010]. Dostupné na WWW: < <http://www.euroskop.cz/701/sekce/tabulka-c-1/> >

- [66] ESF in Member States [online]: [cit. 27.11.2010]. Dostupné na WWW: http://ec.europa.eu/employment_social/esf/members/index_en.htm
- [67] Outgoing and incoming Erasmus student mobility in 2008/2009 [online]: [cit. 17.10.2010]. Dostupné na WWW: <http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc/stat/table109.pdf>
- [68] Veřejné výdaje na vzdělávání [online]: [cit. 16.10.2010]. Dostupné na WWW: < <http://apl.czso.cz/ode/tab/tsdsc510.htm> >
- [69] Pořadí zemí světa podle HDP na obyvatele [online]: [cit. 16.10.2010]. Dostupné na WWW: < <http://makroekonomika.wz.cz/hdp2009.htm> >

9. Přílohy

Seznam příloh

- Příloha č. 1 Členské země EU – základní údaje
- Příloha č. 2 Zastoupení členských zemí v institucích EU
- Příloha č. 3 Program Erasmus – mobilita studentů 2008/2009
- Příloha č. 4 ESF dotace + spolufinancování
- Příloha č. 5 Povinná školní docházka v zemích EU
- Příloha č. 6 Výdaje na vzdělávání v členských zemích EU

Příloha č. 1 ČLENSKÉ ZEMĚ EU - ZÁKLADNÍ ÚDAJE

STÁT	ČLEN EU OD	HLAVNÍ MĚSTO	POČET OBYVATEL (MIL.) 2009	STÁTNÍ ZŘÍZENÍ	PARLAMENT	ÚŘEDNÍ JAZYK	PŘEVAŽUJÍCÍ NÁBOŽENSTVÍ	VÝZNAMNÉ NÁRODNOSTNÍ MENŠINY
Belgie	1957	Brusel	10,83	konstituční monarchie - král; federální stát	dvoukomorový (Sněmovna reprezentantů, Senát)	francouzština, vlámsština, němčina	římskokatolické	x
Bulharsko	2007	Sofie	7,60	parlamentní republika - prezident	jednokomorový (Národní shromáždění)	bulharština, turečtina (neuzákoněno)	pravoslavné, muslimské	Turci 10%
Česká republika	2004	Praha	10,50	parlamentní republika - prezident	dvoukomorový (Poslanecká sněmovna, Senát)	čeština	římskokatolické	x
Dánsko	1973	Kodaň	5,50	konstituční monarchie - královna	jednokomorový	dánština, autonomně faerština, grónština	evangelicko-luteránské	x
Estonsko	2004	Tallinn	1,30	parlamentní republika - prezident	jednokomorový	estonština	luteránství, ortodoxní	Rusové 25%
Finsko	1995	Helsinky	5,40	parlamentní republika - prezidentka	jednokomorový	finština, švédština	evangelicko-luteránské, finská pravoslavná církev	Švédové 6%
Francie	1957	Paříž	64,70	parlamentní republika - prezident	dvoukomorový (Národní shromáždění, Senát)	francouzština	římskokatolické	Arabové 3%
Irsko	1973	Dublin	4,45	parlamentní republika - prezidentka	dvoukomorový (Poslanecká sněmovna, Senát)	irština, angličtina	římskokatolické	x
Itálie	1957	Řím	60,40	pluralitní republika - prezident	dvoukomorový (Poslanecká sněmovna, Senát)	italština, regionálně němčina, francouzština, slovinština)	římskokatolické	x

Kypr	2004	Nikosie	0,80	parlamentní republika - prezident	jednokomorový (Sněmovna reprezentantů)	řečtina, turečtina	řecká ortodoxní církve, muslimové	x
Litva	2004	Vilnius	3,30	pluralitní republika - prezidentka	jednokomorový	litevština	římskokatolické	X
Lotyšsko	2004	Riga	2,30	parlamentní republika - prezident	jednokomorový	lotyšština	luteránství	Rusové 30%
Lucembursko	1957	Lucemburk	0,50	konstituční monarchie - velkovévoda	jednokomorový (Poslanecká sněmovna)	lucembušština, němčina, francouzština	římskokatolické	Portugalci 12% Italové 5%
Maďarsko	2004	Budapešť	10,00	parlamentní republika - prezident	jednokomorový (Národní shromáždění)	maďarština	římskokatolické, kalvinisté	X
Malta	2004	La Valetta	0,40	parlamentní republika - prezident	jednokomorový (Sněmovna reprezentantů)	maltština, angličtina	římskokatolické	X
Německo	1957	Berlín	82,00	federativní stát (16 spolkových zemí) - prezident	dvoukomorový (Spolkový sněm, Spolková rada)	němčina	katolické protestantské	Turci 2,5%
Nizozemsko	1957	Amsterdam	16,50	konstituční monarchie - královna	dvoukomorový (Dolní a Horní komora)	holandština, provinciálně fríština	římskokatolické, reformní církve, kalvinisté	X
Polsko	2004	Varšava	38,00	parlamentní republika - prezident	dvoukomorový (Dolní komora - Sejm, Horní komora - Senát)	poština	římskokatolické	X
Portugalsko	1986	Lisabon	10,60	parlamentní republika - prezident	jednokomorový (Shromáždění republiky)	portugalština, místně mirandese	katolické	X
Rakousko	1995	Vídeň	8,40	spolková republika (9 zemí) - prezident	dvoukomorový (Národní rada, Spolková rada)	němčina, krajové chorvatština, maďarština	římskokatolické	X

Rumunsko	2007	Bukurešť	21,50	parlamentní republika - prezident	dvoukomorový (Poslanecká sněmovna, Senát)	rumunština	pravoslavné	Maďaři 7%
Řecko	1981	Atény	11,30	parlamentní republika - prezident	jednokomorový (Národní shromáždění)	řečtina	řecké ortodoxní	X
Slovensko	2004	Bratislava	5,40	parlamentní republika - prezident	jednokomorový (Národní rada)	slovenština	římskokatolické	Maďaři 10%
Slovinsko	2004	Lublaň	2,10	parlamentní republika - prezident	dvoukomorový (Národní shromáždění, Národní rada)	slovinština	římskokatolické	X
Španělsko	1986	Madrid	46,10	konstituční monarchie - král	dvoukomorový (Kongres poslanců, Senát)	španělština, místně katalánština, baskičtina	římskokatolické	X
Švédsko	1995	Stockholm	9,40	konstituční monarchie - král	jednokomorový (Riksdag)	švédština	luteránská církev	Muslimové 7%
Velká Británie	1973	Londýn	62,00	konstituční monarchie - královna	dvoukomorový (Horní sněmovna lordů, Dolní sněmovna poslanců)	angličtina, velština (Wales), gaelština (část Skotska)	anglikánská církev (Anglie), presbyteriánská (Skotsko)	X

Zdroj: vlastní zpracování, [65]

Příloha č. 2 ZASTOUPENÍ ČLENSKÝCH ZEMÍ V INSTITUCÍCH EU

STÁT	EVROPSKÁ RADA	RADA EU	EVROPSKÁ KOMISE	EVROPSKÝ PARLAMENT	HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR	VÝBOR REGIONŮ	ÚČETNÍ DVŮR	SOUDNÍ DVŮR
Belgie	1	12	1	22	12	12	1	1
Bulharsko	1	10	1	18	12	12	1	1
Česká republika	1	12	1	22	12	12	1	1
Dánsko	1	7	1	13	9	9	1	1
Estonsko	1	4	1	6	7	7	1	1
Finsko	1	7	1	13	9	9	1	1
Francie	1	29	1	74	24	24	1	1
Irsko	1	7	1	12	9	9	1	1
Itálie	1	29	1	73	24	24	1	1
Kypr	1	4	1	6	6	6	1	1
Litva	1	7	1	12	9	9	1	1
Lotyšsko	1	4	1	9	7	7	1	1
Lucembursko	1	4	1	6	6	6	1	1
Maďarsko	1	12	1	22	12	12	1	1
Malta	1	3	1	6	5	5	1	1
Německo	1	29	1	96	24	24	1	1
Nizozemsko	1	13	1	26	12	12	1	1
Polsko	1	27	1	51	21	21	1	1
Portugalsko	1	12	1	22	12	12	1	1
Rakousko	1	10	1	19	12	12	1	1
Rumunsko	1	14	1	33	15	15	1	1
Řecko	1	12	1	22	12	12	1	1
Slovensko	1	7	1	13	9	9	1	1
Slovinsko	1	4	1	8	7	7	1	1
Španělsko	1	27	1	54	21	21	1	1
Švédsko	1	10	1	20	12	12	1	1
Velká Británie	1	29	1	73	24	24	1	1
CELKEM	27	345	27	751	344	344	27	27

Zdroj: vlastní zpracování, [7]

Příloha č. 3 ESF DOTACE + SPOLUFINANCOVÁNÍ (V EUR)

STÁT	DOTACE Z ESF	TJ. %	VLASTNÍ SPOLU-FINANCOVÁNÍ	TJ. %	CELKEM
Belgie	45 064 810	50%	45 064 810	50%	90 129 620
Bulharsko	1 185 459 863	85%	209 198 799	15%	1 394 658 662
Česká republika	3 774 521 428	85%	661 259 283	15%	4 435 780 711
Dánsko	254 788 619	50%	254 788 619	50%	509 577 238
Estonsko	391 517 329	85%	70 290 199	15%	461 807 528
Finsko	615 438 512	44%	798 710 990	56%	1 414 149 502
Francie	4 494 563 975	50%	4 496 662 231	50%	8 991 226 206
Irsko	375 362 370	28%	984 757 994	72%	1 360 120 364
Itálie	6 938 007 896	45%	8 382 975 181	55%	15 320 983 077
Kypr	119 769 154	85%	21 135 733	15%	140 904 887
Litva	935 018 009	85%	165 244 447	15%	1 100 262 456
Lotyšsko	550 653 717	84%	106 304 334	16%	656 958 051
Lucembursko	25 243 666	50%	25 243 666	50%	50 487 332
Maďarsko	3 629 088 551	85%	640 427 395	15%	4 269 515 946
Malta	112 000 000	85%	19 764 705	15%	131 764 705
Německo	9 380 000 000	60%	6 326 000 000	40%	15 706 000 000
Nizozemsko	796 802 628	41%	1 146 787 117	59%	1 943 589 745
Polsko	9 707 176 000	85%	1 713 031 059	15%	11 420 207 059
Portugalsko	6 117 387 865	70%	2 618 802 200	30%	8 736 190 065
Rakousko	472 272 560	42%	642 541 560	58%	1 114 814 120
Rumunsko	3 684 147 618	85%	651 225 177	15%	4 335 372 795
Řecko	4 363 800 403	72%	1 729 266 800	28%	6 093 067 203
Slovensko	1 499 603 156	85%	264 635 856	15%	1 764 239 012
Slovinsko	755 699 370	85%	133 358 718	15%	889 058 088
Španělsko	8 057 328 822	71%	3 368 485 551	29%	11 425 814 373
Švédsko	691 551 158	50%	691 551 158	50%	1 383 102 316
Velká Británie	4 474 914 728	51%	4 349 668 559	49%	8 824 583 287
STÁTY EU CELKEM	73 447 182 207		40 517 182 141		113 964 364 348

Zdroj: vlastní zpracování, [66]

Příloha č. 5 POVINNÁ ŠKOLNÍ DOCHÁZKA V ZEMÍCH EU

EU	STÁT	POVINNÁ ŠKOLNÍ DOCHÁZKA
1	Belgie	12 let (6-18)
2	Bulharsko	10 let (6-16)
3	Česká republika	9 let (6-15)
4	Dánsko	9 let (od 6-7)
5	Estonsko	9 let (7-16)
6	Finsko	9 let (7-16)
7	Francie	10 let (6-16)
8	Irsko	10 let (6-16)
9	Itálie	12 let (6-18)
10	Kypr	od 5 let a 8 měs. do 15 let
11	Litva	9 let (7-16)
12	Lotyšsko	9 let (7-16)
13	Lucembursko	11 let (4-15)
14	Maďarsko	12 let (6-18) + posl. rok MŠ
15	Malta	11 let (5-16let)
16	Německo	9-10 let (od 6)
17	Nizozemsko	11 let (5-16)
18	Polsko	10 let (6-16)
19	Portugalsko	9 let (6-15)
20	Rakousko	9 let (6-15)
21	Rumunsko	8 let (7-15) + posl. rok MŠ
22	Řecko	9 let (6-15)
23	Slovensko	10 let (6-16)
24	Slovinsko	9 let (6-15)
25	Španělsko	10 let (6-16)
26	Švédsko	9 let (7-16)
27	Velká Británie	11 let (5-16); Sev. Irsko 12 let (4-16)

Zdroj: vlastní zpracování, [65]

Příloha č. 6 VÝDAJE NA VZDĚLÁVÁNÍ V ČLENSKÝCH ZEMÍCH EU

EU	STÁT	HDP MIL.USD (2009)	% Z HDP NA VZDĚLÁNÍ 2007	TJ. ČÁSTKA NA VZDĚLÁNÍ (MIL.USD)	POČET OBYVATEL (MIL.) 2009	VÝDAJE NA VZDĚLÁNÍ NA OBYVATELE 2009 (USD)
1	Belgie	470 400	6,0	28 224	10,83	2 606
2	Bulharsko	47 102	4,1	1 931	7,60	254
3	Česká republika	194 828	4,2	8 183	10,50	779
4	Dánsko	309 252	7,8	24 214	5,50	4 403
5	Estonsko	19 123	4,9	927	1,30	713
6	Finsko	238 128	5,9	14 050	5,40	2 602
7	Francie	2 675 951	5,6	149 853	64,70	2 316
8	Irsko	227 781	4,9	11 161	4,45	2 508
9	Itálie	2 118 264	4,3	91 085	60,40	1 508
10	Kypr	23 603	7,0	1 652	0,80	2 065
11	Litva	37 254	4,7	1 751	3,30	531
12	Lotyšsko	26 247	5,0	1 312	2,30	571
13	Lucembursko	51 736	3,2	1 630	0,50	3 259
14	Maďarsko	129 407	5,2	6 729	10,00	673
15	Malta	7 955	6,3	501	0,40	1 253
16	Německo	3 352 742	4,5	150 873	82,00	1 840
17	Nizozemsko	794 777	5,3	42 123	16,50	2 553
18	Polsko	430 197	4,9	21 080	38,00	555
19	Portugalsko	227 855	5,3	12 076	10,60	1 139
20	Rakousko	381 880	5,4	20 622	8,40	2 455
21	Rumunsko	161 521	4,3	6 865	21,50	319
22	Řecko	330 780	4,0	13 231	11,30	1 171
23	Slovensko	88 208	3,6	3 175	5,40	588
24	Slovinsko	49 217	5,2	2 559	2,10	1 219
25	Španělsko	1 464 040	4,4	63 686	46,10	1 381
26	Švédsko	405 440	6,5	26 354	9,40	2 804
27	Velká Británie	2 183 607	5,4	117 915	62	1 902
	EU celkem			823 764	501	1 643

Zdroj: vlastní zpracování, [65], [68], [69]